

ΣΤΑΘΗ ΑΛΗΜΙΣΗ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ**

ΓΙΑ ΤΗΝ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑ 1974

19531

ΣΤΑΘΗ ΑΛΗΜΙΣΗ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΔΩΡΕΑΝ

ΑΘΗΝΑ 1974

1987

ΑΙΣΧΗΣΙΑ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΔΩΡΕΑΝ

ΣΤΑΘΗ ΑΛΗΜΙΣΗ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

Να γράψης τις παρακάτω φράσεις στον κληρονόμο και να υπογραμμίσης με μπλέ μελάνι τις λέξεις που αλλοζούν (είναι κλιτές) και με κόκκινο τις λέξεις που δεν αλλοζούν (είναι θελιτες).

Εκείνος άνιθνευε χαρούμενος στην καταπληκτική κορφή του λόφου.

Εγώ κοιτάω **ΓΙΑ ΤΗΝ Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

Εκείνος τώρα καθισά να άνασάη λίγα.

Ω, τί άρασί φάναζε τό χωσί άπό έσύ άπό άπό.

Άχι έίπα, γκρινιάζοντας λυπημένος ανέχετ να άπορούσα εδ άμίνω για πάντα έδω.

Χόν! φάναζε χαρούμενα, ένώ γλιστρούσε άπό την τσουλήθρα του βράχου με στο άσπέρω χασίρι.

Ά σ κ η ε ς 2

Να γράψης σε μία στήλη τα τέτα μέρη του λόγου και δίπλα από ένα παράδειγμα για το κάθε μέρος, όπως παρακάτω:

άρθρο : δ, ή, τό

όνομα ούσιαστικό : μαθήτης...

Ά σ κ η ε ς 3

Να βρης τί κλιτέ μέρος του λόγου άνω καθένα από τίς άποφάσεις. Το βιβλίό σου γράφηκε στη σκιά έδωσαν της άποφάσεις.

Εκείνος άνασάη κλιτέ... **ΑΘΗΝΑ 1974**

Εγώ κοιτάω με γέμωτο το άσπέρω χασίρι.

ΗΣΙΜΗΛΑ ΗΘΑΤΣ

ΣΙΕΣΗΚΣΑ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ Ε' ΚΑΙ ΤΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε στη σειρά εκδόσεων της «Σχολής Μωραΐτη».

Απαγορεύεται ή ανατύπωση, χωρίς τήν άδεια τής Σχολής.

ΟΙ ΤΥΠΟΙ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Μ Α Θ Η Μ Α 1ο

Κλιτά και άκλιτα μέρη τοῦ λόγου

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης τίς παρακάτω φράσεις στόν πληθυντικό και νά ὑπογραμμίσῃς μέ μπλέ μολύβι τίς λέξεις πού ἀλλάζουν (εἶναι κλιτές) και μέ κόκκινο τίς λέξεις πού δέν ἀλλάζουν (εἶναι ἄκλιτες).

Ἐκεῖνος ἀνέβαινε χαρούμενος στήν καταπράσινη κορυφή τοῦ λόφου.

Ἐγώ κοίταζα μαγεμένος τὸ ὑπέροχο τοπίο.

Ἐκεῖνος τώρα κάθισε νά ἀνασάσῃ λίγο.

Ἦ, τί ώραῖα φάνταζε τὸ χωριό ἀπὸ ἐκεῖ ἀπάνω.

Ἄχ! εἶπα, γκρινιάζοντας λυπημένος, μακάρι νά μποροῦσα νά μείνω γιὰ πάντα ἐδῶ.

Χόπ! φώναξε χαρούμενα, ἐνῶ γλιστροῦσε ἀπὸ τὴν τσουλήθρα τοῦ βράχου μὲς στὸ δροσερὸ χορτάρι.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης σὲ μία στήλη τὰ δέκα μέρη τοῦ λόγου και δίπλα ἀπὸ ἓνα παράδειγμα γιὰ τὸ κάθε μέρος, ὅπως παρακάτω:

ἄρθρο : ὁ, ἡ, τὸ

ὄνομα οὐσιαστικό : μαθητής . . .

ἄ σ κ η σ η 3

Νά βρῆς τί κλιτὸ μέρος τοῦ λόγου εἶναι καθεμιὰ ἀπὸ τίς παρακάτω λέξεις:

Ἐκεῖνος ἀνέβαινε χαρούμενος στήν καταπράσινη κορυφή τοῦ λόφου.

Ἐγώ κοίταζα μαγεμένος τὸ ὑπέροχο τοπίο.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ βρῆς τί μέρος λόγου εἶναι καθεμιά ἀπό τίς ἄκλιτες λέξεις στίς παρακάτω προτάσεις:

Ἐκεῖνος τώρα κάθισε νά ἀνασάνη λίγο.

Ἔ, τί ὠραία φάνταζε τὸ χωριὸ ἀπὸ ἐκεῖ ἀπάνω.

Ἄχ! εἶπα γκρινιάζοντας λυπημένος, μακάρι νά μπορούσα νά μείνω γιὰ πάντα ἐδῶ.

Χόπ! φώναξε χαρούμενα ἐνῶ γλιστροῦσε ἀπὸ τὴν τσουλήθρα τοῦ βράχου μὲς στὸ δροσερὸ χορτάρι.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βρῆς τί μέρος λόγου εἶναι καθεμιά ἀπὸ τίς λέξεις στίς παρακάτω προτάσεις:

Τὸ τζάκι σκορπίζει γλυκιὰ ζεστασιά.

Ἡ μητέρα κεντάει καὶ ὁ πατέρας διαβάζει.

Ἐκείνη πότε πότε σταματάει καί, σηκώνοντας τὰ γυαλιὰ της στὸ μέτωπο, τὸν κοιτάζει.

Τὸ κρῦο ἔξω εἶναι τσουχτερό.

Μ Α Θ Η Μ Α 2ο

Τύποι, κατάληξη, θέμα, χαρακτηρισ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ χωρίσης τὴν κατάληξη ἀπὸ τὸ θέμα καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃς τὸ χαρακτήρα στίς παρακάτω λέξεις:

πλέκω	λείπομε	πατέρας	χειμῶνας	ἐπιμένω
ἀνοίγεις	κόβετε	παιδι	βροχή	θέλω
βρέχει	γράφουν	χαρὰ	δρόμος	ὑποφέρω

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ συμπληρώσης μὲ ὅποια κατάληξη ταιριάζει:

Ἐνα ἔλαφρ— ἀερ— κάν— τὰ δέντρ— τῆς ρεματ— νὰ βουίζ—.

Δίπλα στὴν πηγ— ὁ βοσκ— παιζ— τὴ φλογέρ— του.

Στήν καταπράσιν— πλαγ— βόσκ— τὸ κοπάδ—.
Ἔνα κατσικ— ρεκάζ—. Καί τὰ μακριν— γαυγίσματ— τοῦ σκύλ—,
μαζί μὲ τοὺς ἤχ— τῶν κουδουν— ἀπὸ τὰ πρόβατ—, συμπληρῶν—
τὴν ὑπέροχ— συναυλ—.

ἄ σ κ η σ η 3

**Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης τοὺς τύπους πού παρουσιάζει τὸ
κάθε κλιτὸ μέρος στὶς παρακάτω προτάσεις:**

Ἐσὺ νὰ προσέχης· ἰδιαίτερα σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι.
Δὲ βλέπεις πόσο προσέχω ἐγὼ σὲ παρόμοιες περιπτώσεις;
Πρόσεχε λοιπόν, ἀνθρωπέ μου, ὅπως πρέπει νὰ προσέχη κάθε λο-
γικὸς ἀνθρώπος.

ἄ σ κ η σ η 4

**Νὰ γράψης τίς λέξεις πού παρουσιάζονται στὸ παρακάτω
κείμενο μὲ διάφορους τύπους:**

Τὸ δάσος εἶναι ὁ πιὸ ὑπέροχος φίλος τοῦ ἀνθρώπου. Μόνο μᾶς
προσφέρει, χωρὶς νὰ ζητάη τίποτε. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς μας
φίλους τὸ κάνει αὐτό; Βρῆτε ἔστω καὶ ἕναν τέτοιο φίλο. Γιὰ νὰ ζήση
μόνο καὶ νὰ μπορῆ νὰ συνεχίση τὸ ὑπέροχο ἔργο του, ζητάει τὴν
ἀγάπη τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ προστασία τῶν δασῶν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα, εἶναι καὶ ζή-
τημα τιμῆς γιὰ τὸν ἀνθρώπο.

Ὁ ἀνθρώπος πού δὲν ἀγαπάει τὰ δάση, ὄχι μόνο δείχνει ἀ-
χαριστία σ' ἕνα φίλο εὐεργέτη του, ἀλλὰ καὶ ντροπιάζεται μπροστὰ
σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ σ' ὅλη τὴ φύση, γιατί δείχνεται κα-
τώτερος ἀπὸ ἕνα ἄφυχο.

Μ Α Θ Η Μ Α 3ο

Πτώσεις

ἄ σ κ η σ η 1

**Νὰ ἀπαντήσης στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις, ὅπως στὸ πα-
ράδειγμα:**

ποιὸς χρησιμοποιεῖ τὸ πριόνι;	ὁ ξυλουργὸς
ποιὸς » τὸ τσεκούρι;	
ποιὸς » τὸ ξυράφι;	
ποιὸς » τὸ σκαλιστήρι;	

τίνος (ποιανού, ποιᾶς)	εἶναι τὸ βελόνι;
τίνος	» τὸ μυστήρι;
τίνος	» τὸ βιβλίο;
τίνος	» τὸ ἄλετρι;

ποιόν (ποιάν, ποιό, τί)	καλοῦμε ὅταν ἄρρωστήσουμε;
ποιόν	καλοῦμε ὅταν πάθουν βλάβη τὰ φώ- τα;
ποιόν	καλοῦμε ὅταν μᾶς κλέψουν κάτι ἀπὸ τὸ σπίτι μας;
ποιόν	καλοῦμε ὅταν πιάση τὸ σπίτι μας φωτιά;

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς σὲ ποιὰ πτώση βρίσκονται τὰ οὐσιαστικά (καὶ οἱ ἀντωνυμίες) στὶς παρακάτω προτάσεις:

Χτύπησα τὴν πόρτα καὶ μπῆκα στὴν τάξη. Ἡ δασκάλα μὲ ρώτησε γιατί ἄργησα. Τὰ παιδιά μὲ κοιτοῦσαν καὶ ντράπηκα νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια. Εἶπα πὼς ὁ πατέρας μου δὲν μπορούσε ... καὶ εἶπε τῆς μητέρας μου ... νὰ πῆ στὸν ἀδελφό μου ...

Κι ἐνῶ ἐγὼ κόμπιασα κι εἶχα καταπιεῖ τὴ γλώσσα μου, ἡ δασκάλα μᾶς συμπλήρωσε: «κι αὐτὸς τὸ εἶπε τοῦ σκύλου του κι ἐκεῖνος τῆς οὐρᾶς του!...».

Τώρα, ἀντὶ νὰ ντρέπωμαι γιὰ ἕνα πράγμα, ντρεπόμουνα γιὰ δύο. Μὰ πιὸ πολὺ γιὰ τὸ ψέμα μου.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ βρῆς τὴν πτώση ποὺ βρίσκονται τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά στὶς παρακάτω φράσεις:

Θαύμασαν τὸ πῆδημά του.	Ἕνα βιβλίο εἶναι πάντοτε ἕνα καλὸ δῶρο.
Θαυμάστηκε τὸ πῆδημά του.	Τοῦ ἔκανε δῶρο ἕνα βιβλίο.

Ὁ καλὸς μαθητὴς διαβάζει τὰ μαθήματά του. — οὐσιαστικὸ — ἰσχυρὸ
Ἦταν μεγάλο τὸ κατόρθωμά του. — ἰσχυρὸ — ἀσκήσιον
Σηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμά του. — ἰσχυρὸ — ἀσκήσιον
Τὸ κέντημά της ἦταν ὑπέροχο. — ἰσχυρὸ — ἀσκήσιον
Γιὰ τὸ καθετὶ ἔβαζε στοιχήματα. — ἰσχυρὸ — ἀσκήσιον
Τὸ πρόβλημα ἦταν ἀπλό. — ἰσχυρὸ — ἀσκήσιον

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ βρῆς σὲ ποιά πτώση βρίσκονται τὰ οὐσιαστικά στις παρακάτω φράσεις :

Ὁ γιὸς τῆς κυρα - Μαρίας, τῆς θυρωροῦ τῆς πολυκατοικίας μας, μου εἶχε ζητήσει νὰ τοῦ δανείσω τὸ βιβλίον τοῦ Παπαδιαμάντη « Τὰ Χριστούγεννα τοῦ τεμπέλη ». Ἐγὼ τοῦ ἔδωσα δύο ἀκόμη βιβλία. Τὸ ἓνα λέγεται « Τὸ νησί τῶν θησαυρῶν » καὶ τὸ ἄλλο « Ὁ Ρομπέν τῶν δασῶν ».

Τὴν τελευταία φορά πού τὸν εἶδα, εἶχε πάρει τὴν ἀπόφαση νὰ φύγει. Οἱ καλύτεροί φίλοι μου εἶναι οἱ συμμαθητές μου, τοὺς ὁποίους θέλω νὰ ἔχω φίλους καὶ ὅταν τελειώσω τὸ σχολεῖο.

Μ Α Θ Η Μ Α 4ο

Γένος καὶ ἀριθμὸς

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὴν ἴδια φράση στὸ γένος πού ζητοῦν τὰ οὐσιαστικά :

ὁ ὁμορφος καὶ γαληνεμένος ἐκεῖνος κόλπος

θάλασσα

ἀκρογιάλι

αὐτοὶ οἱ καταπράσινοι καὶ δασωμένοι λόφοι

ρεματιές

βουνά

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς τὸ γένος τῶν παρακάτω λέξεων :

ψαρὰς — βάρκα — κουπί — κάβος — φουρτούνα — τιμόνι — φωτι-

σμένος — σκισμένο — εκείνη — όμορφος — γερός — φουρτουνιασμένη —
βραδινό — εκείνους — σκοτεινή — αυτή — άκρογάλι — κάποιος —
νύχτα.

Ά σ κ η σ η 3

Νά κάνης τό ίδιο :

τοῦ δρόμου — τοῦ καϊκιοῦ — τῶν καταρτιῶν — τῶν γλάρων — τῶν
άκτῶν — ἐκείνων τῶν νησιῶν — ἐκείνων τῶν ἡμερῶν — ἐκείνων τῶν
κοριτσιῶν — τοῦ συννεφιασμένου οὐρανοῦ — τοῦ όργισμένου πλήθους
— τῶν δροσερῶν νερῶν — τῶν γκριζῶν οὐρανῶν — τῶν ξαφνικῶν
βροχῶν — οἱ κόρακες — οἱ όρνιαθες.

Ά σ κ η σ η 4

**Νά χωρίσης σέ μία στήλη, όσες λέξεις εἶναι στόν ἐνικό
καί σέ ἄλλη, όσες εἶναι στόν πληθυντικό :**

ή — οἱ — τῆς — τις — τῶν — τόν — καφές — καλές — ναυαγοί — προ-
κοπή — κρυμμένη — χτυπημένοι — δροσερές — μενεξές — νά τη — νά τοι
— ἐκείνη — αὐτοί — πρώτη — ἐγώ — έσεις — έσῶς — έμένα — τρέχει —
πηδοῦμε — μιλοῦν — γράφω — ἄλλοι — ζάλη — μόνοι — χιόνι.

Μ Α Θ Η Μ Α 5ο

Τό όριστικό ἄρθρο

Ά σ κ η σ η 1

Νά ύπογραμμίσης τά ἄρθρα στό παρακάτω κείμενο :

Τό βράδυ πήγα μαζί μέ τους γονείς μου στή λαμπαδηδρομία τῶν
έφηβων. 'Ο πρώτος έφηβος ανάβει τή λαμπάδα του από τόν βωμό
καί τρέχοντας δίνει τή φλόγα στό δεύτερο, ό δεύτερος στόν τρίτο
κι έτσι ώς τó τέλος. 'Αλίμονο σ' όποιοι άφήση νά τοῦ σβήση ή
φωτιά του· τόν βγάζουν έξω από τή σειρά κι όλο τó πλήθος τόν
κυνηγᾷ μέ περιπαιχτικές φωνές.

'Η λαμπαδηδρομία εἶναι από τις ώραιότερες διασκεδάσεις.

Ά σ κ η σ η 2

Νά κλίνης τó όριστικό ἄρθρο στά τρία του γένη.

Άσκηση 3

Νά βάλεις τὰ ὀριστικά ἄρθρα πού παραλείπονται στὸ παρακάτω κείμενο :

Στὸν ἐλαιῶνα, ... μῆνα Ἀιδημητρίτη, συγκεντρώνεται κάθε μέρα ... χωριό.

Χωμένος σ... ἐλαιῶνες του μὲ ... ἐργάτριές του μαζεύει ... γερο - Δῆμος ... ἐλιές πού ἐπεφταν καταγῆς καὶ γελοῦν ... μάτια του.

... ἴδια ὥρα ... κυρα - Δήμαινα, ... πρωτονοικοκυρά ... χωριοῦ, ἐτοιμάζει ... φαγητό γιὰ ... ἐργάτες ἀπέξω ἀπὸ ... καλυβόσπιτο.

Νά διαβάσης ... τραγούδι ... ἐλιᾶς ... Κωστή Παλαμῶ.

Άσκηση 4

Νά συμπληρώσης τὸ κείμενο μὲ τὰ ὀριστικά ἄρθρα πού λείπουν :

... δάσκαλος μοῦ φάνηκε πολὺ αὐστηρός. ... πυκνὴ γενειάδα του, ... σοβαρὸ πρόσωπό του καὶ ... χοντρή του φωνὴ μὲ φόβισαν.

Ἀφοῦ μ' ἔγραψε ... Κρατίνος σ... κατάλόγό του, γυρίσαμε σ... σπίτι ... Λεώνης καὶ φάγαμε.

... ἀπόγεμα γυρίσαμε ... πόλη κι ... παππούς μοῦ ἔδειξε ... μαρμαρίνους ναοὺς, ... ἀγάλματα, ... πλατεῖες, ... θέατρα, ... παλαιστρες.

Ὁρθογραφία

1. Τὰ ἄρθρα **ὁ**, **ἡ** καὶ **οἱ**, παίρνουν δασεῖα.
2. Τὸ **ν** τοῦ ἄρθρου τῆς αἰτιατικῆς δὲν πρέπει νὰ παραλείπεται ποτὲ στὶς παρακάτω περιπτώσεις :

Ὅταν ἡ ἐπόμενη λέξη ἀρχίζει :

α) ἀπὸ φωνῆεν

β) ἀπὸ τὰ ἀπλά στιγμιαία σύμφωνα κ, π, τ.

γ) ἀπὸ τὰ διπλά » » ξ, ψ.

δ) ἀπὸ τὰ δίψηφα » » γκ, μπ, ντ, τζ, τσ.

Άσκηση 5

Νά γράψης στὴν αἰτιατικὴ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

ὁ ἀδελφός —

ὁ ξένος —

ὁ γκρεμὸς —

ή ήσυχη —	ό ψεύτης —	ή μπίρα —
ό κήπος —	ή ξύστρα	ή ντροπή
ή πέτρα —	ή ψάθα	ό τζιτζικας
ό ταῦρος —	ό ξινός	ή τσίχλα

Διάβασε τώρα τὰ παραπάνω ὀνόματα παραλείποντας τὸ ν τοῦ ἄρθρου.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ η

ή πρόθεση **σέ** ἐνώνεται μέ τὰ ἄρθρα, πού ἀρχίζουν ἀπό **τ**, σέ μιὰ λέξη : σέ τόν = στόν

λέμε : ἔρχομαι σέ λίγο, σέ δυὸ μέρες.

δὲ λέμε : πηγαίνω σέ τόν κήπο.

ἔρχομαι σέ τήν ὥρα.

ἀλλά : πηγαίνω (σ'τόν) στόν κήπο.

ἔρχομαι (σ'τήν) στήν ὥρα.

ἄ σ κ η σ η 6

Νά γράψης τίς παρακάτω προτάσεις, παραλείποντας τὸ ἄρθρο τῶν οὐσιαστικῶν, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Μοῦ ἀρέσει νά κολυμπῶ στήν κρύα θάλασσα — νά κολυμπῶ σέ κρύα θάλασσα

Νά ξαπλώνω στὸ καταπράσινο γρασίδι —

Νά πηγαίνω ἐκδρομές στὰ μακρινὰ ἄκρογιάλια —

Ν' ἀνεβαίνω στίς ψηλές κορφές —

Νά περπατῶ στοὺς ἐρημικοὺς δρόμους —

Μ Α Θ Η Μ Α 6ο

Τὸ ἀόριστο ἄρθρο

ἄ σ κ η σ η 1

Νά βρῆς τὰ ἀόριστα ἄρθρα πού ὑπάρχουν στίς παρακάτω φράσεις :

... ἕνας κόκορας ὀλάσπρος μέ ψηλὸ λειρί

... ξάφνου βλέπει ἕνα γεράκι

... ἡ Ρούμελη τοὺς κρύφτηκε σέ μιὰ στροφή

... τὸν ἐπίασε ἡ ἐπιθυμία ν' ἀνεβῆ σ' ἕνα πολὺ ψηλὸ τόπο

... μέσα στή σιωπὴ ἄκουσε μιὰ βοή, ἕνα φύσημα, σάν ἀπὸ ἀέρα, σάν ἀπὸ νερό.

Είδε άριστερά του μιάν άπότομη και βαθιά κλεισούρα και κάτω στο βάθος είδε νά σχηματίζεται μιá ρεματιά.

Είδε άκόμη νά πετιέται άπό τή σχισμάδα ένός γκρεμοϋ και νά χύνεται στη ρεματιά άφθονο νερό, χοντρό σαν τή ρίζα ένός δέντρου.

Ή Άς άκουε ένα πάτημα ανθρώπου, ένα σφύριγμα τσοπάνη, ένα λάλημα πουλιοϋ, και θά τοϋ ήταν άρκετό.

Ά σ κ η σ η 2

Νά κλίνης τó άόριστο άρθρο στα τρία του γένη.

Ά σ κ η σ η 3

Ν' αλλάξης τó όριστικό άρθρο με τó άόριστο, μόνο όπου είναι γραμμένο με μαϋρα γράμματα, στις παρακάτω φράσεις :

Τó λαγκάδι άντιλαλοϋσε άπό τά γέλια και τις φωνές τών παιδιών. Είδαμε τόν ώραίο καταρράχτη νά πέφτη σαν άσπρο σύννεφο.

Ό δάσκαλος μās διηγήθηκε τó πάθημα τής άλεποϋς.

Τó βιβλίο ήταν πεταμένο στην άκρη.

Τó θέμα τοϋ διηγήματος ήταν ή άυτοθυσία τής μητέρας.

Ή γυναίκα προσπέρασε κρατώντας τó δίχτυ με τά ψώνια.

Άκοϋς τή μακρινή άπαλή μελωδία, άκοϋς τις φωνές τών μικρών παιδιών, βλέπεις τά λαμπερά, τά φωτεινά μάτια και νιώθεις βαθιά εύτυχία.

Ά σ κ η σ η 4

Ν' αλλάξης τά όριστικά άρθρα με άόριστα, όπου αϋτό γίνεται, στο παρακάτω κείμενο :

Οί πράσινες σαϋρες, που έμοιαζαν σα φρεσκοβαμμένες, έτρεχαν και τρύπωναν κάτω άπό τις πέτρες και τά χαμόκλαδα. Οί όμορφες πεταλοϋδες πετοϋσαν στα λουλούδια τρελές άπό χαρά. Παντοϋ κελάρουν τά νερά, κρύα και δροσερά.

Ή Ξαφνα, εκεί που περπατούσαμε, βλέπομε επάνω σ' ένα δεντράκι μιá φωλιά. Τήν είχαν χτίσει τά πουλάκια με πολλή τέχνη· τ' άχυρα, τά μαλλιά, τις τρίχες και τά πούπουλα τά είχαν μαζέψει εκεί με τις μυτίτσες τους.

Ὄρθογραφία

Τὸ ἀόριστο ἄρθρο ἕνας - ἕνα, ὅπως καὶ τὸ ἀριθμητικὸ ἕνας - ἕνα (= 1) παίρνουν δασεία.

ἄ σ κ η σ η 5

Ν' ἀπαντήσης στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις:

1. Πῶς λέγεται ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν, πού μᾶς μιλάει γιὰ ἕνα πρόσωπο, ζῶο ἢ πράγμα;
2. Ποιὸ εἶναι τὸ ρῆμα πού δείχνει ὅτι τὰ δύο (κομμάτια) τὰ κάνω ἕνα.
3. Πῶς λέγεται αὐτὴ ἡ πράξη πού κάνω;
4. Πῶς λέγεται ἡ μικρὴ γραμμὴ πού γράφουμε, ὅταν χωρίζουμε μιὰ λέξη σὲ συλλαβές;
5. Μπορεῖς νὰ γράψης μὲ μιὰ λέξη τὸ $10 + 1$;

Παρατήρηση

1. Τὸ ν τῆς αἰτιατικῆς ἕνα(ν) δὲν πρέπει νὰ παραλείπεται στὶς περιπτώσεις πού ἀναφέραμε γιὰ τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο τόν, τήν.
2. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ θηλυκοῦ μιὰ, μπορεῖ νὰ πάρῃ ἕνα ν μόνο ἂν ἡ ἐπόμενη λέξη ἀρχίζῃ ἀπὸ α.
Μάζεψε μιὰ ἀγκαλιὰ λουλούδια - μιὰν ἀγκαλιὰ λουλούδια.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ συμπληρώσης τὸ ν τῆς αἰτιατικῆς, ὅπου πρέπει ἀπαραιτήτα νὰ ὑπάρχῃ.

Μιὰ φορὰ κι ἕνα καιρὸ - ἄκουσε ἕνα κρότο
εἶδα ἕνα ξένο σ' ἕνα τόπο - εἶδα ἕνα παράξενο ἄνθρωπο
ἦταν μιὰ ἄγια γυναίκα - ἔφτασε μιὰ ὥρα νωρίτερα
δὲν πιστεύουμε ἕνα ψεύτη - ἔπιασε ἕνα τζίτζικα
εἶχα μιὰ ἀπορία - ἔκανε μιὰ ἀπάτη - ἔφαγε ἕνα τσίρο
συνάντησε ἕνα βαρκάρη - ἕνα ψαρά
μιὰ ἡμέρα ἐπισκέφτηκα μιὰ ἄρρωστη συμμαθήτριά μου

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΜΑΘΗΜΑ 7ο

Συγκεκριμένα και άφηρημένα ουσιαστικά

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ουσιαστικά σὲ τρεῖς κατηγορίες, πρόσωπα, ζῶα, πράγματα :

πρόβατο	κυνηγός	λιβάδι
τουφέκι	περιβόλι	κουδούνι
βοσκός	μέλισσα	ἄλογο
κυφέλη	κηπουρός	κουνέλι
σταβλίτης	πουλί	μελισσοκόμος

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ουσιαστικά σὲ τρεῖς κατηγορίες, ἐνέργειες, καταστάσεις, ιδιότητες :

σπορά	ἀγριότητα	λύπη
ὕπνος	ἐπιδρομή	μήκος
καλοσύνη	δίψα	θερισμός
ληστεία	ἐπιμέλεια	χαρά
πείνα	λύση	ὀξύτητα
ὁμορφιά	θυσία	μανία

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ χωριστὰ τὰ συγκεκριμένα καὶ ἀφηρημένα ουσιαστικά τοῦ παρακάτω κειμένου :

Ἡ ἐξοχή μὲ τὸν καθαρὸ ἀέρα της, μὲ τὰ κρυσταλλένια της νερά, μὲ τίς πολλὰς ὁμορφίαις, οἱ συχνὲς ἐκδρομὲς στὸ δάσος καὶ τὸ σκαρφάλωμα στὰ καταπράσινα ὑψώματα καὶ στὶς βουνοπλαγιές, ἡ ἀπλή, ἡ ἡσυχὴ, ἡ νοικοκυρεμένη ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ μας, ὠφέλησαν πολὺ τοὺς φίλους μου καὶ τοὺς δυνάμωσαν. Ὁ Κλεισθένης ξέχασε πῶς περνοῦσε σπίτι του καὶ συνήθισε στὴν ἀπλότητα καὶ τὴ σκληραγωγία.

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

Τὴ μεγαλύτερη ὅμως ἀλλαγὴ τὴν ἔβλεπε κανεὶς στὸ Θεαγένη. Τὸ παιδί αὐτό, τὸ δυνατό καὶ τολμηρό, πού ἀγαποῦσε πάντα τὴν ἀλήθεια καὶ τὸν ἴσιο δρόμο, πρὶν ἔρθῃ στὸ χωριό, ἔδειχνε κάποια τραχύτητα στὸ φέρσιμό του. Τὸ καταλάβαινε κι ὁ ἴδιος καὶ μοῦ ζητοῦσε ὕστερα συχώρεση.

Μὴ μὲ συνερίζεσαι, Ἀριστογένη, μοῦ ἔλεγε. Ἐγὼ δὲν εἶμαι σὰν τ' ἄλλα παιδιά, πού μεγάλωσαν μὲ τὰ φιλιὰ τῆς μάνας καὶ τὰ χάδια τοῦ πατέρα.

Μ Α Θ Η Μ Α 8ο

1. Κύρια καὶ κοινὰ ὀνόματα
2. Οἰκογενειακὰ καὶ βαφτιστικὰ
3. Ζώων καὶ τόπων

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ ὀνόματα προσώπων πού ὑπάρχουν στὸ παρακάτω κείμενο καὶ νὰ τὰ χωρίσης σὲ κύρια καὶ κοινά :

Ὁ Πετρήs, τοῦ καπετὰν - Μπούρα ὁ γιός, ἀπὸ μικρὸς ἦταν μεγαλωμένος μέσα στὸ καράβι τοῦ πατέρα του. Ἦταν ἓνα ἀγόρι κάπου δεκάξι χρονῶν, ἀλλὰ δυνατό σὰν ἄντρας καὶ ψημένο στὴ δουλειὰ τοῦ καραβιοῦ. Κάθε φορὰ πού γύριζε ἀπὸ ταξίδι, πάντα κάτι καινούριο εἶχε νὰ διηγηθῆ, καὶ ὁ φίλος του ὁ Ἀντρέας, ὁ γιός τοῦ καφετζῆ, τὸν ἀκούγε μὲ ἀνοιχτὸ στόμα.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ ἀντιστοιχίσης τὰ παρακάτω οἰκογενειακὰ ὀνόματα πρὸς τὰ βαφτιστικὰ :

Κολοκοτρώνης	Ἀθανάσιος
Ἀνδρουῖτσος	Μάρκος
Καραϊσκάκης	Ὀδυσσεύς
Διάκος	Θεόδωρος
Μπότσαρης	Γεώργιος

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ ὀνόματα προσώπων πρὸς τὰ ὀνόματα ζώων :

Ὀδυσσεύς	Μινώταυρος
Βελλερόφοντης	Μέδουσα
Ἡρακλῆς	Χάρυβδη
Θησέας	Χίμαιρα
Περσεύς	Λερναία Ὕδρα

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ ὀνόματα προσώπων πρὸς τὰ ὀνόματα τόπων :

Ἔκτορας	Σπάρτη
Ὀδυσσεύς	Μυκῆνες
Ἀγαμέμνωνας	Τροία
Μενέλαος	Πύλος
Νέστορας	Ἰθάκη

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ παρακάτω κύρια ὀνόματα πρὸς τοὺς τόπους τῶν μαχῶν :

Θεμιστοκλῆς	Θερμοπύλες
Μιλτιάδης	Γρανικός
Λεωνίδας	Μαραθῶνας
Ἀλέξανδρος	Σαλαμίνα

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ κοινὰ ὀνόματα τόπων πρὸς τὰ κύρια τόπων :

βουνό	Μαλέας
λίμνη	Ποσειδῶνος
ὄρμος	Σαρωνικός
ἄκρωτήριο	Ταῦγετος
κόλπος	Φαλήρου
ἄκτῃ	Κουμουνοῦρου

ἄ σ κ η σ η 7

Νὰ γράψης σὲ ποιὸ ζῶο θὰ ἔδινες ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα καὶ γιατί;

Πιστὸς — Κανέλλα — Χιονάτη — Ἀράπης — Ντορὴς

ἄ σ κ η σ η 8

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ κοινὰ ὀνόματα πρὸς τὰ κύρια :

ἡμέρα	Σαρακοστή
μήνας	Χριστούγεννα
γιορτὴ	Αὐγουστος
νηστεία	Παρασκευὴ

ἄ σ κ η σ η 9

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ κοινὰ ὀνόματα τόπων πρὸς τὰ κύρια :

α) ἡπειρος	— Ἑλλάδα	β) χωριὸ	— Βουλιαγμένη
χώρα	— Μαντινεία	συνοικία	— Νέα Ἴωνία
διαμέρισμα	— Εὐρώπη	τοποθεσία	— Ψυχικὸ
νομὸς	— Μακεδονία	συνοικισμὸς	— Μαρούσι
ἐπαρχία	— Θῆβες	προάστιο	— Παγκράτι
πόλη	— Ἀρκαδία		

ἄ σ κ η σ η 10

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τὰ κύρια ὀνόματα τόπων πρὸς τὰ κοινὰ :

Κωπαΐδα	—	νησί
Αἰγαῖο	—	κοιλιάδα
Ἀλιάκμονας	—	πέλαγος
Τέμπη	—	ποταμὸς
Εὐβοία	—	πεδιάδα

Μ Α Θ Η Μ Α 9ο

Τὸ γένος τῶν οὐσιαστικῶν

- α) γραμματικό γένος
- β) φυσικό γένος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς ἀπὸ τὸ ἄρθρο τους τὸ γένος τῶν οὐσιαστικῶν, πού βρίσκονται στὰ παρακάτω ἀποσπάσματα, καὶ νὰ τὰ γράψης στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικιοῦ:

Βραδιάζει. Τί λαμπρὴ φωτιά εἶναι αὐτὴ πού φάνηκε στοῦ βουνό! Πρῶτος ὁ Φάνης τὴν εἶδε. Πρῶτος αὐτὸς βλέπει τὶς ὀμορφιές τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ καὶ τὶς δείχνει στ' ἄλλα παιδιὰ: τὸν ἥλιο πού βασιλεύει, τὰ σύννεφα πού τρέχουν στὸν οὐρανό, τὸ ἄστρο πού καθρεφτίζεται στοῦ ρυάκι.

... Εἶναι ἓνας μεγάλος ἀράπης, πού ἔχει τὴ σπηλιά του ἐκεῖ ἀπάνω στοῦ βράχο.

Στὴ μέση στοῦ βουνό λένε πῶς εἶναι αὐτὸς ὁ βράχος.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς ἀπὸ τὴν κατάληξή τους τὸ γένος τῶν οὐσιαστικῶν πού βρίσκονται στὶς παρακάτω φράσεις καὶ νὰ τὰ γράψης στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικιοῦ.

(*"Ὅσα οὐσιαστικά ἔχουν ἄρθρο, δὲ θὰ τὰ λογαριάσῃς*).

"Ἐτρεχε δῶ πέρα λίγο νερό, μὰ λιγοστό, κόμπος.

"Ἐπεφταν μπρούμυτα γιὰ νὰ πιοῦν, προσπαθώντας νὰ φτιάσουν κάνουλα μὲ κανένα χλωρόφυλλο.

'Ἀπὸ κάποιες τρύπες τῆς καλύβας βλέπει οὐρανὸ καὶ καταλαβαίνει πῶς εἶναι ἀκόμη νύχτα.

Πρῶτη φορὰ εἶδε τόσο βαθὺ οὐρανό. Πόσα ἄστρα! Ἦταν σὰν ἀμέτρητο χρυσοῦ μελίσσι, πού χύθηκε ψηλά κι ἔβροσκε.

Εἶχε μεγάλη γενειάδα κάτασπρη χυμὴν στοῦ στῆθος.

Ποῦ καὶ ποῦ ἀκούγονται παραμιλητά. "Ἐνας λέει: « Δὲν εἶναι ὦρα σοῦ λέω γιὰ τὸ σχολεῖο ». "Ἐνας ἄλλος: « Μητέρα, δὲν τὴ θέλω τόσο μικρὴ φέτα ».

'Ὁ δρόμος δὲ γίνεται μόνο γιὰ λίγους ἀνθρώπους.

Με μεγάλη προσοχή και προφύλαξη, περπατούσαν αρκετή ώρα. Πήγαιναν μέσα από χαμόκλαδα κι έκαναν μεγάλους γύρους.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ὀνόματα, ἀνάλογα μὲ τὸ φυσικὸ τους γένος, σὲ ἀρσενικά καὶ οὐδέτερα:

Τὸ χαμίσι, τὸ καμίσι, τὸ σπυράκι, τὸ τσιράκι, τὸ παιδί, τὸ σκαμνί, τὸ βαπόρι, τὸ ἀγόρι, τὸ πορτάκι, τὸ μορτάκι, τὸ κοπέλι, τὸ βαρέλι, τὸ ἔγγονι, τὸ πεπόνι.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ὀνόματα, ἀνάλογα μὲ τὸ φυσικὸ τους γένος, σὲ θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα:

μητέρα, φλογέρα, χύτρα, πλύστρα, γιαγιά, πλαγιά, κοπέλα, προπέλα, τρίαινα, φάλαινα, φίλη, ὕλη, κόρη, πλώρη, ἡμέρα, θυγατέρα.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ὀνόματα, ἀνάλογα μὲ τὸ φυσικὸ τους γένος, σὲ ἀρσενικά ἢ θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα:

τὸ σκυλί	— τὸ βιολί	τὸ ἀηδόνι	— τὸ ἀκόνι
τὸ πριόνι	— τὸ τρυγόνι	τὸ χελιδόνι	— τὸ βελόνι
τὸ ζαρκάδι	— τὸ ἀχλάδι	τὸ φανάρι	— τὸ λιοντάρι

Μ Α Θ Η Μ Α 10ο

Σχηματισμὸς τοῦ θηλυκοῦ

Θηλυκὰ προσώπων

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸ θηλυκὸ γένος τῶν παρακάτω οὐσιαστικῶν, ποὺ βρίσκονται στὴν ὀνομαστική, μὲ τὴν κατάληξη τοῦ παραδείγματος:

- ὁ ἄρχοντας τοῦ πύργου — ἡ ἀρχόντ-ισσα τοῦ πύργου
- ὁ μάγος τοῦ παραμυθιοῦ —
- ὁ βασιλιάς τοῦ δάσους —
- ὁ γείτονας τῆς πολυκατοικίας —

- ό πελάτης του μαγαζιού —
- ό γέροντας του χωριού —
- ό φούρναρης της γειτονιάς —

ἄ σ κ η σ η 2

Κάνε τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

- ό διευθυντής του σχολείου — ή διευθύν-τρια του σχολείου
- ό φοιτητής του Πανεπιστημίου —
- ό προσκυνητής της Μεγαλόχαρης —
- ό καθηγητής των Τεχνικῶν —
- ό ἐπιμελητής της τάξεως —
- ό ἀθλητής του στίβου —
- ό γυμναστής του σχολείου —

ἄ σ κ η σ η 3

Νά κάνης τὸ ἴδιο :

- ό καλὸς ράφτης — ή καλή ράφ-τρα
- ό ἐπιτήδειος κλέφτης —
- ό ἀδιάντροπος ψεύτης —
- ό ειδικὸς τεχνίτης —
- ό ἄξιος δουλευτής — (παρα-)

ἄ σ κ η σ η 4

Νά κάνης τὸ ἴδιο :

- ό δράκος του παραμυθιού — ή δράκ-αινα του παραμυθιού
- ό κύρ - Γιώργης — ή κυρα -
- ό μπαρμπα - Σταύρος — ή θεια -
- ό γερο - Χάρμης — ή γρια -

ἄ σ κ η σ η 5

Κάνε τὸ ἴδιο ὅπως παραπάνω :

- ό πρόσφυγας της Πόλης — ή προσφυ-ίνα της Πόλης
- ό δικηγόρος της ἐπαρχίας —

- ὁ βουλευτής Ἀττικῆς —
 ὁ ἀράπης τῆς Ἀφρικῆς —

ἄ σ κ η σ η 6

Κάνε τὸ ἴδιο :

- ὁ τεχνίτης καπελάς — ἡ τεχνίτρα καπελοῦ
 ὁ μεθυσμένος μυλωνάς —
 ὁ καθαρὸς γαλατὰς —
 ὁ φαντασμένος κοσκινάς —

ἄ σ κ η σ η 7

Κάνε τὸ ἴδιο :

- ὁ βραδινὸς νοσοκόμος -- ἡ βραδινὴ νοσοκόμα
 ὁ νέος δάσκαλος —
 ὁ σκλάβος ἀδελφός —
 ὁ καλὸς μου θεῖος —
 ὁ πρόθυμος ξενοδόχος —

ἄ σ κ η σ η 8

Κάνε τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

- ὁ προσεχτικὸς ὀδοντίατρος — ἡ προσεχτικὴ ὀδοντίατρος
 ὁ ἀδιάκριτος δημοσιογράφος —
 ὁ διάσημος ἀρχαιολόγος —
 ὁ συμπαθητικὸς θυρωρὸς —

Μερικὰ οὐσιαστικά, πού φανερώνουν ἰδίως βαθμὸ συγγένειας, ἔχουν διαφορετικὴ λέξη γιὰ τὸ θηλυκό.

ἄ σ κ η σ η 9

Νὰ βρῆς τὸ θηλυκό τῶν παρακάτω οὐσιαστικῶν :

- ὁ γιὸς —
 ὁ παππούς —
 ὁ γαμπρὸς —
 ὁ ἄντρας —
 τὸ ἀγόρι —

ἄ σ κ η σ η 10

Νὰ βρῆς και νὰ γράψης, ὅπως στὸ παράδειγμα, πῶς λέγεται τὸ ἀγόρι και τὸ κορίτσι :

τοῦ ἄρχοντα	—	ἀρχοντόπουλο	—	ἀρχοντοπούλα
τοῦ βασιλιᾶ	—			
τοῦ Ἑλληνα	—			
τοῦ χωριάτη	—			
τοῦ τσοπάνη	—			
τοῦ βοσκοῦ	—			
τοῦ βλάχου	—			
τοῦ παπαῆ	—			

Μ Α Θ Η Μ Α 11ο

Θηλυκὰ ζώων

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸ ἀρσενικὸ και τὸ θηλυκὸ τῶν παρακάτω ὀνομάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ὁ γύπας	—	ὁ ἀρσενικὸς γύπας	—	ὁ θηλυκὸς γύπας
ὁ κάστορας	—			
ὁ ἀσβὸς	—			
ἡ νυχτερίδα	—			
ἡ ἀλεπού	—			
ἡ ὄχιά	—			
τὸ ζαρκάδι	—			
τὸ κουνάβι	—			
τὸ καναρίνι	—			

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς τὸ θηλυκὸ τῶν παρακάτω ζώων με ἄλλη λέξη :

τὸ ἄλογο	—	ἡ
τὸ βόδι	—	ἡ
τὸ κριάρι	—	ἡ
ὁ τράγος	—	ἡ
ὁ πετεινὸς ἢ κόκορας	—	ἡ ἢ ἡ

Με διαφορετική κατάληξη :

ἄ σ κ η σ η 3

Νά σχηματίσης τὸ θηλυκὸ τῶν παρακάτω ζώων μετὴν κατάληξιν τοῦ παραδείγματος :

ὁ σκύλος	— ἡ σκύλα	τὸ γεράκι	—
τὸ κουνέλι	—	τὸ ἐλάφι	—
τὸ τρυγόνι	—	ὁ λαγὸς	—
τὸ περιστέρι	—	ὁ κότσυφας	—
τὸ πρόβατο	— ἡ προβατίνα	ὁ ποντικὸς	—

Μερικὰ ἔχουν διπλὴν κατάληξιν γιὰ τὸ θηλυκόν :

λύκος	—	λύκαινα	καὶ	λύκισσα
λιοντάρι (λέων)	—	λέαινα	καὶ	λιονταρίνα
γάλος	—	γάλισσα	καὶ	γαλοπούλα

ἄ σ κ η σ η 4

Νά γράψης, ὅπως στὸ παράδειγμα, πῶς λέγεται :

τὸ μικρὸ	τῆς κότας	—	κοτόπουλο
»	»	τῆς χήνας	—
»	»	τῆς γαλοπούλας	—
»	»	τῆς κλώσας	—
»	»	τοῦ γουρουνιοῦ	—
»	»	τοῦ λύκου	—
»	»	τοῦ ἀετοῦ	—
»	»	τῆς ἀλεπούς	—

ἄ σ κ η σ η 5

Νά σχηματίσης τὸ μικρὸ τῶν παρακάτω ζώων μετὴν ὑποκοριστικὴν κατάληξιν -άκι.

τὸ μικρὸ τοῦ σκύλου	λέγεται	—	σκυλάκι
---------------------	---------	---	---------

τὸ μικρὸ	τῆς γάτας	λέγεται	—
»	»	τῆς πάπιας	» —
»	»	τοῦ ποντικοῦ	» —
»	»	τοῦ ἐλαφιοῦ	» —
»	»	τοῦ λιονταριοῦ	» —
»	»	τοῦ γουρουνιοῦ	» —

Μερικὰ ὀνόματα ζῶων σχηματίζουν τὸ ἄρσενικό ἀπὸ τὸ θηλυκὸ

ἡ γάτα — ὁ γάτος
 ἡ κουνέλα — ὁ κούνελος

Τὰ νεογνὰ (τὰ νεογέννητα) καὶ τὰ μικρὰ μερικῶν ζῶων σχηματίζονται μὲ ἄλλες λέξεις ἢ καὶ μὲ διαφορετικὲς καταλήξεις :

ἄ σ κ η σ η 6

Τὸ μικρὸ	τοῦ ἀλόγου	καὶ τοῦ γαῖδουριοῦ	λέγεται	πουλάρι,
τὸ μικρὸ	τοῦ σκύλου	ἢ τοῦ λύκου	λέγεται	κουτάβι,
»	»	τῆς ἀγελάδας	λέγεται
»	»	τῆς κατσίκας	»
»	»	τοῦ περιστεριοῦ	»

Μ Α Θ Η Μ Α 12ο

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς στὸ παρακάτω κείμενο ποιά οὐσιαστικά εἶναι στὸν ἐνικό καὶ ποιά στὸν πληθυντικό καὶ νὰ τὰ γράψης ὅλα στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ ἀριθμοῦ πού βρίσκονται.

Ἡ Ἀφρόδω ρώτησε τὸ Φάνη καὶ τὸ Δῆμο, ἂν εἶχαν ἀδερφή, πόσων χρονῶν εἶναι καὶ ποιὸ εἶναι τ' ὄνομά της.

Ὑστερα τὰ παιδιὰ τῆ ρωτοῦσαν, τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο, γιὰ πρόβατα, γιὰ στάνες καὶ γιὰ βουνά. Κι ἡ Ἀφρόδω γνέθοντας τοὺς ἰστόρησε τὴ ζωὴ τῶν βλάχων στὰ βουνά καὶ στοὺς κάμπους, τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα.

1. Συνηθίζονται μόνο ἢ προπάντων στὸν ἐνικό :

α) Πολλὰ οὐσιαστικά πού φανερώνουν πλῆθος ἀπὸ ὅμοια (περὶληπτικά).

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης πῶς θὰ ποῦμε :

πολλά παιδιά μαζί — τὸ παιδομάνι πολλές τουφεκίες — τὸ τουφεκίδι
πολλά φάρια μαζί — πολλές κανονιές —
πολλά χαρτιά μαζί — πολλές βρισιές —
πολλές κουβέντες — κουβεντολόι
ὄλους τοὺς ἄρχοντες —
ὄλους τοὺς συγγενεῖς —

β) Πολλά ἀφηρημένα οὐσιαστικά :

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις, ὅπου αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη :

ἡ ἐμπιστοσύνη στὸ φίλο
ἡ δίψα τοῦ ἀνθρώπου νὰ μαθαίνει
ἡ πείνα τοῦ παιδιοῦ
ἡ ἡρεμία τῆς ψυχῆς
ἡ τιμιότητα τοῦ ἀνθρώπου
ἡ πίστη στὸ Θεὸ
ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαστοῦ

γ) Λίγα συγκεκριμένα οὐσιαστικά :

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ δοκιμάσης ἂν μπορούμε νὰ ποῦμε στὸν πληθυντικὸ :

ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς γῆς
ὁ παράδεισος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας
ἡ ἀνθρωπότητα

Μ Α Θ Η Μ Α 13ο

‘Ο ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν (συνέχεια)

δ) ἀντὶ τοῦ πληθυντικοῦ (ἐνικός τοῦ εἶδους) :

Άσκηση 1

Να γράψης στὸν ἐνικὸ τίς παρακάτω προτάσεις :

- Οἱ Ἕλληνες ἀγαποῦν τὴν ἐλευθερία —
- Οἱ μητέρες θυσιάζονται γιὰ τὰ παιδιά τους —
- Οἱ στρατιῶτες πεθαίνουν γιὰ τὴν πατρίδα τους —
- Οἱ πολίτες πρέπει νὰ πειθαρχοῦν στοὺς νόμους —
- Οἱ μαθητὲς ποὺ δὲ διαβάζουν, μένουν ξύλα ἀπελέκητα —
- Οἱ νόμοι τιμωροῦν τοὺς κλέφτες, τοὺς κακοποιοὺς καὶ ἐγκληματίες.

Άσκηση 2

Νὰ ἀναλύσης τίς παρακάτω προτάσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἐπίδειξη : Ὁ Ἕλληνας ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερία.

- α) Κάθε Ἕλληνας ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερία, ἐπομένως,
- β) Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἀγαποῦν τὴν ἐλευθερία.

Ἐπίδειξη : Ὁ πολίτης πρέπει νὰ πειθαρχῇ.

- α)
 - β)
- Ἐπίδειξη : Ὁ πολίτης πρέπει νὰ πειθαρχῇ στὸ νόμο.

- α)
- β)

Άσκηση 3

Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ν' ἀναλύσης τὴν πρόταση :

Ἐπίδειξη : Ὁ νόμος τιμωρεῖ τὸν κλέφτη, τὸν κακοποιὸ καὶ ἐγκληματία.

Άσκηση 4

Νὰ τρέψης τίς παρακάτω προτάσεις στὸν ἐνικὸ καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃς στὶς προτάσεις ποὺ θὰ βρῆς, τὸν ἐνικὸ τοῦ οὐσιαστικοῦ, ποὺ φανερώνει τὸ εἶδος :

- Τὰ παιδιά πρέπει νὰ κοιμοῦνται ἐνωρῆς.
- Οἱ ἐργαζόμενοι πρέπει νὰ ἀμείβωνται.
- Οἱ γονεῖς ἔχουν μεγάλες εὐθύνες.

Οί φροντίδες τῆς πολιτείας γιά τὰ παιδιά εἶναι ἔθνικὴ ἀνάγκη.
Οἱ πόλεμοι δημιουργοῦν ἀνεπανόρθωτες καταστροφές.
Τὰ κατεψυγμένα ψάρια εἶναι ἐξίσου ὠφέλιμα μὲ τὰ φρέσκα.

Μ Α Θ Η Μ Α 14ο

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν (συνέχεια)

ε) Τὰ κύρια ὀνόματα ἀνθρώπων καὶ τόπων :

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης 5 βαφτιστικά καὶ 5 οἰκογενειακὰ ὀνόματα συμμαθητῶν σου.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης :

1. Τὸ ὄνομα τῆς ἠπείρου καὶ τῆς χώρας στὴν ὁποία ζοῦμε.
2. Τὸ ὄνομα μιᾶς πόλης, ἑνὸς χωριοῦ, ἑνὸς βουνοῦ, ἑνὸς ποταμοῦ, λίμνης καὶ μιᾶς θάλασσας τῆς πατρίδας μας.

στ) Ὀνόματα ἐπιστημῶν :

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης πῶς λέγεται ἡ ἐπιστήμη :

τοῦ γιατροῦ

(ἱατροῦ) — ἱατρικὴ — τοῦ γεωλόγου — γεωλογία

τοῦ παιδαγωγοῦ — — τοῦ γεωγράφου — —

τοῦ νομικοῦ — — τοῦ γεωμέτρου — —

τοῦ φυσικοῦ — — τοῦ ἀρχαιολόγου — —

τοῦ ναυπηγοῦ — — τοῦ βιολόγου — —

ζ) Ὀνόματα καλῶν τεχνῶν :

ἄ σ κ η σ η 4

Πῶς λέγεται ἡ καλὴ τέχνη: ἡ τέχνη:

τοῦ γλύπτη — — τοῦ κηπουροῦ — —

τοῦ ζωγράφου — — τοῦ ράφτη — —

τοῦ ἀρχιτέκτονα — — τοῦ κόπτη — —

του μουσικού	—	του διακοσμητή	—
του χαρακτή	—	του κομμωτή	—

Πώς λέγεται τὸ ἐπάγγελμα ἢ ἡ ἀπασχόληση :

του ζαχαροπλάστη—	του μανάβη	—
του ψαρά	του μπακάλη	—
του ξυλουργοῦ	του καλόγερου	—

η) Τὰ ὀνόματα στοιχείων, μετάλλων καὶ ὀρυκτῶν :

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω προτάσεις :

Αὐτὸ τὸ ἐργοστάσιο παράγει ἀλουμίνιο —
 Ὁ ἀμπελουργὸς ραντίζει τὸ ἀμπέλι του μὲ γαλαζόπετρα —
 Τὸ ἀλέτρι φτιάχεται ἀπὸ σίδηρο —
 Αὐτὸς ποὺ δουλεῦει τὸ χαλκὸ λέγεται χαλκουργὸς —
 Ὁ χρυσοχὸς κατεργάζεται τὸ χρυσὸ —
 Τὸ ράδιο χρησιμοποιεῖται στὴν ἰατρική —
 Στὴν πληγὴ βάζουμε ἰώδιο —
 Τὸ μεταλλεῖο τοῦ Λαυρίου ἐξάγει μολύβι —
 Αὐτὸ τὸ νόμισμα περιέχει ἀσήμι —
 Ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀέρας περιέχει ὀξυγόνο, ὕδρογόνο καὶ ἄζωτο —

Μ Α Θ Η Μ Α 15ο

Ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν

2. Συνηθίζονται μόνο ἢ προπάντων στὸν πληθυντικὸ :

α) Τὰ ὀνόματα ποὺ φανερώνουν τὶς γλώσσες διαφόρων λαῶν :

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τί γλώσσα μιλάει :

ὁ Γάλλος	—	γαλλικά	ὁ Φινλανδὸς	—	φινλανδικὰ
ὁ Γερμανὸς	—		ὁ Σουηδὸς	—	
ὁ Βούλγαρος	—		ὁ Ἄγγλος	—	
ὁ Τοῦρκος	—		ὁ Ἀρμένιος	—	
ὁ Ἰσραηλίτης	—		ὁ Ἰσπανὸς	—	

β) Όσα φανερώνουν την ύλη, από την όποία είναι φτιαγμένα :

ἄ σ κ η σ η 2

Νά ἀπαντήσης πῶς λέγονται ὅλα ὅσα :

εἶναι φτιαγμένα ἀπό ζύμη — ζυμαρικά

εἶναι ἀπό γυαλί —

εἶναι ἀπό ἀσήμι —

εἶναι ἀπό χρυσάφι —

εἶναι ἀπό διαμάντι —

εἶναι πανιά —

εἶναι χαρτιά —

εἶναι ἀπό λινό —

εἶναι ἀπό μπαμπάκι —

εἶναι ἀπό μαλλι —

γ) Μερικά σύνθετα :

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς λέμε μὲ μιὰ λέξη :

τὰ ἀδέρφια καὶ ξαδέρφια —

τις γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ —

τὰ ἀμπέλια καὶ τὰ χωράφια —

τὰ φράγκα καὶ τὰ δίφραγκα —

τις πεντάρες καὶ τις δεκάρες —

τὰ μαχαίρια καὶ τὰ πηρούνια —

δ) Μερικά ὀνόματα τόπων :

ἄ σ κ η σ η 4

Νά βρῆς ἀπό τὸν πολιτικό σου χάρτη 10 ὀνόματα πόλεων σὲ πληθυντικό ἀριθμό, ὅπως : Μολάοι — Σέρρες — Βέρβαινα (τά).

ἄ σ κ η σ η 5

Νά βρῆς ἀπό τὸν ἀρχαιολογικό σου χάρτη 10 ὀνόματα ἀρχαίων πόλεων σὲ πληθυντικό ἀριθμό, ὅπως :

Ἄθηναι — Πλαταιαί — Θῆβαι.

ε) Ὄνόματα ἑορτῶν :

ἄ σ κ η σ η 6

Νά γράψης πῶς λέγεται :

ἡ γιορτὴ τῆς γέννησης τοῦ Χριστοῦ —

ἡ γιορτὴ ποὺ ἀγιάζουν τὰ νερά —

ἡ γιορτὴ τῆς Καθαρῆς Δευτέρας —

ἄ σ κ η σ η 7

Νὰ γράψης πῶς λέγονταν οἱ ἀρχαῖες γιορτές ποὺ γίνονταν :

στὸν Ἴσθμὸ τῆς Κορίνθου —	στοὺς Δελφοὺς —
στὴ Νεμέα —	στὴν Ἐπίδαυρο —
στὴν Ἀθήνα —	στὴν Ὀλυμπία —

Η ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΗ — ΑΡΣΕΝΙΚΑ

Πρώτη τάξη

Μ Α Θ Η Μ Α 16ο

Ἄρσενικά σέ -ας (γεν. πληθ. -ῶν) ἰσοσύλλαβα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

ἡ περίθαλψη — ὁ τραυματίας	ὁ λοχίας	— τὸ καθῆκον
ὁ καρχαρίας — τὰ δόντια	ἡ τιμιότητα	— ὁ ταμίας
ἡ τροφή — ὁ ἀστερίας	ὁ γαλαξίας	— τὰ ἄστρα

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

οἱ καρχαρίες — ἡ οὐρά	τὸ δηλητήριο	— οἱ κροταλίες
τὰ χωράφια — οἱ κτηματίες	οἱ ἐπαγγελματίες	— τὸ κέρδος
οἱ τραυματίες — ἡ μεταφορὰ	ἡ τιμωρία	— οἱ ἐγκληματίες

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ὀνόματα στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ :

ὁ προοδευτικὸς ἐπαγγελματίας	οἱ τολμηροὶ ἐπιχειρηματίες
τοῦ φοβεροῦ καρχαρία	τῶν ἥρωικῶν λοχιῶν
τὸν ἀγαθὸ κτηματία	τοὺς γενναίους σημηνίτες

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Ἐστέρας τρώει κοχύλια.

Τὰ ἄστρα τοῦ γαλαξία εἶναι ἀμέτρητα.

Ἐπιλοχίας εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸ λοχία.

Τὸ σαλιγκάρι λέγεται καὶ κοχλίας.

Τὸ τραῦμα τοῦ τραυματία μολύνθηκε.

Τὸ ὄπλο τοῦ καρχαρία εἶναι ἡ οὐρά του.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα ὁ λοχίας, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

ἄ σ κ η σ η 6

Πῶς λέγεται αὐτός :

πού ἔχει τραῦμα — πού ἔχει κρόταλο —

πού ἔχει ἐπάγγελμα — πού ἔχει κτήματα —

πού ἔχει εἰσόδημα — πού ἔχει (καλὰ) αἰσθήματα —

Μ Α Θ Η Μ Α 17ο

Ἄρσενικά σέ -ας (γεν. πληθ. -ῶν) (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Πῶς λέγεται :

αὐτὸς πού κάνει ἔγκλημα —

αὐτὸς πού ἀνήκει στὸ λόχο —

αὐτὸς πού ἀνήκει στὸ σμήνος —

αὐτὸς πού κάνει ταραχὴ —

αὐτὸς πού διαδίδει (φήμες) —

αὐτὸς πού φέρνει ἀντιρρήσεις —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ τρέψης τὸ ρῆμα τῆς κάθε πρότασης σὲ οὐσιαστικὸ καὶ τὸ οὐσιαστικὸ νὰ τὸ γράψης στὴ γενική, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Οἱ ἐπαγγελματίες κερδίζουν. — τὸ κέρδος τῶν ἐπαγγελματιῶν

Οἱ ταραξίες τιμωροῦνται. —

Οἱ ξιφίες ψαρεύονται. —

- Οί τραυματίες θεραπεύονται. —
 Οί έγκληματίες καταδικάζονται. —
 Οί γενναίοι σημιές παρασημοφοροῦνται. —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ συμπληρώσης τις καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν στίς παρακάτω φράσεις :

- Οί καρχαρ— και οί ξιφ — εἶναι ἐπικίνδυνα φάρια.
 Ὁ ἦχος τῆς οὐρᾶς τῶν κροταλ — εἶναι χαρακτηριστικός.
 Ἡ ἀστυνομία συλλαμβάνει τοὺς ταραξ — και τοὺς ἐγκληματ —
 Τὰ εἰσοδήματα τῶν κτηματ — δὲν εἶναι σταθερά.
 Υαρεύουμε τοὺς ξιφ — γιά τὸ κρέας τους.
 Οί εὐθύνες τῶν ταμ — εἶναι μεγάλες.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα ὁ ταμίας, χωρίζοντας τις καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

Ὁρθογραφία

Τὸ (ι) στήν παράληγουσα τῶν ἀρσενικῶν οὐσιαστικῶν σὲ -ιασ γράφεται μὲ ι.

Ἐξαιροῦνται τὰ ὀνόματα : Αἰνείας, Αὐγείας και μανδύας.

Δισύλλαβα σὲ -ας

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στή γενική :

τὰ ὀνόματα	— οἱ μῆνες	ἢ ἡμέρα	— ὁ μήνας
ἢ τροφή	— οἱ γύπες	ἢ δύναμη	— ὁ ἄντρας
ἢ παλαιὰ χώρα	— οἱ Θράκες	ὁ ναὸς	— ὁ Δίας
τὸ ράμφος	— οἱ μυθικοὶ γρύπτες		

Μ Α Θ Η Μ Α 18ο

Παροξύτονα

Ἴσοσύλλαβα σέ -ας (γεν. πληθ. -ων)

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης τὰ παρακάτω ὀνόματα στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ :

ὁ βροχερός χειμώνας

τοῦ ἀνεργου κηφήνα

ὁ ἀπέραντος ἐλαιώνας

τοῦ καλοῦ χαρακτήρα

ὁ ἠλεκτρικός σπινθήρας

τοῦ φωτεινοῦ λαμπτήρα

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης τὰ παρακάτω ὀνόματα στὸν ἐνικό :

τοὺς ἀρχαίους χιτῶνες

τοὺς ἀκριβοὺς ἀναπτῆρες

τοὺς μεγάλους ἀγῶνες

τοὺς σιδερένιους σωλῆνες

τοὺς ἀνέλπιστους σωτῆρες

τοὺς τρομεροὺς κρατῆρες

ἄ σ κ η σ η 3

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

τὰ λουλούδια — ὁ ἀνθώνας

τὰ λουριά — οἱ κινήτηρες

ὁ αἰώνας — τὰ χρόνια

οἱ κρατῆρες — τὰ στόμια

τὰ κρύα — ὁ χειμώνας

ἡ στολή — οἱ κλητῆρες

ἡ τεμπελιά — ὁ κηφήνας

ἡ φροντίδα — οἱ κηδεμόνες

ἡ διάμετρος — ὁ σωλήνας

οἱ ἡγεμόνες — ἡ ζωὴ

ἄ σ κ η σ η 4

Νά κλίνης τὸ ὄνομα ὁ ἀνθώνας, χωρίζοντας τίς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

Μ Α Θ Η Μ Α 19ο

Προπαροξύτονα

Ἴσοσύλλαβα σέ -ας (γεν. πληθ. -ων)

ἄ σ κ η σ η 1

Νά βρῆς τὰ ἀρσενικά οὐσιαστικά σέ -ας, πού ὑπάρχουν στὸ παρακάτω κείμενο, καὶ νά τὰ γράψης στήν ἀντίστοιχη πτώση :

Ἦταν χειμώνας κρύο. Προχώρησα γρήγορα, γιὰ νὰ προλάβω τὸ τελευταῖο λεωφορεῖο. Ἦμουν τυχερός. Γιὰ νὰ βγάλω ὅμως εἰσι-

τήριο, αναγκάστηκα να ξυπνήσω τον εισπράκτορα, που κουτουλούσε τον άερα.

Κάθισα και γύρισα να δω το γείτονά μου, κι αυτός κοιμόταν. Φοβήθηκα μήπως πάθαινε το ίδιο και ο οδηγός. Μιά γριά σταυροκοπήθηκε. Φαίνεται πως περνούσαμε από κάποια έκκλησία, που μόνο αυτή την ήξερε. Είπα από μέσα μου την προσευχή της κάπως έτσι : « Πατέρα τῶν Ουρανῶν! Σὺ που ἔστειλες τὸν ἀστέρα νὰ δείξει στους ποιμένες τὸ δρόμο γιὰ τὸ νιογέννητο Σωτήρα, φώτισε τὸν οδηγὸ νὰ φτάσουμε σῶοι στὸ σπίτι μας ».

Τὴν ἴδια στιγμή ἕνα ἀπότομο φρενάρισμα ἔσκισε τὴν ἡσυχία τῆς νύχτας. Ὁ εισπράκτορας βρέθηκε μὲ τοὺς ἀγκῶνες στὸ πάτωμα. « Κύριοι, τέρμα » φώναξε ὁ οδηγὸς καὶ πρόσθεσε μὲ βαριά φωνή : « Πάθαμε ζημιὰ· ἔσπασε ὁ ἄξοντας ».

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικὰ στὴ γενική :

ὁ φύλακας	— ἡ ὑπηρεσία	ὁ χάλυβας	— ἡ σκληρότητα
ὁ καρπὸς	— ὁ φοινίκας	ἡ πόλη	— ὁ Κέκροπας
ὁ θώρακας	— τὸ πλάτος	ὁ Πέλοπας	— ἡ νῆσος
ὁ κήρυκας	— ἡ φωνή	ἡ πατρίδα	— ὁ Αἰθίοπας

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

τὸ χρῶμα	— οἱ σχολικοὶ πίνακες	οἱ πρίγκιπες	— οἱ ἄμαξες
οἱ πρόσφυγες	— τὸ δράμα	τὸ μάτι	— οἱ Κύκλωπες
τὸ ὕψος	— οἱ πίδακες	οἱ μύωπες	— τὰ γυαλιὰ
οἱ ἔλικες	— τὰ αὐλάκια	οἱ Ἀραβες	— ἡ ἔνδυμασία

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα ὁ πίνακας, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης τὶς παρακάτω φράσεις στὸν πληθυντικὸ :

Ἁ δημόσιος κήπος λέγεται πνεύμονας τῆς πόλεως.

Ἡ συμβουλή τοῦ γέροντα εἶναι σοφή.

Εἶχε τὴ δύναμη Τιτάνα.

Τὸν ὁδοστρωτήρα τὸν λέμε καὶ κύλινδρο.

Ἁ τυφλοπόντικας λέγεται καὶ ἀσπάλakas.

Προπαροξύτονα ισοσύλλαβα σέ -ας (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στῆ γενική :

ἡ γενειάδα	— ὁ γέροντας	ἡ δύναμη	— οἱ ἄρχοντες
ὁ Σολομώντας	— ἡ σοφία	οἱ ἄρχοντες	— ἡ φρουρά
οἱ νόμοι	— ὁ Δράκοντας	ἡ προβοσκίδα	— οἱ ἐλέφαντες
ὁ Ξενοφώντας	— τὰ ἔργα	ὁ λάκκος	— οἱ λέοντες

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

τὰ πειράματα	— οἱ ἐπιστήμονες	ὁ λόγος	— ὁ ρήτορας
οἱ γείτονες	— τὰ παράπονα	ὁ εἰσπράκτορας	— ὁ μισθός
τὰ σχέδια	— οἱ ἀρχιτέκτονες	τὰ νύχια	— ὁ πάνθηρας
οἱ αὐτοκράτορες	— οἱ κόλακες	ὁ ἐστιάτορας	— ἡ τιμιότητα

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ ὄνόματα :

τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα	τοῦ προνοητικοῦ κάστορα
τοῦ περίφημου ρήτορα	τοῦ αἰμοβόρου πάνθηρα
ὁ σοφὸς γέροντας	ὁ σοφὸς ἐπιστήμονας
ὁ ἐκδικητικὸς ἐλέφαντας	ὁ χαλύβδινος ἄξονας

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα ὁ αὐτοκράτορας, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις στὰ ὄνόματα τῶν παρακάτω φράσεων :

Τοῦ ὁδοστρωτήρ— οἱ ρόδες εἶναι πολὺ βαριές.
 Οἱ Τιτάν —, οἱ Κύκλωπ — καὶ οἱ Ἑκατόγχειρες ἦταν παιδιὰ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς.

ἽΟ "Ἐλλην — βρίσκειται πάντοτε στοὺς προμαχων — ὄλων τῶν εὐ-
γενικῶν ἄγων — .

Τὸ χωράφι τοῦ ρυζιοῦ λέγεται ὄρυζων — .

Τὸν ἔλαιων — τὸν λέμε καὶ λιοστάσι.

Τὸ διαμάντι εἶναι ἓνα εἶδος ἄνθρακ — .

Οἱ Λακων — ἦταν πολεμικὸς λαός.

Οἱ δημόσιοι κῆποι εἶναι οἱ πνεύμον — τῶν πόλεων.

Τὸ στόμιο τοῦ ἠφαιστείου λέγεται κρατήρ — .

Οἱ ἐφευρέσεις τῶν ἐπιστημον — βοηθοῦν στὴ γενικὴ εὐτυχία.

Μ Α Θ Η Μ Α 21ο

ἽΟρθογραφία

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ συμπληρώσης με ἓνα ω ἢ ο τὸ φωνῆεν ποὺ λείπει :

ἔλαι—νας	ὄρνιθ—νας	Πλαταμ—νας	καν—νας
πευκ—νας	στρατ—νας	Παρθεν—νας	κηδεμ—νας
ἀνθ—νας	χειμ—νας	Μαραθ—νας	ἠγεμ—νας
ροδ—νας	περιστερ—νας	ἄγ—νας	Μακεδ—νας
δαφν—νας	τυφ—νας	ἄγκ—νας	Στρυμ—νας

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

στήμ—νας	γαιοκτῆμ—νας	ἽΑγαμέμν—νας	Πλάτ—νας
ἄξ—νας	γείτ—νας	ἽΑριστογείτ—νας	Σὸλ—νας
κί—νας	κλήδ—νας	Ἵΐασ—νας	Κίμ—νας
ἐπιστήμ—νας	δρόμ—νας	Παντελεήμ—νας	ἽΘθ—νας

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἄχυρ—νας	ξεν—νας	δαίμ—νας	Λάκ—νας
καν—νας	ἠγεμ—νας	Δάμ—νας	ἄξ—νας
αἰ—νας	ἄμπελ—νας	ἄκτῆμ—νας	Πάρν—νας
Μακεδ—νας	Στρυμ—νας	Φαίδ—νας	ἽΑγάθ—νας

Ἄρσενικά σέ -ας ἀνισοσύλλαβα

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης στόν πληθυντικό τά ὀνόματα :

ὁ βοριάς	τοῦ ρολογᾶ	τὸν κουβᾶ	
ὁ νοτιάς	τοῦ σφουγγαῤᾶ	τὸν μπαλιτᾶ	
ὁ πευκιᾶς	τοῦ μυλωνᾶ	τὸν κουμπαραῤᾶ	
ὁ ρήγας	τοῦ ρήγα	ὁ τσέλιγκας	τοῦ τσέλιγκα
ὁ μπάρμπας	τοῦ μπάρμπα	ὁ πρωτόπαπας	τοῦ πρωτόπαπα
ὁ χότζας	τοῦ χότζα	ὁ φραγκόπαπας	τοῦ φραγκόπαπα

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης τίς παρακάτω φράσεις στόν πληθυντικό :

- Τὸν πευκῶνα τὸν λέμε καὶ πευκιᾶ.
 Σχιναῖς λέγεται ἓνας τόπος γεμάτος σκίνα.
 Ὁ κίνδυνος τοῦ σφουγγαῤᾶ εἶναι μεγάλος.
 Στὴν ἀκροθαλασσιᾶ εἶναι ἡ καλύβα τοῦ ψαῤᾶ.
 Τοῦ ρήγα τὸ παιδί, τοῦ βασιλιᾶ τ' ἀγγόνι.

ἄ σ κ η σ η 3

Νά κλίνης μαζί :

- α) ὁ γερο-ψαράς, β) ὁ πευκιᾶς

ἄ σ κ η σ η 4

Νά γράψης στόν πληθυντικό τίς παρακάτω φράσεις :

- Ὁ ἀετός, σάν περήφανος βασιλιάς, στέκει στόν ἀπόκρημνο βράχο.
 Ὁ ἥσυχος ἄνθρωπος ἀποφεύγει τὸν καυγά.
 Τὸν Ἕλληνα ὁ Τοῦρκος τὸν ἤθελε ραγιά.
 Ἐλειψε καὶ τοῦ γαλατᾶ τὸ ἀμαξάκι καὶ ἡ πρωινὴ μακρόσυρτη φωνή του.
 Τὸ ράσο δὲν κάνει τὸν παπά.
 Δὲν ἤθελε νὰ μπλέξη καὶ μ' ἄλλον μπελά.

Άσκηση 5

Νά μεταφέρης στὸν ἐνικὸ τίς παρακάτω φράσεις :

Οἱ χωριάτες δουλεύουν στοὺς κάμπους μὲ τοὺς βοριάδες καὶ τοὺς χιονιάδες.

Οἱ χουρμάδες εἶναι καρποὶ τῶν φοινικόδεντρων.

Τὰ δελφίνια σκίζουν τὰ δίχτυα τῶν ψαράδων.

Αὐτὰ εἶναι δουλειές τῶν μικρῶν αὐτῶν σατανάδων, ἔλεγε ἡ γιαγιά.

Τὰ Χριστούγεννα, παίρνομε τοὺς μπουναμάδες μας.

Άσκηση 6

Νά φτιάξης προτάσεις καὶ νά χρησιμοποίησῃς τίς παρακάτω λέξεις στὶς πτώσεις πού βρίσκονται :

τοῦ βοριά - ὁ Καβομαλιάς - τοὺς ψαράδες

Μ Α Θ Η Μ Α 23ο

Παροξύτονα

Ἄρσενικά σέ -ης ἰσοσύλλαβα

Άσκηση 1

Νά γράψῃς τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στῆ γενική :

ἡ οὐρά	- ὁ κομήτης	ἡ πανοπλία	- ὁ ἱππότης
ὁ κυβερνήτης	- ἡ ἀρετή	ὁ τοξότης	- τὸ τόξο
ἡ ἀμοιβή	- ὁ τεχνίτης	ὁ σάκος	- ὁ ταξιδιώτης
ὁ πολίτης	- τὰ δικαιώματα	ὁ ἐπαρχιώτης	- ἡ ζωή

Άσκηση 2

Ἡ ἴδια :

ἡ ἰδιότητα	- οἱ μαγνήτες	οἱ ἀσχολίες	οἱ ἀγρότες
οἱ διαβήτες	- ἡ χρησιμότητα	οἱ δεσπότες	- ἡ μίτρα
οἱ φωλιές	- οἱ σπουργίτες	τὰ τραγούδια	οἱ νησιῶτες
οἱ τερμίτες	- ἡ ἐπιδρομή	οἱ πατριῶτες	οἱ ἀγῶνες

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Τὸ νησιώτη τὸν τραβάει ἡ θάλασσα καὶ γίνεται ναυτικός, τὸ στεριανὸ ὁ κάμπος καὶ γίνεται ἀγρότης.

Τὸ τραγούδι τοῦ ναύτη εἶναι νοσταλγικὸ.

Ἐὶς Ἀσιάτης λέγεται καὶ ἀνατολίτης.

Ἐὶς ἀκρίτας προστατεύει τὰ σύνορα.

Ἐὶς Σπαρτιάτης ἦταν γενναῖος πολέμιος.

Ἐὶς ὄνειροκρίτης ἐξηγεῖ τὰ ὄνειρα.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ περιγράφει τὰ κατορθώματα ἑνὸς ἱππότη.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικὰ στὴ γενική :

τὰ τραγούδια — οἱ συνθέτες ἡ σκηνοθεσία — οἱ σκηνοθέτες

οἱ εὐεργέτες — τὰ ἔργα οἱ ὑπηρετές — ἡ ὑπηρεσία

οἱ εὐθύνης — οἱ ἡγέτες οἱ νόμοι — οἱ νομοθέτες

οἱ ἐφευρέτες — οἱ ἐφευρέσεις οἱ βιβλιοδότες — ἡ τέχνη

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα ὁ ναύτης, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Ἐὶς νικητὴς στεφανώνεται ἀπὸ τὸν ἑλλαοδίκη.

Τὸ πρόσωπό του ἔχει τὴ γαλήνη καλόγερου ἀγιορείτη.

Τὸν κάτοικο τοῦ Πηλίου τὸν λέμε Πηλιορείτη.

Ἐὶς δουλειὰ τοῦ ἀγρότη εἶναι σκληρὴ.

Τὸ πταῖσμα δικάζεται ἀπὸ τὸν πταισματοδίκη.

Ἐὶς μικροδιαφορὰ λύνεται ἀπὸ τὸν εἰρηνοδίκη.

Ἐὶς δικαστὴς δικάζει τὸν ἐγκληματία.

Τὰ ἄστρα τοῦ γαλαξία εἶναι ἀμέτρητα.

Ὁξύτονα

Ἄρσενικά σὲ -ῆς ἰσοσύλλαβα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα : ὁ ἄθλητής

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

ὁ μαθητής — ὁ ἀγοραστής τοῦ ἀγωνιστῆ — τοῦ φροντιστῆ
 ὁ καθηγητής — τὸ σπουδαστῆ τοῦ πολεμιστῆ — τὸ νικητῆ
 ὁ πωλητής — τὸ διαιτητῆ τοῦ θεριστῆ — τὸν παλαιστῆ

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὴν κλητικὴ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

ὁ κύριος διευθυντής ὁ σεβαστός μου κύριος καθηγητής
 ὁ κύριος ἐπιθεωρητής ὁ ἀξιότιμος κύριος βουλευτής
 ὁ κύριος διοικητής ὁ κύριος συνταγματάρχης
 ὁ κύριος νομάρχης ὁ σεβασμιότατος ἱεράρχης

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς φράσεις :

Ὁ μαθητής πρέπει νὰ εἶναι προσεχτικός.
 Τὸν ἐγκληματία τιμωρεῖ ὁ δικαστής.
 Στὴ διαφορά μας δεχόμαστε μεσολαβητῆ.
 Στὸν νικητῆ δίνουν χρυσὸ μετᾶλλιο.
 Ὁ προπονητής γυμνάζει τὸν ἄθλητῆ.
 Ὁ δάσκαλος ἐπαινεῖ τὴν προσπάθεια τοῦ ἀδύνατου μαθητῆ.

Άσκηση 5

Ν' άπαντήσης στην έρώτηση, όπως στο παράδειγμα :

Πώς λέγεται αυτός πού :

νικᾶ	νικητής	συζητεῖ	—	συζητητής
κατακτᾶ		προπονεῖ	—	
κολυμπᾶ		διακοσμεῖ	—	
έξερευνεᾶ		καλλιεργεῖ	—	
μάχεται		ἀθλείται	—	

Άσκηση 6

Πώς λέγεται αυτός πού :

θερίζει	—	θεριστής	σχεδιάζει	—	σχεδιαστής
δανείζει			ἀγοράζει		
διαφημίζει			δικάζει		
καπνίζει			σπουδάζει		
άλωνίζει			γυμνάζει		
καθαρίζει			θαυμάζει		

Άσκηση 7

Πώς λέγεται αυτός πού :

λυτρώνει	—	λυτρωτής	έλευθερώνει	—	έλευθερωτής
διορθώνει			ζυμώνει		
συμφιλιώνει			σιδερώνει		
όργανώνει			πεταλώνει		

Άσκηση 8

Πώς λέγεται αυτός πού :

κλαδεύει	—	κλαδευτής	έκπαιδεύει	—	έκπαιδευτής
χορεύει			προμηθεύει		
θριαμβεύει			θεραπεύει		
άνιχνεύει			δουλεύει		

ἄ σ κ η σ η 9

Πῶς λέγεται αὐτὸς πού :

ἀλητεύει — ἀλήτης
προφητεύει —
πλανιέται (= γυρίζει γύρω γύρω) —
διαβαίνει (= τὸ χρησιμοποιοῦμε στὴ Γεωμετρία) —
εἶναι ὁ ἴδιος κτήτορας, δηλ. ὁ ἴδιο —

Μ Α Θ Η Μ Α 25ο

Ῥορθογραφία τῶν ἀρσενικῶν σέ -ης

ἄ σ κ η σ η 1

Πῶς λέγεται αὐτὸς πού ἔχει σχέση :

μέ τὴν πόλη — πολίτης μέ τὴν ἔρημο —
μέ τὴν ἐνορία — μέ τὰ ἄκρα (= σύνορα) —
μέ τὴν τέχνη — μέ τὰ ὄπλα —
μέ τὸ στάβλο — μέ τὴ συμμορία —

ἄ σ κ η σ η 2

Συμπλήρωσε μέ τὸ (ι) πού λείπει :

φεγγ—της	σιδερ—της	πλαν—της
ἀνθρακ—της	κομ—της	μητροπολ—της
μαγν—της	γραν—της	ἀρχιμανδρ—της
μεσ—της	άλ—της	ἱερολοχ—της
προφ—της	σμην—της	ἰδιοκτ—της

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς λέγεται αὐτὸς πού εἶναι :

ἀπὸ τὴν Τρίπολη — Τριπολίτης	τὴν Κηφισιά — Κηφισιώτης
ἀπὸ τὴν Ἀράχωβα —	τὸ Μαρούσι —
ἀπὸ τὴ Μεγαλόπολη —	τὴ Θράκη —
ἀπὸ τὸ Μεσολόγγι —	τὴ Νάξο —
ἀπὸ τὸ Παλαιοχώρι —	τὸν Πειραιά —
ἀπὸ τὸ Ἀργοστόλι —	τὴν Ἥπειρο —
ἀπὸ τὴ Λευκάδα —	τὴν Ἄνδρο —
ἀπὸ τὴν Κεφαλονιά —	τὴ Σάμο —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ συμπληρώσης με ἓνα (ο) ἢ (ω).

ἀγρ-της	πατρι-της	πανηγυρι-της
νησι-της	δεσπ-της	προδ-της
δημ-της	ἐπαρχι-της	θιασ-της
τοξ-της	ἵππ-της	συνωμ-της
ταξιδι-της	στρατι-της	δεσμ-της
τροφοδ-της	Ἑπειρ-της	καταπ-της

ἄ σ κ η σ η 5

Συμπλήρωσε με ἓνα (ε).

ἀφαιρ-της, διαιρ-της, ὑπηρ-της, ἐφ-της, ταξιθ-της.

Μ Α Θ Η Μ Α 26ο

Ἄρσενικά σέ -ης καί -ης ἀνισοσύλλαβα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω οὐσιαστικά :

ὁ πεταλωτής	τοῦ καφετζῆ
ὁ μπαλωματής	τοῦ μπογιατζῆ
ὁ γανωματής	τοῦ κουλουρτζῆ
ὁ ταβερνιάρης	τοῦ μουσαφίρη
ὁ βαρκάρης	τοῦ μπακάλη
ὁ τιμονιέρης	τοῦ μανάβη
ὁ φούρναρης	τοῦ φούρναρη

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς τὰ ἀνισοσύλλαβα οὐσιαστικά σέ -ης, πού ὑπάρχουν στίς παρακάτω φράσεις καί νὰ τὰ γράψης στήν ὀνομαστική καί γενική καί τῶν δύο ἀριθμῶν :

Ὁ Δημητράκης κάνει τὸ γανωματὴ καί φωνάζει :

« Χαλκώματα νὰ γανώωω . . . »

‘Ο Κωστάκης, τὸν μπαλωματὴ : « παπούτσι νὰ μπαλώω . . . »
 ‘Ο Φουντούλης πηγαίνει ἀπάνω στὸ μουλὰρι τοῦ σὰ φορτωμένος
 κι ὄχι σὰν καρβάρης.
 Χωρὶς τὸν ἐργάτη, τὸν ἀγρότη, τὸ φούρναρη, τὸν μπακάλη, τὸν
 τσαγκάρη καὶ χιλιάδες ἄλλους, ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὶς ἀνάγκες
 μας, θὰ εἶχαμε ξαναγυρίσει στὴν ἄγρια κατάσταση.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κλίνης τὰ ὀνόματα : ὁ βαρκάρης καὶ ὁ ταβερνιάρης, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ φτιάξης δικές σου προτάσεις, χρησιμοποιώντας σὲ ὅποια πτώση καὶ ἀριθμὸ θέλεις τὰ ὀνόματα :

ὁ σφουγγαρὰς — ὁ λυράρης

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο μὲ τὶς παρακάτω λέξεις καὶ στὴν πτώση ποὺ βρίσκονται :

τῶν μπουρλοτιέρηδων — τοὺς καρβάρηδες

Μ Α Θ Η Μ Α 27ο

Ἄρσενικά σὲ -ἔς καὶ σὲ -οὺς ἀνισοσύλλαβα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω οὐσιαστικά :

ὁ καναπὲς	τοῦ πανσέ	τὸν κεφτέ
ὁ μπουφές	τοῦ μενεξέ	τὸν πουρέ
ὁ τενεκές	τοῦ καφέ	τὸ μεζέ
ὁ παππούς	τοῦ παπποῦ	τὸν παπποῦ

Άσκηση 2

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τῆς παρακάτω φράσεις:

- Ὁ παλιὸς ἄρχοντας χρησιμοποιοῦσε στὸ ἀμάξι τοῦ λακέ.
Στὸ ντουλάπι τοῦ μπουφέ, ἡ μητέρα μου ἔκρυβε τὸν κεσὲ μὲ τὸ γλυκό.
Τὸ ωραιότερο παραμῦθι εἶναι αὐτὸ ποῦ ἄκουσα στοῦ παπποῦ μου τὰ γόνατα.
Ὁ μιναρὲς γιὰ τὸ τζαμί εἶναι ὅ,τι καὶ τὸ καμπαναριὸ γιὰ τὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία.
Τὸ περιβόλι τὸ λέμε καὶ μπαξέ καὶ τὸν περιβολάρη, μπαξεβάνη.

Άσκηση 3

Νά κλίνης τὰ ὀνόματα ὁ μενεξὲς καὶ ὁ παππούς, χωρίζοντας τῆς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

Δεύτερη τάξη

Μ Α Θ Η Μ Α 28ο

Ἄρσενικά σέ -ος (ὀξύτονα — παροξύτονα)

Άσκηση 1

Νά βρῆς τὰ ἄρσενικά οὐσιαστικά σέ -ος, ποῦ ὑπάρχουν στὸ παρακάτω κείμενο, καὶ νά τὰ γράψης καὶ στὴν ἀντίστοιχη πτώση:

Ἄξιος διάδοχος τῶν δοξασμένων στρατηγῶν καὶ ναυάρχων τῆς Ἀθήνας ἐμφανίστηκε ὁ Περικλῆς. Ἦταν γιὸς τοῦ νικητῆ τῆς Μυκάλης στρατηγοῦ Ξανθίππου καὶ γεννήθηκε τὸ 495 π.Χ. Ἦταν ἔξυπνος, εὐγενικός, σοβαρὸς, τολμηρὸς, πολὺ μορφωμένος καὶ καλὸς ρήτορας. Πῆρε μέρος στοὺς περσικοὺς πολέμους καὶ πολέμησε γενναῖα. Πολὺ νέος ἀνακατεύθηκε στὴν πολιτικὴ κι ἔγινε ἀρχηγὸς τοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγνώρισαν τῆς μεγάλες ἀρετές του καὶ τὸ ἔβγαζαν, τριάντὰ χρόνια συνεχῶς, στρατηγὸ τῆς Ἀθήνας.

ἄ σ κ η σ η 2

Γράψε τὸ ἓνα οὐσιαστικὸ τοῦ κάθε ζευγαριοῦ στὴ γενική :

ἡ συνταγή	— ὁ γιατρός	τὰ αὐτιά	— ὁ λαγός
ὁ κυνηγός	— τὸ τουφέκι	ἡ εὐθύνη	— ὁ φρουρός
ὁ προεστὸς	— τὸ ἀξίωμα	ὁ καρπὸς	— ἡ γλύκα
	ὁ καιρὸς	— ἡ ἀλλαγὴ	
	ἡ ὄχθη	— ὁ ποταμὸς	
	τὸ χρωμα	— ὁ οὐρανὸς	

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἡ ζέστη	— ὁ ἥλιος	ὁ λόφος	— ἡ πρασινάδα
ἡ πρώτη μέρα	— ὁ χρόνος	τὰ λουλούδια	— ὁ κῆπος
ὁ κύκνος	— ὁ λαιμὸς	τὰ κέρατα	— ὁ τράγος
	ὁ λύχνος	— τὸ φῶς	
	ὁ δρόμος	— ἡ κίνηση	
	τὰ δόντια	— ὁ σκύλος	

ἄ σ κ η σ η 4

Πῶς λέγεται ἡ πράξη τοῦ κάνω, ὅταν :

σπαράζω	— σπαραγμὸς	ὀρίζω	— ὀρισμὸς
τινάζω	—	καλπάζω	—
στενάζω	—	μορφάζω	—
τραντάζω	—	βράζω	—

ἄ σ κ η σ η 5

Πῶς λέγεται ἡ πράξη τοῦ κάνω, ὅταν :

φωτίζω	— φωτισμὸς	πολλαπλασιάζω	— πολλαπλασιασμὸς
χωρίζω	—	ἐφοδιάζω	—
συλλαβίζω	—	ἐμβολιάζω	—
στολίζω	—	ἀγιάζω	—
θερίζω	—	διπλασιάζω	—
δανείζω	—	συνδυάζω	—

ἄσκηση 6

Πῶς λέγεται ἡ πράξη πού κάνω, ὅταν :

λυτρώνομαι	—	λυτρωμός	παιδεύω	—	παιδευτός
σκοτώνομαι	—	σκοτώσις	μισεύω	—	μισέσις
σηκώνομαι	—	σηκώσις	ξενιτεύομαι	—	ξενιτεύσις
γλιτώνω	—	γλιτώσις	ἔρχομαι	—	ἔρχοσις
τσακώνομαι	—	τσακώσις	πηγαίνω	—	πηγαίνσις

ἄσκηση 7

Νά κλίνης μαζί: ὁ ἄγρυπνος φρουρός, χωρίζοντας τίς καταλήξεις ἀπό τὸ θέμα.

ΜΑΘΗΜΑ 29ο

Ἄρσενικά σέ -ος (συνέχεια)

ἄσκηση 1

Νά τρέψης τὰ ἐπίθετα σέ οὐσιαστικά σέ γενική πτώση, ὅπως στό παράδειγμα:

ὁ λαϊκός ἐνθουσιασμός	—	ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ λαοῦ
τὸ ἱατρικὸ ἐργαλεῖο	—	τὸ ἱατρικὸ ἐργαλεῖο
ἡ καιρικὴ μεταβολή	—	ἡ καιρικὴ μεταβολή
ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη	—	ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη
ὁ οὐράνιος θόλος	—	ὁ οὐράνιος θόλος

ἄσκηση 2

Νά κάνης τὸ ἴδιο, ὅπως πιό πάνω :

ἡ χρονικὴ περίοδος	—	ἡ περίοδος τοῦ χρόνου
ἡ τοπικὴ φορεσιὰ	—	ἡ τοπικὴ φορεσιὰ
ἡ μετρικὴ μονάδα	—	ἡ μετρικὴ μονάδα
ἡ νομικὴ παράβαση	—	ἡ νομικὴ παράβαση
ἡ μαγικὴ ράβδος	—	ἡ μαγικὴ ράβδος

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Νὰ προσέχης τὸν ἄνθρωπο, ποὺ σοῦ κάνει τὸ φίλο.

Τὸ σεισμὸ καὶ τὸν κατακλυσμὸ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀντιμετωπίσῃ ὁ ἄνθρωπος.

Ἄνεβήκαμε σ' ἕνα καταπράσινο λόφο καὶ μπροστά μας ἀνοίχτηκε ἕνας κάμπος μὲ μοσκοβολημένα περιβόλια.

Τὸ πέταλο τοῦ ἀλόγου ἄστραφτε καθὼς χτυποῦσε πάνω στὶς πέτρες τοῦ λιθόστρωτου δρόμου.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις στὶς παρακάτω φράσεις :

Πατρίδα τῶν Ρουμάν— εἶναι ἡ Ρουμανία.

Στὴν Κρήτη ὑπάρχουν πάρα πολλοὶ ἀνεμόμυλ—.

Ἐξαιτίας τοῦ δυνατοῦ ἀνέμου— καταστράφηκαν τὰ φυτά.

Ὁ στρατηγ— ἀποφάσισε νὰ περάσουν τὸ φουσκωμένο ἄπ' τὸν κατακλυσμ— ποταμ— πρὶν ὁ ἐχθρὸς τοὺς κλείσει τοὺς δρόμ—.

Ὁ φρουρ—, ἀκούγοντας κάποιους θορύβ— ἀνέβηκε ὡς τὴν κορυφὴ τοῦ λόφ— ἄπ' ὅπου μποροῦσε νὰ δῆ τὴ γύρω περιοχὴ.

Τὸν καιρ— τοῦ πολεμ—, ὁ φοβ— εἶχε φωλιάσει στὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρωπ—.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ φτιάξῃς μιὰ μικρὴ εἰκόνα, χρησιμοποιώντας τὶς λέξεις :

βοσκὸς — πηγὴ — φλογέρα

Μ Α Θ Η Μ Α 30ῶ

Ἄρσενικά σὲ -ος (προπαροξύτονα)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψῃς στὴ γενικὴ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά, ὅπως στὸ παράδειγμα :

τὸ οὖζο — ὁ Τύρναβος — τὸ οὖζο τοῦ Τυρνάβου

ὁ ἄνεμος — ἡ δύναμη ὁ ἔμπορος — ἡ τιμιότητα

ή έξοδος — ό κίνδυνος οί κατακτήσεις — ό 'Αλέξανδρος
 ό πρόσκοπος — ή στολή ό Βόσπορος — τά στενά
 οί ζέστες — ό Αύγουστος ή κορυφή — ό "Ολυμπος

Άσκηση 2

Νά γράψης τò ένα από τὰ δύο ουσιαστικά στή γενική :

ή εύωδιά — οί ύάκινθοι ή περιοδεία — οί θίασοι
 τὰ όνόματα — οί άνθρωποι οί κόποι — οί δάσκαλοι
 τὰ καθήκοντα — οί ύπάλληλοι τò τέλος — οί τύρανοι
 ή έκλογή — οί δήμαρχοι οί ήθοποιοί — οί θίασοι

Άσκηση 3

Νά τρέψης τò επίθετο σέ ουσιαστικό, όπως στο παράδειγμα :

ή προσκοπική όμάδα — ή όμάδα τών προσκόπων
 ή προεδρική άπόφαση — ή άπόφαση τού προέδρου
 ή ήπειρώτικη ένδυμασία — ή ένδυμασία τής ήπειρώτιδας
 ή κορινθιακή σταφίδα — ή σταφίδα τής Κορινθίας

Άσκηση 4

Νά γράψης στόν πληθυντικό τὰ παρακάτω όνόματα :

τόν άθλητικό σύλλογο τò στενό διάδρομο
 τόν όρμητικό χείμαρρο τόν καθαρό θάλαμο
 τò σκληρό πόλεμο τόν μικρό πρόλογο

Άσκηση 5

Νά γράψης στόν πληθυντικό τες παρακάτω φράσεις :

'Ο κίνδυνος από τόν ύφαλο είναι μεγάλος.
 'Ο άπόγονος πρέπει νά τιμᾷ τόν πρόγονό του.
 Τόν πραγματικό φίλο στόν κίνδυνο τόν δοκιμάζομε.
 'Ο Έλληνας, σέ όλες τες έποχές, έζησε τò θρίαμβο τής νίκης.
 'Η ζημιά από τò χείμαρρο είναι άνεπανόρθωτη.

Άσκηση 6

Νά κλίνης τò όνομα : ό άνθρωπος, χωρίζοντας τες καταλήξεις από τò θέμα.

Άσκηση 7

Νά γράψης μιὰ μικρὴ εἰκόνα, χρησιμοποιώντας τὶς λέξεις:
φθινόπωρο — πλάτανος — φύλλα

ΜΑΘΗΜΑ 31ο

Ἄρσενικά σέ -ος (λαϊκὰ)

Άσκηση 1

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

ἡ κορφή	— ὁ ξερόβραχος	τὰ φτερά	— ὁ ἀνεμόμυλος
τὸ γαύγισμα	— ὁ μαντρόσκυλος	τὸ στοιχειό	— ὁ Ἄραπόβραχος
ἡ ζωὴ	— ὁ καλόγερος	τὰ λουλούδια	— ὁ ἀνθόκηπος
τὸ κέρατο	— ὁ ρινόκερος	ὁ χωματόλοφος	— τὸ ὕψος

Άσκηση 2

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

τὰ νερά	— οἱ ξεροπόταμοι	οἱ πόρτες	— οἱ αὐλόγυροι
τὸ καβούκι	— οἱ σαλίγκαροι	τὸ ὕψος	— οἱ μαντρότοιχοι
τὸ βάθος	— οἱ νερόλακκοι	τὸ σβήσιμο	— οἱ ἀντίλαλοι

Άσκηση 3

Νά γράψης στὴν κλητικὴ τὰ παρακάτω βαφτιστικά ὀνόματα :

Ἄλέκος	Γιαννακός	Παῦλος
Γιῶργος	Μανωλιός	
Μῆτσος	Δημητρός	
Δῆμος	Μαθιός	
Πέτρος	Νικολός	

καὶ τὰ κοινὰ :

γέρος	χρόνος	κῆπος
διάκος	βράχος	φίλος

ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΛΙΣΗ — ΘΗΛΥΚΑ

Μ Α Θ Η Μ Α 32ο

Θηλυκά σέ -α

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ θηλυκά οὐσιαστικά, πού βρίσκονται στό ποίημα :

Ἔχε, Κυρά, στή σκέπη σου	Δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα,
τὴν πικραμένη χήρα,	ἐλεύθερη πατρίδα,
στὸν πεινασμένο ἄνοιγε	τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα
εὐσπλαχνικά τὴ θύρα.	πού πλέει στὴν ξενιτεία.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

τῆς χαρᾶς	τῆς χώρας	τῆς ἄγκυρας
τῆς προσφορᾶς	τῆς χήρας	τῆς φάλαινας

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ παρακάτω στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ:

ἡ πλάκα	τῆς σπλήνας	ἡ φλέβα	τῆς ρώγας
ἡ φλόγα	τῆς σφήκας	ἡ σφήκα	τῆς προίκας
ἡ δάδα	τῆς ἴνας	ἡ χήνα	τῆς σάρκας
ἡ τρίχα	τῆς γυναίκας		

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὴν ἴδια πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

τῆς ὕαινας	τῆς περιφέρειας	τῆς μέδουσας	τῆς καθηγήτριας
τῆς μέλισσας	τῆς οἰκογένειας	τῆς τρίαινας	τῆς φοιτήτριας
τῆς αἰθουσας	τῆς ὠφέλειας	τῆς τράπεζας	τῆς ἐνορίτισσας
τῆς τράπεζας	τῆς ἀθλήτριας	τῆς θύελλας	τῆς ἀκροβάτισσας

Άσκηση 5

Να κλίνης τὰ ὀνόματα : ἡ χαρά καὶ ἡ χώρα, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

Άσκηση 6

Να γράψης μιὰ μικρὴ εἰκόνα μὲ τὶς λέξεις :

τράτα — ἀμμουδιά — γλάροι

ΜΑΘΗΜΑ 33ο

Θηλυκὰ σέ -α (συνέχεια.)

Άσκηση 1

Να γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικὰ στὴ γενική:

τὰ λουλούδια	— ἡ μηλιά	τὰ νερά	— οἱ πλημμύρες
οἱ φλόγες	— ἡ φωτιά	οἱ σημαῖες	— οἱ χῶρες
ἡ βοή	— ἡ ρεματιά	τὰ χρώματα	— οἱ σημαῖες
τὰ τραγούδια	— ἡ συντροφιά	οἱ ἡμέρες	— οἱ ὥρες

τὰ ἀποτελέσματα	— οἱ προσπάθειες
τὰ τέρατα	— οἱ θάλασσες
τὰ ξόρκια	— οἱ μάγισσες
τὰ αὐτοκίνητα	— οἱ πρῶτες βοήθειες

Άσκηση 2

Να γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Δίκαια τιμωρήθηκε γιὰ τὴν ἀταξία του.
'Επαινέθηκε ἀπὸ ὅλους ἡ ἐργασία αὐτῆς τῆς μαθήτριας.
'Ο μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς οἰκογένειας εἶναι ἡ διχόνοια.
Τὸ νερὸ τῆς παλίρροιας παρασύρει ὀλόκληρες πόλεις.
Τὸ σπιτάκι τῆς μέλισσας λέγεται κυψέλη.
Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς προσπάθειάς του ἦταν καλὸ.
Κουράστηκε ἐξαιτίας τῆς μεγάλης πορείας.
Κρατάει πάντοτε τὴν ἡμέρα τῆς νηστείας.

ἄσκηση 3

Νὰ κλίνης τὰ ὀνόματα : ἡ σημαία, ἡ ἐνέργεια, χωρίζοντας τις καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

ἄσκηση 4

Ἄπὸ τὸ ὄνομα τοῦ καρποῦ, νὰ σχηματίσης τὸ ὄνομα τοῦ φυτοῦ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

σύκα	—	συκιά	ρόδια	—	φασόλια	—
μύγδαλα	—		τριαντάφυλλα	—	καλοκύθια	—
κυδωνία	—		κούμαρα	—	πεπόνια	—
μήλα	—		βατόμουρα	—	ἄγγούρια	—
βερίκοκα	—		μύρτα	—	ρεβίθια	—

ΜΑΘΗΜΑ 34ο

Ὀρθογραφία

ἄσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης μὲ ὅτι λείπει :

ἔργασ α	κακ-α	πεζοπορ-α	ἄκτοπλο-α
ὑπηρεσ α	σοφ-α	ὄδοιπορ-α	ναυσιπλο-α
ἄμαρτ α	ἀξ-α	ἀεροπορ-α	ποταμοπλο-α
μαν α	φλυαρ-α	ποντοπορ-α	ὠκεανοπλο-α

ἄσκηση 2

ληστ α	συγγέν-α	ὀμόν-α	κερ-α
πορ α	περιπέτ-α	πρόν-α	νεολ-α
λατρ α	βοήθ-α	παλίρρ-α	σημ-α
συνοδ α	συμπάθ-α	δύσπν-α	αὐλ-α

ἄσκηση 3

ἦμ-ρα	ἄγκ-ρα	ἰδ-α	μαυρ-λα	ξενιτ-ὰ
φοβ ρα	γέφ ρα	θ-α	κρεμμυδ-λα	σοδ-ὰ
φλογ ρα	ἄλμ-ρα	παρ-α	σκορδ-λα	γιατρ-ὰ
σουπι ρα	πλημμ-ρα	Τεγ-α	χώματ-λα	παντρ-ὰ

ἄ σ κ η σ η 4

Τί πράξη κάνω, όταν :

νηστεύω — νηστεία	μαντεύω —	κηδεύω —
έκστρατεύω —	μεσιτεύω —	κολακεύω —
ληστεύω —	λιτανεύω —	βασιλεύω —
θεραπεύω —	πορεύομαι —	κατασκοπεύω —
προφητεύω —	συνοδεύω —	μεσιτεύω —

ἄ σ κ η σ η 5

Νά συμπληρώσης με ἕνα (ι).

φαντασ—α	πολιτ—α	μαγ—α
λατρ—α	ἀμφιβολ—α	ἡσυχ—α
ἀπορ—α	έσοδ—α	γοητ—α
πορ—α	φιλ—α	ἀφθον—α
ἡρεμ—α	βασιλ—α	εἰρων—α
κατασκοπ—α	ἀμαρτ—α	δειλ—α

ἄ σ κ η σ η 6

Νά σχηματίσης οὐσιαστικά σέ -εἶα ἀπό τὰ παρακάτω ἐπίθετα :

ἀγενής	ἀγένεια	διαρκής
ἀμελής	—	πολυτελής
ἐπιμελής	—	εἰλικρινής
ἀσεβής	—	ἐπιεικής
εὐσεβής	—	συνεπής
μικροπρεπής	—	αὐθάδης
μεγαλοπρεπής	—	ἀμαθής

Μ Α Θ Η Μ Α 35ο

Θηλυκά σέ -α (γεν. πληθ. -ων)

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στή γενική :

ἡ σωτηρία —	ἡ πατρίδα	τὰ νέα	ἡ ἑβδομάδα
ἡ ἀψίδα	τὸ ὕψος	ἡ λαμπάδα	τὰ στολιδία

τὸ μάζεμα	— ἡ σταφίδα	ἡ δάδα	— τὸ φῶς
οἱ μαρίδες	— τὸ ψάρεμα	τὸ γάλα	— οἱ ἀγελάδες
τὰ ἄρθρα	— οἱ ἐφημερίδες	ἡ ὁμορφιά	— οἱ κοιλάδες
τὰ κατορθώματα	— οἱ ἡρωίδες	ἡ στοργή	— οἱ μητέρες

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ ὀνόματα :

ἡ κρυφὴ ἐλπίδα	ἡ μικρὴ ποσότητα
ἡ στρατιωτικὴ φάλαγγα	ἡ καλὴ μητέρα
ἡ ὑπέροχη λιακάδα	ἡ ἀκριβὴ θυγατέρα
ἡ ἡλιακὴ ἀκτίνα	ἡ ἀκέραιη μονάδα

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικὰ στὴ γενική :

τὸ μῆκος	— οἱ σήραγγες	τὸ πλάτος	— ἡ διώρυγα
ἡ χρησιμότητα	— οἱ πλάστιγγες	ἡ σύριγγα	— ἡ βελόνα
ὁ ἦχος	— οἱ σάλπιγγες	τὸ βάθος	— ἡ φάλαγγα

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης τίς παρακάτω φράσεις στὸν πληθυντικὸ, ἀλλάζοντας τὸ ἀόριστο ἄρθρο μὲ ὀριστικὸ :

Πολλὲς φορές μιᾶμε :

- γιὰ τὴν ἱκανότητα ἑνὸς μαθητῆ — γιὰ τίς ἱκανότητες τῶν μαθητῶν
- γιὰ τὴν εἰδικότητα ἑνὸς γιατροῦ —
- γιὰ τὴν ἐπιτηδειότητα ἑνὸς τεχνίτη —
- γιὰ τὴν ιδιότητα ἑνὸς ζώου —
- γιὰ τὴν ποιότητα ἑνὸς ὑφάσματος —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

- μιᾶμε : γιὰ τὴ δράση μιᾶς σχολικῆς κοινότητος —
- γιὰ τὴν ἀντικατάσταση μιᾶς ἀστυνομικῆς ταυτότητος —
- γιὰ τὴ διαφορά τῆς ποιότητος ἑνὸς ὑφάσματος —
- γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς ιδιότητος ἑνὸς πράγματος —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κλίνης τὸ ὄνομα ἢ διώρυγα, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις ἀπὸ τὸ θέμα.

Μ Α Θ Η Μ Α 36ο

Θηλυκὰ σὲ -η

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ κλίνης τὰ ὀνόματα: ἡ βροχή, ἡ στήλη.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική:

τὸ σύννεφο	— ἡ σκόνη	τὰ ἀποτελέσματα	— οἱ μάχες
τὸ νερὸ	— ἡ βρύση	ἡ διάδοση	— οἱ φήμες
ἡ κορφή	— ἡ ράχη	τὰ ψάρια	— οἱ λίμνες
ἡ αἰτία	— ἡ βλάβη	τὸ δίχτυ	— οἱ ἀράχνες

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ ὀνόματα:

τὴ δροσερὴ πηγὴ	τὴν ἀρχαία τέχνη
τὴν ὁμορφὴ περιγραφή	τὴν παλιὰ στέγη
τὶς μεγάλες γιορτὲς	τὶς πρῶτες ἀνάγκες
τὶς ἄδειες δεξαμενὲς	τὶς καλὲς τέχνες

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις:

- Ἐπὶ τὴ πηγὴ τοῦ ποταμοῦ βρίσκεται στοὺς πρόποδες τοῦ βουνοῦ.
Τῆς λίμνης τὸ νερὸ εἶναι γλυκόν.
Οὔτε ἡ πολλὴ βροχὴ εἶναι ὠφέλιμη στὰ σπαρτά, οὔτε ἡ ζέστη καὶ ἡ ξηρασία.
Ὁ σκαρμὸς κρατᾷ τὸ κουπί στὴν κουπαστή.
Τὸ κύμα χτυπᾷ τὸ βράχο τῆς ἀκτῆς.
Τὸ σπιτάκι τῆς μέλισσας λέγεται κυψέλη.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κλίνης τὰ ὀνόματα :

ἡ δροσερὴ πηγὴ	—	ἡ καλὴ φήμη
----------------	---	-------------

Άσκηση 6

Να φτιάξεις μια μικρή εικόνα με τις λέξεις :

κοπάδι - πλαγιά - όμιχλη

ΜΑΘΗΜΑ 37ο

Θηλυκά σε -η άρχαιοκλίτα

Άσκηση 1

Να γράψης στον πληθυντικό τὰ ὀνόματα :

ἡ φρόνιμη σκέψη	ἡ ἀγνωστη λέξη
ἡ καλή πράξη	ἡ σύντομη φράση
ἡ χρήσιμη γνώση	ἡ ὁμορφη πόλη
ἡ σωστή λύση	ἡ ἠλιόλουστη τάξη

Άσκηση 2

Να γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο ὀνόματα στὴ γενική :

ὁ πληθυσμὸς - ἡ πόλη	ἡ πράξη - ἡ πρόθεση
ἡ τάξη - οἱ μαθητὲς	τὰ λουλούδια - ἡ ἀνοιξη
ἡ φράση - τὸ νόημα	ἡ ἔκθεση - τὸ θέμα
τὸ ἀποτέλεσμα - ἡ πράξη	τὸ νόημα - ἡ πρόταση

Άσκηση 3

Να χρησιμοποιήσης γιὰ τὴ γενική τῶν οὐσιαστικῶν τὴν ἄλλη κατάληξη :

τῆς μεγάλης πόλης	τῆς σωστῆς ἀπάντησης -
τῆς πρώτης θέσης	τῆς νέας ἐφεύρεσης -
τῆς μικρῆς τάξης -	τῆς ωραίας παράστασης -
τῆς φιλικῆς σχέσης -	τῆς παράλογης ἀξίωσης
τῆς σεμνῆς στάσης -	τῆς μεγάλης ἀπόστασης

Άσκηση 4

Να γράψης στον πληθυντικό τὰ ὀνόματα :

ἡ τελευταία εἶδηση	ἡ εὐκολη ἄσκηση
ἡ μεγάλη ἄνεση	ἡ ἀπότομη κίνηση
ἡ τέλεια διαίρεση	ἡ μεγάλη δύναμη
ἡ πρώτη ἐντύπωση	ἡ μονοσύλλαβη πρόθεση

ἄ σ κ η σ η 5

**Νὰ ἀναγνωρίσης τὰ θηλυκὰ ἀρχαιοκλιτα ὀνόματα σὲ -η
στὶς παρακάτω φράσεις :**

Οἱ κυβερνήσεις ὅλων τῶν χωρῶν κάνουν συνεννοήσεις μεταξύ τους
γιὰ τὴν ἀνάπτυξη φιλικῶν καὶ ἐμπορικῶν σχέσεων.

Στὴν κατασκήνωση, ὁ καθαρὸς ἀέρας μᾶς ἄνοιξε τὴν ὄρεση.

Δὲν πρέπει νὰ γίνωνται διακρίσεις ἀνάμεσα στὰ ἀδελφία.

Τὸ ταμεῖο τῆς ἐπιχείρησης ἔκανε μεγάλες εἰσπράξεις.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς φράσεις :

Ἡ τάξη τοῦ σχολείου εἶναι φωτεινὴ.

Ἡ ἀταξία εἶναι πάντοτε αἰτία θλίψης γι' αὐτὸν ποὺ τὴν κάνει.

Ὁ πειθαρχικὸς πολίτης περνᾷ πάντοτε ἀπὸ τὴ διάβαση.

Ἦρθε ἡ ἡμέρα τῆς τελευταίας ἐξέτασης.

Μὴ δίνης ποτέ ὑπόσχεση, ἂν δὲν μπορῆς νὰ τὴν τηρήσης.

ἄ σ κ η σ η 7

**Νὰ τρέψης τὸ ἐπίθετο σὲ οὐσιαστικὸ γενικῆς πτώσεως, ὅπως
στὸ παράδειγμα :**

Τὰ φυσικὰ προϊόντα – τὰ προϊόντα τῆς φύσης (ἡ φύσεως)

τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα – τὸ ἐκφραστικὸ λάθος

τὰ στεγαστικά δάνεια – ἡ ἐξεταστικὴ ἐπιτροπὴ

τὰ ἀρδευτικά ἔργα – ὁ ἀπελευθερωτικὸς πόλεμος

τὰ χωνευτικά χάρτια

ἄ σ κ η σ η 8

Νὰ κλίνης τὰ ὀνόματα : ἡ κλίση, ἡ πτώση, ἡ ἔκθεση.

ἄ σ κ η σ η 9

**Νὰ βρῆς σὲ ποιά πτώση βρίσκονται τὰ ἀρχαιοκλιτα θηλυκὰ
στὶς φράσεις :**

Ἐνῶσα δυνατὴ συγκίνηση.

Οἱ καλύτερες ἀναμνήσεις μου εἶναι ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

Σήμερα πῆρα μιὰ εὐχάριστη εἶδηση.

Τὸ τραῖνο εἶχε μεγάλη καθυστέρηση.

Πολλὲς καθυστερήσεις δρομολογίων ὀφείλονται στὶς χιονοπτώσεις.

Θηλυκά σέ -ος αρχαιοκλιτα

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

τήν ἐγκύκλιο — τίς ὑψικαμίνοϋς τῶν χερσονήσων — τήν ἀτμάκατο
τίς παραγράφους — τή μέθοδο τῆς ὑπαλλήλου — τῆς παρόδου

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στή γενική :

τὸ μισὸ	— ἡ διάμετρος	τὸ χαλί	— ἡ εἴσοδος
τὸ σάλπισμα	— ἡ ἔφοδος	τὸ νόημα	— ἡ παράγραφος
τὸ μῆκος	— ἡ διαγώνιος	τὰ ἀρνιά	— ἡ Κάρυστος
ὁ ἔλεγχος	— ἡ πρόοδος	ὁ Ἴσθμος	— ἡ Κόρινθος
ὁ ἅγιος	— ἡ Ζάκυνθος	οἱ ἄλυκές	— ἡ Ἀνάβυσσος

ἄ σ κ η σ η 3

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τίς παρακάτω φράσεις :

Ὁ μισθὸς τῆς ὑπαλλήλου αὐξήθηκε.

Ὁ τελωνοφύλακας χρησιμοποιεῖ ἀτμάκατο.

Ὁ χάλυβας βγαίνει ἀπὸ τὴν ὑψικάμινο.

Τὸ σχολεῖο ἀκολουθεῖ νέα μέθοδο.

Γιὰ τὸν πιθανὸ κίνδυνο, τὸ θέατρο ἔχει διπλὴ ἔξοδο.

ἄ σ κ η σ η 4

Ἡ ἴδια :

τὴ φανερὴ πρόοδο

τὴ μεγάλη περίοδο

τὴ στενὴ δίοδο

τῆς μεγάλης περιμέτρου

τῆς ὠριαίας ἀτράκτου

τῆς θηλυκῆς ταρανδου

τὸ νέο ψίθυρο

τὸν ἐνοχλητικὸ θόρυβο

τὸν ἐπικίνδυνο ὕφαλο

τοῦ δραστήριου προέδρου

τοῦ ταχυδρομικοῦ ὑπαλλήλου

τοῦ σκληροῦ τραχήλου

ἄ σ κ η σ η 5

Νά βρῆς ἀπὸ τὸ χάρτη σου 5 θηλυκά ὀνόματα νησιῶν καὶ πέντε πόλεων σέ -ος.

ἡ Πάρος

ἡ Ἐπίδαυρος

Θηλυκά σέ -ὠ και -ω

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ κλίνης τὰ ὀνόματα : ἡ Ἑρῶ και ἡ Βάσω.

ἄ σ κ η σ η 2

Ἐπὸ τὰ παρακάτω θηλυκά νὰ φτιαξῆς θηλυκά σέ -ω, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἡ Μαρία	— ἡ Μάρω	ἡ Βασιλική	—
ἡ Δέσποινα	—	ἡ Ἀγγελική	—
ἡ Χαϊδεμένη	—	ἡ (Εὐ) Φροσύνη	—
ἡ Ἀφροδίτη	—	ἡ (Εὐ) Μορφία	—
ἡ Μελομένη	—	ἡ Φωτεινή	—

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κλίνης τὸ ἴδιο :

ἡ Ἑλένη	— ἡ Ἑλενώ ἡ τὸ Λενιώ
ἡ Εὐγενία	—
ἡ Εὐαγγελία	—
ἡ Μαρία	—
ἡ Κατίνα	—

ἄ σ κ η σ η 4

Ἐπὸ τὰ παρακάτω πολύτιμα μέταλλα ἢ πέτρες, ἀξιώματα ἡ καλῆς ἰδιότητες, νὰ σχηματίσης οὐσιαστικά σέ -ω.

μάλαμα	— Μαλάμω	ἄρχοντας	—
διαμάντι	—	ἀστέρι	—
ἀσήμι	—	βασιλιάς	—
χρυσάφι	—	κρύσταλλο	—
ἄργυρος	—	σμαράγδι	—
κοντύλι	—	μόσχος	—

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΗ — ΟΥΔΕΤΕΡΑ

Μ Α Θ Η Μ Α 41ο

Πρώτη τάξη : Ισοσύλλαβα

1. Ουδέτερα σέ -ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

ἡ ρίζα	τὸ φυτὸ	αὐλή	οχολεῖο
ἡ πλαγιά	τὸ βουνό	ραφεῖο	πάγκος
τὸ φτερό	τὸ χρῶμα	κρεβάτι	νοσοκομεῖο
ἡ μερίδα	τὸ φαγητό	γραφεῖο	κλειδί
τὸ αὐγὸ	τὸ τσόφλι	σελίδα	βιβλίο
τὸ γλυκὸ	τὸ πιάτο	γέφυρα	πλοῖο

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὴ γενική τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά :

ἡ χაίτη	τὸ ἄλογο	ὁ διευθυντής	τὸ ἐργοστάσιο
οἱ βροχές	τὸ φθινόπωρο	τὰ παράθυρα	τὸ κλιμακοστάσιο
τὸ πρόσωπο	ἡ πετσέτα	οἱ εἰκόνες	τὸ εἰκονοστάσιο
πάστα	ἀμύγδαλο	ὁ θόρυβος	τὸ πιεστήριο

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἡ λάμψη	τὸ μέταλλο	ὁ στίβος	τὸ γυμναστήριο
τὸ σχέδιο	τὸ ἐπιπλο	ἡ ἔδρα	τὸ δικαστήριο
τὸ δέρμα	τὸ τύμπανο	ἡ αὐλαία	τὸ θέατρο
τὰ λουτρά	τὰ Μέθανα	τὰ Μέγαρα	τὰ αὐγά

ἄ σ κ η σ η 4

Στὸ παρακάτω κείμενο ὑπάρχουν δύο ἐπίθετα ποὺ ἔχουν γίνεи οὐσιαστικά καθὼς καὶ ἓνα οὐσιαστικό, ποὺ συνηθίζεται περισσότερο στὸν πληθυντικό. Νὰ τὰ βρῆς καὶ νὰ τὰ γράψης.

"Ὀλη τὴ νύχτα βάσταξε ὁ θρῆνος. Καὶ ὅταν ἔφεξε ἡ μέρα, εἶδα τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε. "Ἄλλα καράβια ἦταν μισοσπασμένα, ἄλλα γυμνά

ἀπὸ ξάρτια· ἓνα ἐδῶ εἶχε τὴ μιστὴ πρῦμη φαγωμένη· ἄλλο ἦταν δίχως μπαστούνι καὶ φλόκου. Τὸ βασιλικὸ ἔγερνε καὶ κρατοῦσε καρφωμένο στὴν ἄγκυρά του ἓνα σαμιώτικο τρεχαντήρι.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ συμπληρώσης ὅ,τι λείπει :

τὸ ἐργαλ—ο	τὸ βραβ—ο	τὸ καφεν—ο
τὸ ψυγ—ο	τὸ σημ—ο	τὸ ξενοδοχ—ο
τὸ στοιχ—ο	τὸ φορ—ο	τὸ ζαχαροπλαστ—ο
τὸ ἦχ—ο	τὸ λαχ—ο	τὸ φαρμακ—ο
τὸ σχολ—ο	τὸ μνημ—ο	τὸ ὄρυχ—ο
τὸ ταμ—ο	τὸ ἄγγ—ο	τὸ μαντ—ο

Μ Α Θ Η Μ Α 42ο

Οὐδέτερα σὲ -ο (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ προπαροξύτονα οὐδέτερα σὲ -ο τοῦ κειμένου καὶ νὰ τὰ γράψης στὴ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ.

Σ' ἓνα μυκονιάτικο καράβι, φορτωμένο ξυλεία, πέτοῦσαν τὰ σα- νίδια σὰν πούπουλα καὶ σκέπασαν τὴ θάλασσα ὡς πέρα στὸ νησί. Ἐνα καῖκι συμνέικο, κάρβουνα φορτωμένο, τὸ ἄδειασε τέλεια. Μιὰ σφουγγαράδικη μηχανὴ τὴν ἔγδυσε, σὰ νὰ τὴν πάτησαν κουρσάρι. Τὰ βαπόρια πῆραν τὶς ἄγκυρές τους καὶ ἀγριοσφυρίζοντας ρίχτηκαν πάνω στὰ πλεούμενα.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικὰ στὴ γενικὴ :

ἡ ἀξία	— τὸ σίδηρο	— ἡ ἀξία τοῦ σίδηρου
τὸ ροδάκινο	— τὸ χνούδι	
τὸ μελούδι	— τὸ κόκαλο	
τὸ σχῆμα	— τὸ βότσαλο	
τὸ βύσσινο	— τὸ χρῶμα	
τὰ φραγκόσυκα	— τ' ἀγκάθια	
τὰ μαντρόσυκα	— τὰ δόντια	

οί πόρτες — τὰ ἀρχοντόσπιτα
τὰ τραπεζομάντιλα — τὰ χρώματα
τὰ αὐτιά — τὰ κυνηγόσκυλα

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στή γενική πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

τὸ κάρβουνο	τὸ ξέφωτο	τὸ χαμόκλαδο	τὸ σουσαμόλαδο
τὸ λάστιχο	τὸ φλάουτο	τὸ μοσχοκάρυδο	τὸ σταφιδάλωνο
τὸ κάστανο	τὸ μπακάλικο	τὸ χλωρόφυλο	τὸ σταροχώραφο
τὸ βερίκοκο	τὸ μανάβικο	τὸ ξινόμηλο	τὸ γιδοτόμαρο

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ συμπληρώσῃς μὲ τὸ σωστὸ (ι) πὺν χρειάζεταιαι κάθε λέξη :

τὸ γραφ—ο	τὸ γυμναστ—ρ—ο	τὸ τετράδ—ο
τὸ κουρ—ο	τὸ ἔργαστ—ρ—ο	τὸ φυλλάδ—ο
τὸ βαφ—ο	τὸ δικαστ—ρ—ο	τὸ ἡμερολόγ—ο
τὸ ραφ—ο	τὸ ἐκπαιδευτ—ρ—ο	τὸ δωμάτ—ο
τὸ βιβλ—ο	τὸ κυνηγ—τὸ	τὸ Ἄρσάκ—ο
τὸ θραν—ο	τὸ βου—τὸ	τὸ Ζάππ—ο
τὸ τοπ—ο	τὸ βογγ—τὸ	τὸ Βαρβάκ—ο
τὸ δελτ—ο	τὸ χασμουρ—τὸ	τὸ Ζηρίν—ο

Μ Α Θ Η Μ Α 43ο

2. Οὐδέτερα σὲ -ι

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά στὸ παρακάτω κείμενο και νὰ γράψῃς στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ :

Δὲν ἔπιασα δουλειά. Δοκίμασα νὰ πάω στὸ περιβόλι, στὸ χωράφι, στὸ ἀμπέλι· ὄλα στενόχωρα. Γύριζα ὄλημερίς στ' ἄκρογιαλί, βούταγα στὸ νερό, ρουφοῦσα τὴν ἀρμύρα, κυλιόμουν στὰ φύκια· κυ-

νηγοῦσα ἀχινούς καί καβούρια. Συχνά κατέβαινα στό λιμάνι καί δειλά πλησίαζα τίς συντροφίες τῶν ναυτικῶν ν' ἀκούσω κουβέντα γιά τ' ἄρμενα, γιά ταξίδια, γιά τρικυμίες καί ναυάγια.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ οὐσιαστικά στὴ γενική :

τὸ μαλλι	—	τὸ ἄρνι	τὸ κοτσάνι	—	τὸ λουλουδί
τὸ κλουβι	—	τὸ πουλι	τὰ δέντρα	—	τὸ περιβόλι
τὸ σκυλι	—	τὸ σπιτάκι	τὸ πριόνι	—	τὰ δόντια
ἡ ἀξία	—	τὸ χαρτί	τὸ τουφέκι	—	ἡ κάνη
τὸ καρφι	—	τὸ κεφάλι	τὸ καράβι	—	τὸ κατάρτι
τὸ σχῆμα	—	τὸ κουτί	οἱ φάροι	—	τὸ λιμάνι
τὸ μαλλι	—	τὸ χρῶμα	ὁ ἦχος	—	τὸ τρυπάνι

ἄ σ κ η σ η 3

Γράψε τίς γενικές καί τῶν δύο ἀριθμῶν σέ ὅσα οὐσιαστικά τίς σχηματίζουν :

τὸ γεράκι	τὸ μαρούλι	τὸ κοριτσάκι	τὸ γατάκι
τὸ αὐλάκι	τὸ μωρούλι	τὸ ζουμπούλι	τὸ μεροδούλι
τὸ παιδάκι	τὸ σπανάκι	τὸ πακετάκι	τὸ μικρούλι
τὸ λαυράκι	τὸ χερούλι (τῆς πόρτας)	τὸ μπαμπάκι	τὸ νυχτοπούλι

ἄ σ κ η σ η 4

Νά τρέψης τὸ ἐπίθετο σέ γενική οὐδετέρου οὐσιαστικοῦ, ὅπως στό παράδειγμα :

τὸ βουνίσιο ἀεράκι	—	τὸ ἀεράκι τοῦ βουνοῦ
τὸ βοδινοῦ κρέας		
τὸ πηγαδίσιο νερό		
ἡ μοσχάρισια μπριζόλα		
ὁ νησιώτικος χορὸς		
τὰ παιδικὰ καμώματα		
οἱ καλοκαιριάτικες μέρες		
ὁ μεσημεριάτικος ὕπνος		

ἄσκηση 5

Νά κλίνης μαζί : τὸ σαμιώτικο τρεχαντήρι

ἄσκηση 6

Νά συμπληρώσης μετὰ τὸ σωστὸ (ι) ποὺ χρειάζεταιαι :

τὸ ποτ—ρι	τὸ κεντ—δι	τὸ κρεμ—δι
τὸ κλαδευτ—ρι	τὸ πριον—δι	τὸ φρ—δι
τὸ ποτιστ—ρι	τὸ παιχν—δι	τὸ μ—δι
τὸ σκαλιστ—ρι	τὸ φ—δι	τὸ καρ—δι

Νά συμπληρώσης μετὰ ἓνα (ο) ἢ (ι) .

τὸ ἀήδ—νι	τὸ δάκρ—	τὸ φ—κι
τὸ πεπ—νι	τὸ δορ—	τὸ στρ—δι
τὸ χελιδ—νι	τὸ διχτ—	τὸ κλ—δι
τὸ σεντ—νι	τὸ βραδ—	τὸ κυδ—νι

Μ Α Θ Η Μ Α 44ο

3. Οὐδέτερα σὲ -ος

ἄσκηση 1

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικὰ στῆ γενική :

ἡ βλάστηση	— τὸ δάσος	τὸ βέλος	— τὸ δηλητήριο
ἡ βοή	— τὸ πλῆθος	τὸ ἔτος	— οἱ ἐποχές
τὸ ἄνθος	— ἡ εὐωδιά	τὸ βρέφος	— τὸ βάρος
οἱ ἀρχηγοὶ	— τὰ σμήνη	τὰ κράτη	— οἱ σχέσεις
τὰ ἔθνη	— οἱ σημαίες	τὰ ζῶα	— τὰ ἔλη
τὰ ὕψη	— τὰ ὄρη	ἡ τροφή	— τὰ κτήνη

ἄσκηση 2

Νά κλίνης μαζί : τὸ ἐπικίνδυνο ἔλος

ἄσκηση 3

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

τὸ βέλος τοῦ ἐρυθρόδερμου	τὸ βάθος τῆς θάλασσας
τὸ κέρδος τοῦ ἐμπορίου	τὸ πλάτος τοῦ ὑφάσματος
τὸ χρέος τοῦ ἀγρότη	τὸ λάθος τοῦ ὑπολογισμοῦ
τὸ κύτος τοῦ πλοίου	τὸ μῆκος τῆς διώρυγας

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ τρέψης τὸ ἐπίθετο σὲ γενική οὐδετέρου, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ὁ δασικός δρόμος — ὁ δρόμος τοῦ δάσους	ἡ ἐθνική γιορτή —
τὸ κρατικό λαχεῖο	ἡ βρεφική ηλικία —
ἡ στηθική ἀρρώστια	ἡ ἐδαφική ἀνωμαλία —
ἡ τελική φάση	ὁ πληθυντικός ἀριθμὸς —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ δνόματα :

τὸ μέγεθος	τὸ ἔλεος
τὸ στέλεχος	τὸ πέλαγος
τὸ ἔδαφος	τὸ κέλυφος

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τίς φράσεις :

Ἡ φάλαινα εἶναι κῆτος.

Ὁ βλαστὸς τοῦ φυτοῦ λέγεται καὶ στέλεχος.

Τὸ ἀμπάρι τοῦ πλοίου λέγεται καὶ κύτος.

Τέμενος λέγεται ἓνας χωρισμένος ἱερὸς χώρος.

Κέλυφος λέγεται τὸ σόφλι τοῦ αὐγοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ κάλυμμα.

Δεύτερη τάξη : ἀνισοσύλλαβα

Μ Α Θ Η Μ Α 45ο

4. Οὐδέτερα σὲ -μα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

ἡ ἀνάλυση	— τὸ ποίημα	οἱ τιμές	— τὰ ὑφάσματα
ἡ διαφήμιση	— τὸ ἐμπόρευμα	τὰ διαλείμματα	— οἱ ὥρες
τὸ μάθημα	— τὸ νόημα	τὰ ἀποτελέσματα	— τὰ χτυπήματα
ἡ οὐσία	— τὸ ζήτημα	τὰ σώματα	— οἱ ἰδιότητες

ἄσκηση 2

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

τοῦ ἀνοιχτοῦ χρώματος τοῦ ὠραίου παραδείγματος
τοῦ μαρμάρινου οἰκοδομήματος τοῦ ψηλοῦ ἀναστήματος

ἄσκηση 3

Νὰ κλίνης : τὸ χαρούμενο διάλειμμα, χωρίζοντας τὶς καταλήξεις.

ἄσκηση 4

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις καὶ νὰ βρῆς τὴν πτώση τοῦ οὐδετέρου, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἄκουγόταν τὸ κλάμα τῆς — ἀκούγονταν τὰ κλάματά τῆς (αἰτ.)

Τὸ κρίμα ἔπεσε στὸ κεφάλι του.

Διάβασες τὸ μάθημά σου;

Ἦταν μεγάλο τὸ κατόρθωμά του.

Τὸ πρόβλημα εἶναι ἀπλό.

Σηκώθηκε ἀπὸ τὸ κάθισμα.

Ἔβαζε στοίχημα γιὰ τὸ καθετί.

Θαυμάστηκε τὸ πῆδημά του.

Ἦταν ἓνα ὑπέροχο κέντημα.

Ὄρθογραφία

ἄσκηση 5

Νὰ σχηματίσης οὐσιαστικὰ μὲ τὶς καταλήξεις ποὺ δίνονται :

κεντῶ	—	κέντημα	βαπτίζω	—	βάπτισμα
πηδῶ	—		βαδίζω	—	
μετρῶ	—		ποτίζω	—	
γεννῶ	—		χωρίζω	—	
κολλῶ	—		ραγίζω	—	
χτυπῶ	—		λυγίζω	—	
κρυστολογῶ	—		χτενίζω	—	
μαδῶ	—		νιαουρίζω	—	

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ματώνω	—	μάτωμα	μαγεύω	—	μάγεμα
στεγνώνω	—		ψαρεύω	—	
ζυμώνω	—		παντρεύω	—	
στεφανώνω	—		κλαδεύω	—	
σημειώνω	—		σημαδεύω	—	
λαδώνω	—		μαστορεύω	—	
φορτώνω	—		χαζεύω	—	
ἀραιώνω	—		παλεύω	—	

Μ Α Θ Η Μ Α 46ο

Οὐδέτερα σὲ -μα (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

τὸ σῶμα	—	ἡ ὁμορφιά	ἡ καύση	—	τὰ πυροτεχνήματα
τὸ κτῆμα	—	ἡ ἀξία	τὰ καλύμματα	—	τὰ βιβλία
τὸ θέμα	—	τὸ ρῆμα	τὰ κλαδέματα	—	ἡ ἐποχή

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

- Ἐνα πελώριο κύμα σηκώθηκε.
Εἶπε ἓνα τεράστιο ψέμα.
Ἄκουσθηκε ἓνα ἀπότομο χτύπημα.
Ξάπλωσε σ' ἓνα στρῶμα ἀπὸ φύκια νὰ ξεκουραστῇ.
Συνέβη ἓνα τρομερὸ δράμα.
Ὁ ἀφρὸς τοῦ κύματος σκέπαζε τὸ κατάστρωμα.
Ἄκουσθηκε ὁ ἦχος σταθεροῦ βήματος.
Τὸ σκληρὸ χῶμα δὲ σκάβεται εὐκόλα.
Μακριὰ φαινόταν νὰ ἐπιπλῆη ἓνα σῶμα.

Άσκηση 3

Νά βρῆς σέ ποιὰ πτώση βρίσκονται τὰ οὐδέτερα ὀνόματα σέ -μα, στὶς παρακάτω φράσεις :

Ἄνεβήκαμε στὸ ὕψωμα καὶ εἶδαμε τὸ πανόραμα τῆς πόλεως.
Ἄκουσε τὸ χτύπημα στὴν πόρτα κι ἔτρεξε ν' ἀνοίξει.
Μόλις ἀκούστηκε τὸ σύνθημα, ἔσπευσε νὰ βρεθῆ στὴ θέση του.
Τὸ κλάδεμα τῶν δέντρων γίνεται στὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοίξεως.
Τὰ κτήματα δίνουν καλὸ εἰσόδημα, ὅταν καλλιεργοῦνται ὅπως πρέπει.
Μὲ τὰ λιπάσματα αὐξάνεται ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ.

Άσκηση 4

Ἄπὸ τὰ παρακάτω ρήματα νὰ σχηματίσης οὐσιαστικὰ σέ -μα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἀλείβω	—	ἀλειβ-μα = ἀλειμμα	κόβω	—
βάφω	—		ράβω	—
γράφω	—		σκάβω	—
θρέφω	—		στέφω	—
θρύβω	—		τρίβω	—

Μ Α Θ Η Μ Α 47ο

5. Οὐδέτερα σέ -σιμο (-ξιμο, -ψιμο)

Άσκηση -1

Γράψε στὸν πληθυντικὸ τὰ παρακάτω οὐσιαστικά :

τὸ πλούσιμο	—	τὸ βήξιμο	τὸ κάψιμο
τὸ βράσιμο	—	τὸ τρέξιμο	τὸ γράψιμο
τὸ λούσιμο	—	τὸ βρέξιμο	τὸ κόψιμο

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο ὀνόματα στὴ γενική. "Αὐ
χρηαστῆ, ν' ἀλλάξης καὶ τὴ σειρὰ τους.

τὸ νερό — τὸ πλούσιμο — τὸ νερό τοῦ πλουσίματος

τὸ σημάδι — τὸ γδάρσιμο

τὸ λούσιμο — τὸ σαπούνι

τὸ βήξιμο — ὁ ἦχος

τὸ ἀνοιγμα — τὸ σκίσιμο

ἄ σ κ η σ η 3

Ν' ἀλλάξης τὶς παρακάτω γενικὲς μὲ αἰτιατικὲς, ὅπως στὸ
παράδειγμα :

τὰ σημάδια τῶν ξυσιμάτων — τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ ξυσίματα

τὰ στίγματα τῶν καψιμάτων —

ἡ ἐποχὴ τῶν σκαψιμάτων — ἡ ἐποχὴ γιὰ...

ἡ ὥρα τοῦ ντυσίματος —

τὰ ἐξοδα τῶν βαψιμάτων —

Τὸ λάθος ἐγίνε ἐξαιτίας τοῦ μπλεξίματος —

Ξεθώρασε τὸ φουστάνι τῆς ἐξαιτίας τῶν πολλῶν πλουσιμάτων —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ σχηματίσης οὐσιαστικὰ μὲ τὶς καταλήξεις ποὺ δίνονται :

γδύνω — γδύσιμο φτάνω — λούζω —

ντύνω — χάνω — σκίζω —

ξύνω — στήνω — χτίζω —

χύνω — ψήνω — σκάζω —

φτύνω — κλείνω — σπάζω —

χώνω — δένω — βράζω —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

μπλέκω — μπλέξιμο βήχω — φτιάχνω — κράζω —

πλέκω — βρέχω — ψάχνω — τσούζω —

μπήγω — τρέχω — παίζω — πρήζω —

σμίγω — δέχομαι — πηζώ — σκούζω —

σφίγγω —	διώχνω —	στάζω —	σφάζω —
πνίγω —	δείχνω —	τάζω —	σάζω —
φρύγω —	σπρώχνω —	φράζω —	κρώζω —
φέγγω —	ρίχνω —	τρίζω —	

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

Τί πράξη κάνω, ὅταν :

ράβω —	σκύβω —	βάφω —
σκάβω —	θρύβω —	γνέφω —
χάβω —	στύβω —	τρέφω (θρέφω) —
κλέβω —	τρίβω —	τρέπω —
νίβω (-ομαι) —	κόβω —	γλείφω —
κρύβω —	θάβω —	γράφω —
σπρίβω —		στέφω (= βάζω στέμμα)

Οὐδέτερα σὲ -ας, -ως

τὸ κρέας — τὸ φῶς

ἄ σ κ η σ η

Νὰ μεταφέρης στὸν ἀντίστοιχο ἀριθμὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Αὐξήθηκε ἡ πώληση τοῦ κρέατος.

*Ἐφτασε ὡς τὸ πέρασ τοῦ κόσμου.

Τὸ τέρας τῆς θάλασσης.

*Ἄναψε τὸ φῶς.

*Ἡ λάμψη τοῦ φωτὸς μᾶς χτυποῦσε στὰ μάτια.

*Ἡ γιορτὴ τῶν Φώτων.

Ἀνώμαλα οὐσιαστικά

α) Ἀρσενικά σέ -εας (ιδιόκλιτα)

ἄσκηση 1

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

α) ὁ αὐστηρὸς εἰσαγγελέας	ὁ ἀκούραστος διανομέας
ὁ ἐπιδέξιος ἵππεας	ὁ ἥρωϊκὸς δεκανέας
ὁ ἀρχαῖος ἱερέας	ὁ πιστὸς γραμματέας
β) ἡ φλυαρία τοῦ κουρέα	τὸ φῶς τοῦ προβολέα
τὸ χρῶμα τοῦ ἀμφορέα	ἡ συμβουλή τοῦ γονέα

ἄσκηση 2

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

τὰ διακριτικά	— ὁ δεκανέας	ὁ καταστροφέας	— ἡ μανία
ὁ συγγραφέας	— τὸ ἔργο	ἡ ἀγριότητα	— ὁ εἰσβολέας
ἡ νίκη	— ὁ δρομέας	ὁ ἀποστολέας	— ἡ διεύθυνση

ἄσκηση 3

Νά γράψης τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά στὴ γενική :

τὸ τάγμα	— οἱ σκαπανεῖς	οἱ ἐκδρομεῖς	— οἱ ὄμιλοι
οἱ συγκεντρώσεις	— οἱ γονεῖς	τὰ φορεῖα	— οἱ τραυματιοφορεῖς
οἱ γραμματεῖς	— τὰ καθήκοντα	οἱ ἐπιδρομεῖς	— οἱ ἐπιθέσεις

ἄσκηση 4

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τῆς παρακάτω φράσεως :

- Ὁ κουρέας εἶναι συνήθως φλύαρος.
- Ὁ ταχυδρομικὸς διανομέας εἶναι γελαστὸς καὶ ἀκούραστος.
- Ἡ ἀγόρευση τοῦ εἰσαγγελέα εἶναι συχνὰ καταδικαστική.
- Τὴ στρουθοκάμηλο τὴ λέμε πουλί - δρομέα.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κλίνησ μαζί : ὁ καλὸς σπορέας.

β) Ἄρσενικά σέ -ης καὶ οὐδέτερα σέ
-ον, -αν, -εν καὶ -υ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὰ ὀνόματα :

ὁ εὐγενής	τὸ ὄν	τὸ παρὸν	τὸ καθήκον
ὁ συγγενής	τὸ προϊόν	τὸ παρελθόν	τὸ συμφέρον
τὸ ἐνδιαφέρον	τὸ πᾶν	τὸ δόρυ	τὸ φωνήεν
τὸ μέλλον	τὸ ἅπαν	τὸ ὄξύ	
τοῦ ὄντος	τοῦ παρόντος	τοῦ καθήκοντος	
τοῦ προϊόντος	τοῦ παρελθόντος	τοῦ συμφέροντος	
τοῦ ἐνδιαφέροντος	τοῦ παντός	τοῦ ὀξέος	
τοῦ μέλλοντος	τοῦ ἅπαντος	τοῦ δόρατος	

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὸν ἀντίστοιχο ἀριθμὸ τὶς παρακάτω φράσεις,
ὅπου αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη:

Ἔοι προτιμοῦν τὸ καλὸ καὶ συμφέρον.

Ὁ ἀρχαῖος ἱερέας μάντευε τὸ μέλλον (νὰ συμβῆ).

Οἱ μαθητὲς πρέπει νὰ εἶναι ἀφοσιωμένοι στὸ καθήκον τους.

Τὸ κυριότερο προϊόν τῆς Ἑλλάδας εἶναι ὁ καπνὸς καὶ τὸ λάδι.

Ἦταν μέσα στὸν κύκλο τοῦ ἐνδιαφέροντός του.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις :

Αὐτὸς ποὺ κρατοῦσε τὸ δόρυ καὶ ἀκολουθοῦσε τὸ βασιλιά, γιὰ νὰ
προστατεῖ τὴ ζωὴ του, λεγόταν δορυφόρος.

Ὁ Θεὸς εἶναι δημιουργὸς τοῦ παντός.

Ὁ καλὸς συγγενής φαίνεται στὴ δύσκολη στιγμή.

Ὁ ἵππότης ἔθεωρεῖτο εὐγενής.

Τὸ ὑγρὸ, ποὺ μπορεῖ νὰ διαλύσῃ ἓνα στερεὸ σῶμα, λέγεται ὄξύ.

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Μ Α Θ Η Μ Α 49ο

1. 'Επίθετα σέ -ος, -η, -ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νά ἀναγνωρίσης τὰ ἐπίθετα στίς παρακάτω φράσεις καί νά τὰ γράψης στά τρία τους γένη :

Μές σέ μιὰ κρυστάλλινη φρουτιέρα, κίτρινα ἀφράτα κυδώνια καί μοσχάτα σταφύλια, μαῦρα καί γυαλιστερά, ἔφτιαχναν ἕναν ὑπέροχο πίνακα.

Στό γυάλινο βάζο στέκει καμαρωτό πάντοτε ἕνα εὐωδιαστό τριαντάφυλλο.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης στά τρία γένη τὰ παρακάτω ἐπίθετα :

πικρὸς	δροσάτος	ξύλινος	ἄδικος	νόστιμος
ἀραιὸς	δίκαιος	φανερὸς	ὄγδοος	στερεὸς

ἄ σ κ η σ η 3

Νά γράψης τὰ παρακάτω ὀνόματα στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ :

ὁ ἄτυχος ἄνθρωπος	τοῦ φιλότιμου μαθητῆ
ἡ πονηρὴ ἄλεπου	τῆς γεροντίστικης συνήθειας
τὸ πῆλινο δοχεῖο	τὸ θολὸ ποτάμι

τὸν ξάστερο οὐρανὸ
τὴν ἀνοιξιὰτικὴν λιακάδα
τὸ γελαστὸ πρόσωπο

ἄ σ κ η σ η 4

Νά βρῆς ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα, ποῖο ταιριάζει καί στά τρία οὐσιαστικά τῆς κάθε σειρᾶς, καί νά τὸ γράψης στὸ ἀνάλογο γένος :

Τὰ ἐπίθετα

δρoσερὸς — χλιαρὸς — παγωμένος — καυτὸς

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ ... ἥλιος	ἡ ... σούπα	τὸ ... σίδερο
ὁ ... ἀέρας	ἡ ... ἡμέρα	τὸ ... λουλούδι
ὁ ... ὠκεανὸς	ἡ ... λίμνη	τὸ ... χέρι
ὁ ... χαιρετισμὸς	ἡ ... ὑποδοχή	τὸ ... νερό

ἄσκηση 5

Νὰ ἀλλάξης τὶς λέξεις, πὺ εἶναι σὲ παρένθεση, μὲ ἓνα ἐπίθετο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Οἱ γλάστρες εἶναι (ἀπὸ πηλὸ) — εἶναι πῆλινες.

Τὰ ποτήρια εἶναι (ἀπὸ γυαλί) —

Ὁ χαρτοκόπτης εἶναι (ἀπὸ κόκαλο) —

Ἡ κουβέρτα εἶναι (ἀπὸ μαλλί) —

Ἡ ζώνη εἶναι (ἀπὸ πετσί) —

Τὸ ποτήρι εἶναι (ἀπὸ κρύσταλλο) —

Τὰ σκαλοπάτια εἶναι (ἀπὸ μάρμαρο) —

ἄσκηση 6

Νὰ τρέψης τὸ οὐσιαστικό, πὺ φανερώνει ὕλη, σὲ ἐπίθετο :

Μικρὰ ἀντίγραφα ἀγαλμάτων εἶναι ἀπὸ γύψο —

Τὰ πνευστὰ ὄργανα τῆς ὀρχήστρας εἶναι ἀπὸ ξύλο ἢ χαλκὸ —

Τὰ παλιὰ γεφύρια γίνονται ἀπὸ πέτρα —

Τὰ γιαπωνέζικα φαναράκια γίνονται ἀπὸ χαρτί —

Τὰ καλοκαιρινὰ καπέλα γίνονται ἀπὸ ψάθα —

ἄσκηση 7

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

(Ἐδῶ τὸ ἐπίθετο φανερώνει παρομοίωση).

Τὸ πρόσωπό του ἔμοιαζε (σὰ νὰ 'ταν ἀπὸ κερὶ) —

Τὰ νεῦρα μερικῶν ἀνθρώπων (λὲς καὶ εἶναι ἀπὸ ἀτσάλι) —

Ἐχει ἓνα περπάτημα (σὰ νὰ περνᾷ ἀέρας) —

Ἐχει ἓνα δέρμα (σὰν ἀπὸ βελούδο) —

ἄσκηση 8

Νὰ κλίνης μαζί : ὁ ἄγριος πόλεμος.

Ἐπίθετα σὲ -ος, -η, -ο (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ υπογραμμίσῃς τὰ ἐπίθετα τοῦ παρακάτω κειμένου :

Ἐκεῖ ποῦ ἔλαμπε ὁ ἥλιος καὶ ἦταν χαρὰ θεοῦ, ὁ οὐρανὸς σκοτείνιασε. Πυκνά, βαριά σύννεφα τὸν ἐσκέπασαν πέρα πέρα· δυνατὸς ἀέρας σηκώθηκε. Ἐξαφνα μιὰ φοβερὴ βροντὴ ἀκούστηκε καὶ ὕστερα ἄλλη κι ἄλλη. Συχνὲς ἀστραπὲς σὰ λαμπερὰ φίδια σκίζουν τὰ σύννεφα.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς ποιὸ ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα ταιριάζει καὶ στὰ τρία οὐσιαστικά τῆς κάθε σειρᾶς καὶ νὰ τὸ γράψῃς στὸ κατάλληλο γένος :

Τὰ ἐπίθετα

τυχερὸς — κλειστὸς — γερὸς — καλὸς — χρυσὸς

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ πατέρας	ἡ νοικοκυρὰ	τὸ βιβλίον
ὁ ἥλιος	ἡ χτένα	τὸ βραχιόλι
ὁ ἀριθμὸς	ἡ κοπέλα	τὸ παιχίδι
ὁ ὀρίζοντας	ἡ πόρτα	τὸ τριαντάφυλλο
ὁ ἐργάτης	ἡ ἄμυνα	τὸ αὐγὸ

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσῃς ἐπίθετα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Πῶς λέγεται :

ἡ σημαία τοῦ ἔθνους — ἐθνικὴ	ὁ κήπος τοῦ σχολείου —
ὁ κατάλογος τοῦ τηλεφώνου —	ἡ σάκα τοῦ μαθητῆ —
τὸ φῶρεμα τῆς νύφης —	ἡ στολὴ τοῦ προσκόπου

ἄ σ κ η σ η 4

Ν' ἀλλάξῃς τὴ γενικὴ μὲ ἐπίθετο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

α) Ἦταν ἓνα πρωινὸ τῆς Ἀνοιξῆς — Ἦταν ἓνα ἀνοιξιὰτικο πρωινὸ.

*Ήταν μιὰ μέρα τοῦ καλοκαιριοῦ —

Εἶχε πέσει μιὰ ὀμίχλη τοῦ Φθινοπώρου —

*Ήταν μιὰ λιακάδα τοῦ Χειμῶνα —

β) *Ήταν μιὰ νύχτα τοῦ Γενάρη —

*Ήταν μιὰ βροχὴ τοῦ Φλεβάρη —

Τὴν εἶχε μαυρίσει ὁ ἥλιος τοῦ Μάρτη —

*Ήταν ἓνα τριαντάφυλλο τοῦ Ἀπρίλη —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κλίνης μαζί : ὁ μαθητικὸς ἔλεγχος

Μ Α Θ Η Μ Α 51ο

Ἐπίθετα σὲ -ος, -η, -ο (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τί δὲν εἶναι καλὸ στὸ παρακάτω κομμάτι καὶ νὰ τοῦ διορθώσης ἐλεύθερα.

Τὸ μικρὸ παιδάκι παίζει στὴν ἀμμουδιά, φτιάχνοντας μικρὰ πηγαδάκια μὲ τὸ μικρὸ του φτυράκι. Τὰ μικρὰ κυματάκια κάθε τόσο τοῦ γεμίζουν τὰ μικρὰ πηγαδάκια του, ἐνῶ αὐτὸ μὲ τὰ μικρὰ του χεράκια προσπαθεῖ νὰ τὰ ἀδειάση, βγάζοντας μικρὲς φωνούλες διαμαρτυρίας.

Συμπέρασμα :

ἄ σ κ η σ η 2

Ν' ἀντιστοιχίσης τὸ κάθε ἐπίθετο καὶ στὰ τρία οὐσιαστικὰ τῆς κάθε σειρᾶς :

Τὰ ἐπίθετα

ἄσπρος — μурωδάτος — φρόνιμος — πράσινος — χνουδάτος

Τὰ οὐσιαστικὰ

ὁ ... ἄνθρωπος	ἡ ... σκέψη	τὸ ... παιδί
ὁ ... κάμπος	ἡ ... πλαγιά	τὸ ... λιβάδι
ὁ ... κύκνος	ἡ ... μπλουζα	τὸ ... σύννεφο
ὁ ... καπνὸς (τσιγάρου)	ἡ ... Ἀνοιξη	τὸ ... κρασί
ὁ ... σπόρος	ἡ ... κουβέρτα	τὸ ... ὕφασμα

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ διαλέξεις ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα τὸ πιὸ ταιριαστὸ γιὰ τὸ κάθε οὐσιαστικὸ καὶ νὰ τὸ βάλῃς στὸ ἀνάλογο γένος :

ὁ ἄνθρωπος	— ἀφράτος	ὁ κόρακας	— ἄσπρος
ἡ ἄλεπού	— ἄτυχος	ἡ βραδιά	— μαῦρος
τὸ κυδῶνι	— πονηρὸς	τὸ περιστέρι	— φεγγερὸς
	ὁ πεῦκος	— γραφικὸς	
	ἡ γέφυρα	— μοσχάτος	
	τὸ σταφύλι	— θεόρατος	

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ βάλῃς τὸ κάθε ἐπίθετο στὸ οὐσιαστικὸ πού τοῦ ταιριάζει. Τὸ ἐπίθετο νὰ μῆναι στὸ κατάλληλο γένος.

ὁ ἄνθρωπος	(μοσχάτος)
τὸ περιστέρι	(πονηρὸς)
τὸ σταφύλι	(ἄτυχος)
ἡ ἄλεπού	(φεγγερὸς)
ἡ βραδιά	(θεόρατος)
ὁ πεῦκος	(ἀθῶος)

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βάλῃς ἓνα ταιριαστὸ οὐσιαστικὸ στὰ παρακάτω ἐπίθετα :

ὁ σκοτεινὸς	ὁ φλογερὸς
ἡ ἡλιόλουστη	ἡ φεγγαρόλουστη
τὸ φθινοπωρινὸ	τὸ πηχτὸ

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ ἀντικαταστήσῃς τὶς λέξεις πού βρίσκονται σὲ παρένθεση μ' ἓνα ἐπίθετο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Ὁ καιρὸς εἶναι (γεμάτος βροχή) — Ὁ καιρὸς εἶναι βροχερός.
- Τὸ ἀεράκι εἶναι (γεμάτο δροσιά) —
- Τὰ λόγια τῆς ἦταν (γεμάτα φαρμάκι) —
- Ἡ ρεματιά εἶναι (γεμάτη ἴσκιο) —
- Τὰ μάτια εἶναι (γεμάτα φῶς) —
- Τὸ φρούτο ἦταν (γεμάτο ζουμί) —
- Ἡ παραλία ἦταν (γεμάτη ἀμμουδιά) —

ἄ σ κ η σ η 7

Νὰ κλίνης μαζί : ἡ δροσερή βραδιά

Μ Α Θ Η Μ Α 52ο

2. Ἐπίθετα σὲ -ος, -α, -ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ ἐπίθετα τοῦ κειμένου καὶ νὰ τὰ γράψης στὰ τρία τους γένη :

Ἦταν ἀπόγευμα. Καιρὸς ἀνοιξιάτικος. Βαδίζαμε στὸν παραλιακὸ δρόμο μιὰ οἰκογενειακὴ συντροφιά. Μετὰ τὴ βροχή, ἓνα θαυμάσιο οὐράνιο τόξο στεφάνωνε τὸν ὄριζοντα. Μιὰ πηγαία χαρὰ πλημμύριζε τὶς καρδιές μας. Ὁ βουνίσιος ἀέρας ἔπαιρνε τὶς κοριτσιώτικες φωνές καὶ τὰ τραγούδια καὶ τὰ σκόρπιζε στὴ θάλασσα.

Ἦταν ἓνας ἀξέχαστος περίπατος.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὰ τρία τους γένη τὰ παρακάτω ἐπίθετα :

γενναῖος — ἀστεῖος — ἀθῶος — θαρραλέος — νέος
ἄγριος — ἀσημένιος — βουνίσιος — ἄδειος — ὅμοιος

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς	τοῦ τίμιου ὑπαλλήλου
ἡ ἀστεία ἱστορία	τῆς βόρειας θάλασσας
τὸ ἀθῶο παιδί	τοῦ μολυβένιου στρατιώτη
	τὸ γενναῖο πολεμιστὴ
	τὴν τέλεια ὀμορφιά
	τὸ βουνίσιο ἀεράκι
τὸν ἀκραῖο σταθμὸ	τὴν τυχαία συνάντηση
τὸ νέο δάσκαλο	τὴ θάλασσια αὔρα
	τοῦ σπουδαίου ἔργου
	τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ

ἄ σ κ η σ η 4

Πῶς λέγεται αὐτὸς πού :

ἔχει τιμὴ — τίμιος

ἔχει γαλήνη —

ἔχει πλοῦτο —

βρίσκεται στὸν οὐρανὸ —

βρίσκεται στὴ θάλασσα —

βρίσκεται ἢ ἔρχεται ἀπὸ τὸ Νότο —

βρίσκεται (δὲν ξεπερνάει) τὸ μέτρο —

κρατᾷ αἰῶνες —

ταιριάζει σὲ γίγαντα —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ τρέψης τὸ ἐμπρόθετο οὐσιαστικὸ σὲ ἐπίθετο :

Ὁ δίσκος εἶναι ἀπὸ ἀσήμι — Ὁ δίσκος εἶναι ἀσημένιος

Τὰ στρατιωτάκια εἶναι ἀπὸ μολύβι —

Οἱ κολόνες τῶν σπιτιῶν εἶναι ἀπὸ τσιμέντο —

Οἱ χάντρες τῶν κομπολογιῶν εἶναι ἀπὸ κεχριμπάρι —

Οἱ ρόδες τῶν βαγониῶν εἶναι ἀπὸ σίδηρο —

Τὰ δοχεῖα τοῦ λαδιοῦ εἶναι ἀπὸ τενεκέ —

Τὸ ψωμί εἶναι ἀπὸ σῆτο —

Τὰ πατώματα εἶναι ἀπὸ σανίδι —

Τὰ ἀλώνια εἶναι χτισμένα μὲ μάρμαρο —

Οἱ καλύβες τῶν ἰθαγενῶν εἶναι ἀπὸ χῶμα —

Πῶς λέμε :

τὰ μαλλιά πού μοιάζουν (σὰν τὸ μετάξι) —

τὰ δόντια πού μοιάζουν (μὲ μαργαριτάρια) —

τὰ χεῖλη πού εἶναι κόκκινα (σὰν κοράλλια) —

ἡ ζωὴ πού μοιάζει μὲ (τὰ παραμύθια) —

κάτι μαλακὸ σὰν τὸ (βελοῦδο) —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κλίνης μαζί : ἡ οὐράνια μελωδία

Ἐπίθετα σὲ -ος, -α, -ο (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ ἐπίθετα τοῦ παρακάτω κειμένου καὶ νὰ τὰ γράψῃς στὰ τρία τους γένη :

Ὁ ὄμορφος νέος ἔσπεκε ὀρθὸς πάνω στὸ ἐλεφάντινο ἄρμα του μὲ τὶς ἀσημένιες του ρόδες. Ὁ κοντὸς χιτώννας του ἦταν κάτασπρος καὶ ἡ κορδέλα ποὺ ἔδενε τὰ ξανθὰ του μαλλιά, στολισμένη μὲ μαργαριτάρια. Φοροῦσε ὠραῖα πέδιλα.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψῃς στὴν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

ὁ ἥπιος χαρακτήρας
ὁ θεῖος λόγος

ἡ γαλάζια θάλασσα
ἡ βόρεια περιοχή

τοῦ ἀνδρείου πολεμιστῆ
τοῦ μοιραίου δυστυχήματος

τῆς ὠραίας τοποθεσίας
τῆς παλιᾶς συνήθειας

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς λέγεται αὐτὸς πού :

βρίσκεται στὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας — ἀρχαῖος

βρίσκεται στὴ μέση — κρατάει μιὰ στιγμή —

βρίσκεται στὴν ἄκρη — διαρκεῖ μιὰ ἐβδομάδα —

βρίσκεται στὴν τύχη — διαρκεῖ ἓνα μῆνα —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ βρῆς ποῖο ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα ταιριάζει καὶ στὰ τρία οὐσιαστικά τῆς κάθε σειρᾶς καὶ νὰ τὸ γράψῃς στὸ κατάλληλο γένος :

Τὰ ἐπίθετα

τελευταῖος, ἀστεῖος, ἀρχαῖος, γελοῖος, γενναῖος

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ στρατιώτης	ἡ απόφαση	τὸ δῶρο
ὁ ἠθοποιὸς	ἡ ἱστορία	τὸ ἀνέκδοτο
ὁ πολιτισμὸς	ἡ ἐποχὴ	τὸ θέατρο
ὁ διαβάτης	ἡ θέληση	τὸ τραῖνο
ὁ τρόπος	ἡ ἐμφάνιση	τὸ πρόσωπο

ἄσκηση 5

Ἡ ἴδια :

Τὰ ἐπίθετα

πλούσιος — σιδερένιος — ἄξιος — θαρραλέος

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ σκελετὸς	ἡ ὑγεία	τὸ κάγκελο
ὁ ἔμπορος	ἡ παραγωγή	τὸ τραπέζι
ὁ μαχητὴς	ἡ ἀπάντηση	τὸ παιδί
ὁ καπετάνιος	ἡ νοικοκυρά	τὸ παλικάρι

ἄσκηση 6

Νὰ κλίνης μαζί : ἡ γενναία Σπαρτιάτισσα

Μ Α Θ Η Μ Α 54ο

Ἐπίθετα σὲ -ος, -α, -ο (συνέχεια)

ἄσκηση 1

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο μὲ τὰ ἐπίθετα :

γαλαζῖος — κρύος — ζεστός — ἴσιος

ὁ ἄερας	ἡ μέρα	τὸ χαμόγελο
ὁ δρόμος	ἡ γραμμὴ	τὸ ξύλο
ὁ καιρὸς	ἡ φωνή	τὸ φαγητὸ
ὁ οὐρανὸς	ἡ κορδέλα	τὸ πετράδι

ἄσκηση 2

Νὰ βάλης ἓνα ταιριαστὸ ἐπίθετο στὰ παρακάτω οὐσιαστικά :

τὸ ... σπιτάκι	ἡ ... βροχὴ
τὸ ... ἀκρογιάλι	ἡ ... πλαγιὰ
ὁ ... καιρὸς	ὁ ... βοσκὸς

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ στολίσῃς τὸ κάθε οὐσιαστικὸ μ' ἓνα ταιριαστὸ ἐπίθετο ἀπὸ τὰ παρακάτω. Τὸ ἐπίθετο νὰ τὸ βάλῃς στὸ κατάλληλο γένος καὶ ἀριθμὸ.

τὸ	φεγγάρι	(σκοτεινὸς)
τὸ	ἄκρωτήρι	(γέρος)
ἡ	θάλασσα	(μοναχικὸς)
ἡ	βάρκα	(ἀστραφτερός)
ὁ	ψαρὰς	(ἀσημένιος)

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ σχηματίσῃς ἐπίθετα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Πῶς λέγεται :

ὁ δρόμος τῆς παραλίας — παραλιακὸς τὸ ὄνομα ὅλης τῆς οἰκογένειας —
ἓνα μέσο συγκοινωνίας — τὰ δρομολόγια τῶν λεωφορείων —
ἡ ζωὴ τῆς ἐπαρχίας — ὁ ἔλεγχος τοῦ τελωνείου —
ὁ κόλπος τῆς Κορίνθου — τὰ αὐτοκίνητα τοῦ νοσοκομείου —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ τρέψῃς τὴ γενικὴ σὲ ἐπίθετο :

Πῶς λέγεται :

ὁ ἀέρας τοῦ βουνοῦ — βουνίσιος ἀέρας
οἱ πέρδικες τοῦ κάμπου —
τὸ νερὸ τοῦ πηγαδιοῦ —
ἡ ἄμμος τοῦ ποταμιοῦ —
ἡ ἀπάντησις τοῦ παλικαριοῦ —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κάνῃς τὸ ἴδιο :

Πῶς λέγεται :

τὸ κρέας τοῦ μοσχαριοῦ — μοσχαρίσιο κρέας
ἡ μπριζόλα τοῦ ἀρνιοῦ —
τὸ βούτυρο ἀπὸ γάλα κατσίκας —
ἡ σκληρὴ ζωὴ σὰν τοῦ σκύλου —
ἡ οὐρὰ τοῦ ἀλόγου —

Μ Α Θ Η Μ Α 55ο

3. 'Επίθετα σέ -ος, -ιά, -ό

ἄ σ κ η σ η 1

Νά κλίνης στά τρία του γένη τό επίθετο γλυκός, γλυκιά, γλυκό.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης τό διπλό θηλυκό τῶν παρακάτω ἐπιθέτων :

ὁ κακός — ἡ κακή — ἡ κακιά	ὁ στριγκός —
ὁ ξανθός —	ὁ φτωχός —
ὁ εὐγενικός —	ὁ γνωστικός —
ὁ Κρητικός —	ὁ Ζακυνθινός —
ὁ ἀρσενικός —	ὁ θηλυκός —

ἄ σ κ η σ η 3

Νά χρωματίσης τό κάθε οὐσιαστικό μέ τό πιό ταιριαστό ἐπίθετο τῆς ἄλλης στήλης :

ὁ	ἥλιος	(πράσινος)
τό	λιβάδι	(χρυσός)
οἱ	ἀγέλαδες	(ἄσπρος)
τό	ποτάμι	(καφετής)
τά	σύννεφα	(γαλάζιος)

ἄ σ κ η σ η 4

Νά τρέψης τό ρῆμα σέ ἐπίθετο, ὅπως στό παράδειγμα :

'Ο ἥλιος λάμπει.	— 'Ο ἥλιος εἶναι λαμπερός.
Τό χιόνι ἀστράφτει.	—
Τό χαλάζι βλάπτει.	—
Τά λόγια του φαρμακώνουν.	—
'Η νύχτα φέγγει.	—
'Η αἰτία φαίνεται.	—
Στόν πάγο γλιστράμε.	— 'Ο πάγος εἶναι ...

ἄ σ κ η σ η 5

Νά βρῆς τὸ πιὸ ταιριαστὸ ἐπίθετο γιὰ τὰ παρακάτω οὐσιαστικά:

ἡ ρεματιά	(πέτρινος)
ὁ καταρράχτης	(βαθύσκιωτος)
τὸ γεφύρι	(ἀφρισμένος)
τὸ περιβόλι	(γλυκόλαλος)
τὰ πουλιά	(δροσερός)

Ἐποὺ στολίσῃς τὸ κάθε οὐσιαστικὸ μὲ τὸ κατάλληλο ἐπίθετο, μὲ τὰ ζευγάρια αὐτὰ νά φτιάξῃς μικρὲς προτάσεις.

Μ Α Θ Η Μ Α 56ο

4. Ἐπίθετα σὲ -ύς, -ιά, -ὺ

ἄ σ κ η σ η 1

Νά βρῆς καὶ νά γράψῃς τὸ κατάλληλο ἐπίθετο καὶ γιὰ τὰ τρία οὐσιαστικά:

βαρὺς — δασὺς — βαθὺς — ἐλαφρὺς — πλατὺς

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ ὕπνος	ἡ πέτρα	τὸ ροῦχο
ὁ ὀρίζοντας	ἡ σκέψη	τὸ μέτωπο
ὁ ἴσκιος	ἡ πνοή	τὸ τρίχωμα
ὁ χειμῶνας	ἡ ἀλυσίδα	τὸ ἐργαλεῖο
ὁ γκρεμὸς	ἡ χαράδρα	τὸ πηγάδι

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψῃς στὸν πληθυντικὸ τὰ ὀνόματα :

ὁ βαθὺς γκρεμὸς	ὁ παχὺς ἴσκιος
ὁ φαρδὺς δρόμος	ὁ βαρὺς χειμῶνας
ἡ βαθιὰ ἀνάσα	ἡ μακριὰ οὐρά
ἡ παχιά κότα	ἡ τραχιὰ δουλειά
τὸ βαρὺ φορτίο	τὸ φαρδὺ παπούτσι
τὸ μακρὺ κουνάρι	τὸ πλατὺ γέλιο

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τίς παρακάτω φράσεις :

Τοῦ πλατιοῦ ποταμοῦ τὰ νερὰ κυλοῦσαν θολά.

Τὸ δασὺ λαγκάδι γδύθηκε τὴν πράσινη φορεσιά του.

Ἐνα παχὺ χαλί φθινοπωριάτικα φύλλα σκεπάζει τὸ δάσος.

Ἡ τραχιὰ χαράδρα βουίζει.

Ἐνας βαθὺς ἀντίλαλος ἀπλώνεται καὶ μακραίνει μὲς στὸ φαράγγι.

Τὸ ἀμάρτημά του ἦταν βαρὺ.

Κάτω ἀπὸ τὸν παχὺ ἴσκιο τοῦ πεύκου κάθεται ὁ τσοπάνης.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν ἐνικὸ τίς παρακάτω φράσεις :

Στὶς βουνοκορφές χαίρεσαι τοὺς πλατιοὺς ὀρίζοντες.

Στοὺς βαριοὺς χειμῶνες οἱ ἀγρότες κλείνονται στὰ σπίτια τους.

Καθὼς θυμόνταν τὰ παλιά, ἔβγαζαν βαθιοὺς στεναγμούς.

Χαιρόμαστε ν' ἀκοῦμε τὰ χαράματα τοὺς ἐλαφριοὺς θορύβους τῆς ζωῆς ποὺ ξυπνάει.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βάλῃς ἓνα ταιριαστὸ ἐπίθετο στὰ παρακάτω οὐσιαστικά :

τὸ δάσος	ἢ πλαγιά	ὁ λόφος
τὸ κυπαρίσσι	ἢ κορυφή	ὁ ἐλαιώνας
τὸ ρυάκι	ἢ φυλλωσιά	ὁ ζευγάς
τὸ βουνὸ	ἢ πηγή	ὁ βοσκὸς
τὸ πεῦκο	ἢ ρεματιά	ὁ λύκος

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κλίνῃς μαζί :

ὁ βαθὺς ἴσκιος
ἡ βαθιὰ ρεματιά
τὸ βαθὺ ποτάμι

Μ Α Θ Η Μ Α 57ο

5. 'Επίθετα σέ -ής, -ιά, -ί

ἄ σ κ η σ η 1

"Αλλάξε με ένα επίθετο τις λέξεις πού βρίσκονται σέ πα-
ρένθεση, όπως στό παράδειγμα :

‘Ο ήλιος στή δύση του (παίρνει τὸ χρώμα τοῦ βύσσινου) — γίνεται
βυσσινή.

‘Η κορδέλα πού φορεῖ στά μαλλιά της (ἔχει τὸ χρώμα τῆς θάλασ-
σας) — εἶναι

Τὸ ἀμπαζούρ (ἔχει τὸ χρώμα τοῦ πορτοκαλιοῦ) — εἶναι

Τὸ δειλινό, πολλές φορές, (παίρνει τὸ χρώμα τοῦ μενεξέ) — γίνε-
ται

Τὸ ἄλογο, πού τὸ λέμε καὶ γρίβα, (ἔχει τὸ χρώμα τῆς στάχτης
ἢ τοῦ ψαριοῦ) — εἶναι ἢ

Πολλές ἄσπρες ἀγγελάδες ἔχουν μπαλώματα (με χρώμα τοῦ κα-
φέ) —

Τὸ πολὺ ἀνοιχτὸ μπέζ χρώμα τὸ λέμε (τῆς ζάχαρης) —

Τὸ χρώμα τοῦ λεμονιοῦ τὸ λέμε —

Τ Α Χ Ρ Ω Μ Α Τ Α

ἄ σ κ η σ η 2

Πῶς λέγεται τὸ χρώμα πού ἔχει :

τὸ βύσσινο — βυσσινί

τὸ πορτοκάλλι —

τὸ λεμόνι —

τὸ κεράσι —

τὸ ροδάκινο —

τὸ βερίκοκο —

τὸ τσάγαλο —

ὁ καφές —

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς λέγεται τὸ χρώμα πού ἔχει :

τὸ τριαντάφυλλο —

ὁ μενεξές —

ἢ μελιτζάνα —

τὸ λάχανο —

ἢ κανέλα —

ἢ μουστάρδα —

τὸ λουλάκι —

ἢ σοκολάτα —

ἢ ζάχαρη —

τὸ κάστανο —

τὸ λάδι —

τὸ φυστίκι —

Άσκηση 4

Πώς λέγεται το χρώμα που έχει:

το μολύβι —	ή στάχτη —	το ρουμπίνι —	το μελάνι —
το άσήμι —	το κόκαλο —	ή θάλασσα —	το κεραμίδι —
το χρυσάφι —	το κρέας —	ό ούρανος —	το μέλι —

Άσκηση 5

Βάλε ένα ταιριαστό επίθετο σε -ης στα παρακάτω ουσιαστικά :

ό	ούρανος	τό	δειλινό
ό	ορίζοντας	ή	μύτη
ή	άγελάδα	ό°	χαρτοκόπτης
ή	χάντρα	τό	κουστούμι
τό	σύννεφο	τό	πουκάμισο
τό	άλογο	ό	καρπός
τό	μαντίλι	ό	τοίχος

Άσκηση 6

Χρωμάτισε με το χρώμα που του ταιριάζει το καθένα από τα παρακάτω ουσιαστικά:

Τα επίθετα που θα χρησιμοποιήσης άς είναι άπ' όλες τις κατηγορίες που έμαθες ώς τώρα.

ό	σταυρός	ή	σκεπή
ό	ούρανος	ή	κουβέρτα
ό	άνεμόμυλος	τό	φόρεμα
ό	καπνός	τό	σταφύλι
ή	θάλασσα	τό	κυδώνι
ή	χάντρα	τό	διαμάντι

Άσκηση 7

Νά βάλεις ένα επίθετο μπροστά από κάθε έποχή του έτους:

Ήταν μιá	Άνοιξη.	Ήταν ένα	Φθινόπωρο.
Ήταν ένα	Καλοκαίρι.	Ήταν ένας	Χειμώνας.

6. Ἐπίθετα σέ -ης, -α -ικο

ἄ σ κ η σ η 1

Νά βρῆς τὰ ἐπίθετα σέ -ης στήν παρακάτω παράγραφο καί νά τὰ γράψης στά τρία τους γένη :

Δέν ἦταν μόνο φθονερός καί ζηλιάρης. Ἄν εἶχε ὁποιοδήποτε ἄλλο ἐλάττωμα, θά τοῦ τὸ συχωροῦσαν. Ἄς ἦταν γκρινιαρής, πεισματάρης, καυχησιάρης· ἀλλά μαρτυριάρης δέν τρωγότανε . . .

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης τὰ παρακάτω ὀνόματα στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ :

τῆς ζηλιάρης φιλενάδας	τῆς παραπονιάρης γιαγιάς
τῆς φοβιτσιάρης μαθήτριας	τῆς πεισματάρης ἀδερφῆς
(πληθ. οἱ ἀδερφές καί ἀδερφάδες)	

ἄ σ κ η σ η 3

Νά γράψης στήν ἀντίστοιχη πτώση τοῦ πληθυντικοῦ τὰ παρακάτω ὀνόματα :

ὁ τσιγκούνης ἄνθρωπος	ἡ παραπονιάρη ἀδερφή
τοῦ λιχούδη φίλου	τῆς φοβιτσιάρης μαθήτριας
τὸν κανακάρη γιό	τὴν ξανθούλα κούκλα
τὸ ψυχοπονιάρικο παιδί	τοῦ δαγκανιάρικου σκυλιοῦ

ἄ σ κ η σ η 4

Νά βρῆς τὸ ἐπίθετο ποῦ ταιριάζει καί στά τρία οὐσιαστικά τῆς κάθε σειρᾶς.

Τὰ ἐπίθετα

πεισματάρης — κατεργάρης — παραπονιάρης — τεμπέλης — ζηλιάρης

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ γάτος	ἡ ἀδερφή	τὸ παιδί
ὁ ἄνθρωπος	ἡ φίλη	τὸ ζῶο
ὁ ἀδερφός	ἡ θεία	τὸ τραγούδι
ὁ μαθητῆς	ἡ γυναίκα	τὸ σκυλί
ὁ γιός	ἡ κατσίκα	τὸ μουλάρι

ἄ σ κ η σ η 5

Πῶς λέγεται αὐτὸς πού : **Πῶς λέγεται αὐτὸς πὺ κάνει :**

γκρινιάζει — γκρινιάρης	πείσματα — πεισματάρης
ὄλο κλαίει —	παιχνίδια —
φοβάται —	νάζια —
καυχιέται —	σκανταλιές —
παραπονιέται —	ζαβολιές —
μαρτυράει —	ζημιές —
ξεχνάει —	ζηλεύει —
δαγκάνει —	

Μ Α Θ Η Μ Α 59ο

Ἐπίθετα σὲ -άς, -ού, -άδικο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὰ τρία τους γένη τὰ ἐπίθετα :

ὕπναρὰς	φωνακλὰς	πολυλογὰς
γλωσσὰς	φαγὰς	παραμυθὰς
ψευταρὰς	μυταρὰς	ὕπναρὰς

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης ποῖὸ ἐπίθετο ταιριάζει καὶ στὰ τρία οὐσιαστικά τῆς κάθε σειρᾶς.

Τὰ ἐπίθετα

πολυλογὰς — ὕπναρὰς — φωνακλὰς — κοιλαρὰς — παραμυθὰς

Τὰ οὐσιαστικά

ὁ τελάλης	ἡ γυναίκα	τὸ πετεινάρι
ὁ κουρέας	ἡ γειτόνισσα	τὸ παιδί
ὁ ἄνθρωπος	ἡ γάτα	τὸ μωρὸ
ὁ μάγερὰς	ἡ ἀγέλαδα	τὸ πιθάρη
ὁ φίλος	ἡ γιαγιά	τὸ ψέμα

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ βάλῃς ἓνα κατάλληλο ἐπίθετο στὰ οὐσιαστικά τῶν παρακάτω προτάσεων :

ἦταν ἓνα πρωινὸ	ἦταν ἓνα χάραμα
» » μεσημέρι	» » ἡλιοβασιλεμα
» » δειλινὸ	» μιὰ ἀνατολῆ
» » ἀπόγευμα	» » αὐγῆ
» » σούρουπο	» ἓνα ἀπομεσήμερο
» » βράδυ	» μιὰ δύση

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ βάλῃς κάθε φορὰ καὶ ἓνα ἄλλο ἐπίθετο στὰ οὐσιαστικά « μέρα » καὶ « νύχτα » ποὺ νὰ τὰ χαρακτηρίζει :

α) Ἦταν μιὰ μέρα	Ἦταν μιὰ νύχτα
Ἦταν μιὰ μέρα	Ἦταν μιὰ νύχτα
Ἦταν μιὰ μέρα	Ἦταν μιὰ νύχτα
β) Ἦταν μιὰ νύχτα	Ἦταν μιὰ μέρα
Ἦταν μιὰ νύχτα	Ἦταν μιὰ μέρα
Ἦταν μιὰ νύχτα	Ἦταν μιὰ μέρα

ἄ σ κ η σ η 5

Πῶς λέμε :

- τὰ μοιρολόγια τῆς Μάνης — Μανιάτικα
- τὸ ψάρι τοῦ Μάη —
- τὰ κοτόπουλα τοῦ χωριοῦ —
- τὸ κουστόμι τῆς Κυριακῆς —
- τὰ ροῦχα τῆς νύφης —
- τὰ ἔθιμα τῶν Χριστουγέννων —
- τὰ παραμύθια τοῦ χειμῶνα —
- τὶς βροχὲς τοῦ φθινοπώρου —
- τὸ ἀεράκι τῆς ἀνοιξης —
- ὁ μισθὸς τοῦ μήνα — τῆς ἐβδομάδας —
- τὴ ζωὴ τοῦ ἀρχαίου Σπαρτιάτη —

ἄ σ κ η σ η 6

Πῶς λέμε :

τὴ μαστίχα τῆς Χίου — χιώτικη τὰ τραγούδια τῶν νησιωτῶν —
τὸ κρασί τῆς Σάμου — τὰ μήλα τοῦ Βόλου —
τοὺς χοροὺς τῆς Ἠπείρου — τὴ μαρίδα τοῦ Φαλήρου —

Μ Α Θ Η Μ Α 60δ

Ἑλλειπτικά

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς ποιά ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα εἶναι ἑλλειπτικά,
δηλαδὴ δὲ σχηματίζουν ἄλλα γένη :

ὁ κοκκινογένης	ὁ πρίμος ἀέρας
ἡ μαυρομαντιλούσα	τὸ βυζανιάρικο μωρὸ
ὁ μαυρογένης	ὁ μουστακαλῆς γέρος
ἡ χαμηλοβλεπούσα	ἡ λεβεντοπνίχτρα θάλασσα
ὁ φαρμακομύτης	ἡ Παναγία ἡ γλυκοφιλούσα
ὁ ξανθογένης	ἡ πικροκυματούσα θάλασσα
ἡ μαυροφορούσα	

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης πῶς λέγεται αὐτὸς ποὺ ἔχει :

μακρὺ λαιμὸ — μακρυλαίμης	κάπρου δόντια —
κόκκινο λαιμὸ —	κουτσὰ δόντια —
στραβὸ λαιμὸ —	χρυσὰ χέρια —
σγουρὰ μαλλιά —	ἀνοιχτὸ χέρι —
ξανθὰ μαλλιά —	σφιχτὸ χέρι —
ἄσπρα μαλλιά —	σὰ γαϊτάνι φρύδια —
μαῦρα μάτια —	γλυκὰ φρύδια —
γαλανὰ μάτια —	ἀνοιχτὰ μάτια —

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς λέγονται :

οἱ συνήθειες τοῦ γέροντα — γεροντίστικες
τὰ ὄνειρα τῶν κοριτσιῶν —

- τὰ καμώματα τῆς μαίμουϋς —
- ἡ γλώσσα τῶν κοράκων —
- τὰ ρουχαλάκια τῶν μωρῶν —
- ἡ ψεύτικη ὁμορφιά τῆς κούκλας —
- τὰ παιχνίδια τῶν ἀγοριῶν —
- οἱ τρόποι τῶν παπᾶδων —
- οἱ συμβουλές τῶν δασκάλων —
- τὰ λόγια τῶν δικηγόρων —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ τρέψης τὸ ρῆμα σὲ ἐπίθετο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Τὸ ἄρωμα μεθαίει — Τὸ ἄρωμα εἶναι μεθυστικό.
- Ἡ λεμονάδα δροσιζει —
- Τὰ λόγια του παρηγοροῦν —
- Τὸ ἰώδιο ἀπολυμαίνει —
- Ὁ (ἀμφίκυρτος) φακὸς μεγεθύνει —
- Ἡ σταφίδα θερμαίνει —
- Ἡ ὑποπτη συμπεριφορὰ του τὸν ἐπιβαρύνει —
- Ἡ στάση τους τὸν ἐνθαρρύνει —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ τρέψης τὸ οὐσιαστικὸ σὲ ἐπίθετο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Ἦταν Γενάρης· νύχτα — Ἦταν μιὰ γεναριάτικη νύχτα.
- Ἦταν Φλεβάρης· μέρα βροχερή. —
- Ἦταν Μάρτης· λιακάδα. —
- Ἦταν Ἀπρίλης· καλοσύνη. —
- Ἦταν Μάης· πρωινό. —
- Ἦταν Αὐγούστος· φεγγάρι. —

ἄ σ κ η σ η 6

Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο ἐπίθετα ταιριάζει περισσότερο στὴν πρώτη πρόταση καὶ ποιὸ στὴ δεύτερη :

- Ἦταν μιὰ μέρα
- Ἦταν μιὰ μέρα — βροχερή — ἡλιόλουστη

Ήταν μιά νύχτα	
Ήταν μιά νύχτα	φεγγαρόλουστη — σκοτεινή
Ήταν ένα πρωινό	
Ήταν ένα πρωινό	άνοιξιάτικο — ζεστό
Ήταν ένα σούρουπο	
Ήταν ένα σούρουπο	ειρηνικό — ήσυχο

Μ Α Θ Η Μ Α — 61ο

Ήπιθετα σέ -άτος και -ωτός

ἄ σ κ η σ η 1

Νά σχηματίσης ἑπίθετα, ὅπως στό παράδειγμα :

Πῶς λέγεται αὐτός πού ἔχει :

δροσιά — δροσ—άτος	πιπέρι —
μυρωδιά —	καρύδι —
χνούδι —	κουδούνια —
κέφι —	λοῦσα —
άέρα —	γούνα —
μέση (στενή) —	καλτσούνια —
φρύδια (παχιά)	ρίγανη — (φαγητό) —

ἄ σ κ η σ η 2

Ή ἴδια :

Πῶς λέγεται αὐτός πού : **Πῶς λέγεται αὐτός πού μοιάζει σάν :**

τρίζει — τριζάτος	μέλι — μελάτος
ἔχει φύγει — (θ. φευγ.)	σπαθί —
ἔχει χορτάσει —	τσεκούρι —
τρέχει —	κοράκι —
ἔχει γεμίσει —	νύχι —

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς λέγεται αὐτός πού :

διπλώνει — διπλωτός	βιδώνει —	βαθουλώνει —
καμαρώνει —	σφηνώνει —	σγουρώνει —
κορδώνεται —	συρταρώνει —	σταυρώνει —

ἄ σ κ η σ η 4

Πῶς λέγεται :

Ένας δρόμος πού μοιάζει με φίδι —
Ένα άκρογιάλι πού μοιάζει με δαντέλα —
Ένα φτερό (χελιδονιοῦ) πού μοιάζει με σπαθί —
τά μάτια πού μοιάζουν με άμύδαλο —

Μ Α Θ Η Μ Α 62ο

‘Υποκοριστικά

‘Επίθετα σέ -ούλης -ούτσικος -ωπός και -ουλός

ἄ σ κ η σ η 1

‘Από τά παρακάτω επίθετα νά σχηματίσης ὑποκοριστικό, ὅπως στό παράδειγμα :

φτωχός — φτωχ—ούλης	χαζός —	κοντός —	νόστιμος —
μικρός —	γλυκός —	άγαθός —	ξανθός —
άσπρος —	πεταχτός —	ξινός —	ζωηρός —

ἄ σ κ η σ η 2

Νά κάνης τὸ ἴδιο :

ζεστός—ζεστ—ούτσικος	ψηλός —	πικρός —	τρυφερός —
γλυκός —	μικρός —	μεγάλος —	πονηρός —
κοντός —	άκριβός —	ξινός —	λιγνός —

‘Αποχρώσεις διαφόρων χρωμάτων

ἄ σ κ η σ η 3

‘Η ἴδια :

κόκκινος—κόκκιν—ωπτός	μελανός —	γκρίζος —
πράσινος —	καστανός —	βυσσινής —
κίτρινος —	γαλανός —	σκοῦρος —
γαλάζιος —	ξανθός —	

Για άλλες ιδιότητες

άσκηση 4

Ἡ ἴδια :

ἄγριος — ἀγρι-ωπὸς μεγάλος — στρογγυλὸς — ἄρμυρὸς —
ἄγρους — ξινὸς — στενὸς — χαρούμενος —

άσκηση 5

Ἡ ἴδια :

παχὺς — παχ-ουλὸς μακρὺς — βαθὺς — ἄσπρος —

ΜΑΘΗΜΑ 63ο

Τὸ ἀνώμαλο ἐπίθετο πολὺς

άσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης τὶς παρακάτω φράσεις μὲ τὸ ἐπίθετο πολὺς σὲ ὅποιο γένος, πτώση καὶ ἀριθμὸ χρειάζεται:

Ἔκανε θόρυβο γιὰ τὸ τίποτε.

Τὸ τὸ « Κύριε ἐλέησον » τὸ βαριέται κι ὁ Θεός.

Αὐτὸς ἐθεωρεῖτο μέγας καὶ

Ἔτυχε φορές νὰ τὸν συναντήσω.

Περίμενε ὥρα γιὰ νὰ βρῆ αὐτοκίνητο.

Τὰ λόγια εἶναι φτώχεια, λείει ἢ παροιμία.

Οἱ λίγοι πρέπει νὰ ὑποτάσσονται στὴ γνώμη τῶν

Μὲ τὰ παρακάλια δέχτηκε νὰ ἔρθῃ.

Ἄπὸ τὴν βιασύνῃ του κάνει λάθη.

Καὶ τέλειωσε τὸ γράμμα του μὲ χαιρετισμούς σὲ ὅλους.

άσκηση 2

Κάνε τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

Εἶναι πού τὸ θεωροῦν εὐκόλο.

Ἡ δουλειὰ τρώει τὸν ἀφέντη.

Ἦ,τι ἀπόχτησε ἦταν ἀποτέλεσμα καὶ σκληρῆς δουλειᾶς.

Εἶχε κουραστῆ ἀπὸ τὸ παιχνίδι.

Οἱ φωνῆς κοριτσιῶν καὶ ἀγοριῶν μᾶς ξεκούφαναν.

Τὸ ἐπίθετο μπαίνει σὲ λέξεις σὰν πρῶτο συνθετικό.

ἄ σ κ η σ η 3

Ν' ἀντικαταστήσης τὶς λέξεις πὺ βρῖσκονται σὲ παρέν-
θεση μ' ἓνα σύνθετο ἐπίθετο μὲ πρῶτο συνθετικὸ τῆ λέξῃ πολὺ.

Τὸ μέρος αὐτὸ (συχνάζεται πολὺ) — εἶναι πολυσύχναστο.

Κάναμε μιὰ ἐκδρομὴ (πὺ κράτησε πολλὲς μέρες)

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ (ἔχει πολλὴ πλοκὴ) — εἶναι

Ἦταν ἄνθρωπος (μὲ πολλὲς ἀσχολίες), (πολλὲς τέχνες) κι ἐρη-
μοσπίτης

Τοῦ εὐχόνταν νὰ εἶναι (τὰ χρόνια του πολλὰ)

Ἔζησε ζωὴ (πὺ εἶχε πολλὴ ταραχὴ)

Ἡ δίκη αὐτὴ (ἔκανε πολὺ κρότο)

Ἦ υπάρχουν λέξεις (μὲ μιὰ), (δυό), (τρεῖς) καὶ (πολλὲς συλ-
λαβές)

Ἦταν μιὰ ὠραία (μὲ πολλὲς φωνές) μουσικὴ

Ἦταν ἄνθρωπος (πὺ ἔπαθε πολλὰ) καὶ (μὲ πολλὴ πείρα)

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κλίνης μαζί :

ὁ πολὺς θόρυβος ἢ πολλὴ ἐργασία τὸ πολὺ φαγητὸ

Μ Α Θ Η Μ Α 64ο

Ἐντίθετα ἐπιθέτων

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὰ ἐντίθετα ἐπίθετα μὲ ἄλλη λέξῃ, ὅπως στὸ πα-
ράδειγμα :

σκλάβος — ἐλεύθερος	χθεσινὸς —	ἀρσενικὸς —	μακρινὸς —
πλούσιος —	πρωινὸς —	τεχνητὸς —	βουνίσσιος —
καθαρὸς —	ἀνοιξιάτικος —	ἄγριος —	βορινὸς —
ἀληθινὸς —	χειμωνιάτικος —	μαλακὸς —	ἀνατολικὸς —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὰ ἐντίθετα στὰ παρακάτω ἐπίθετα μὲ τὸ
α-στερητικὸ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

γνωστὸς — ἄγνωστος δυνατὸς — κακὸς — γόνιμος —

πιστός —	νόστιμος —	δίκαιος —	τολμηρός —
δυνατός —	κλιτός —	χρήσιμος —	ἔυδοξος —
κοιμῶς —	πιστευτός —	κινητός —	βαθύς —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὰ ἀντίθετα τῶν παρακάτω ἐπιθέτων μὲ τὸ στερητικὸ ἄν-, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἡσυχος —	ἄν-ἡσυχος	ἡμερος —	ἱκανός —	ἴσος —
ἄξιος —		αἴτιος —	ὑπάκουος —	ἐπίσημος —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ σχηματίσης ἐπίθετα μὲ ἀντίθετο νόημα, ἀπὸ τὶς παρακάτω μετοχές, χρησιμοποιώντας τὸ μόριο ξε-, ὅπως στὸ παράδειγμα :

καρφωμένος —	ξεκάρφωτος	φραγμένος —
στρωμένος —		κουρασμένος —
κρεμασμένος —		διπλωμένος —
ντυμένος —		βουλωμένος —
κλειδωμένος —		φορτωμένος —
πλεγμένος —		σαμαρωμένος —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ σχηματίσης ἐπίθετα μὲ ἀντίθετο νόημα, ἀπὸ τὶς παρακάτω μετοχές, μὲ τὸ α- στερητικὸ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

στρωμένος —	ἄστρωτος	μαθημένος —	λυμένος —	σβησμένος —
σκοουπισμένος —		καλεσμένος —	καμένος —	χωρισμένος —
σκοπισμένος —		ταραγμένος —	πλυμένος —	διαβασμένος —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης τὶς ἀντίθετες φράσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ὁ κρύος χειμώνας —	τὸ ζεστὸ καλοκαίρι	ὁ ἐπικίνδυνος ὕφαλος —
ὁ πλούσιος ἄντρας —		ὁ ἄσπλος πολίτης —
τὸ φωτεινὸ πρωί —		ὁ καταραμένος πόλεμος —

Μ Α Θ Η Μ Α 65ο

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

‘Ο συγκριτικός

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο οὐσιαστικά, πού συγκρίνονται, ἔχει σὲ μεγαλύτερο βαθμὸ τὴν ιδιότητα πού φανερώνει τὸ ἐπίθετο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἐνα βουνὸ εἶναι ψηλὸ — ἂν τὸ συγκρίνουμε μὲ ἕνα λόφο, τὸ βουνὸ εἶναι πιὸ ψηλὸ ἀπὸ ἕνα λόφο (ἢ παρὰ ἕνας λόφος).
Τὸ σταφύλι εἶναι γλυκὸ — σὲ σύγκριση μὲ τὸ καρπούζι.
Τὸ ἀηδόνι εἶναι μελωδικὸ πουλὶ — σὲ σύγκριση μὲ τὴν καρδερίνα.
Ἡ παπαρούνα εἶναι κόκκινη — σὲ σύγκριση μὲ τὸ γαρίφαλο.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ φτιάξης μὲ τὶς παρακάτω λέξεις προτάσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἽΟλυμπος — ψηλὸς — Κίσαβος = ἽΟ ἽΟλυμπος εἶναι πιὸ ψηλὸς ἀπὸ τὸν Κίσαβο.

κόμπρα — φαρμακερὴ — ὀχιὰ
μεσημέρι — ζεστὸ — ἀπόγευμα
πεῖνα — ὑποφερτὴ — δίψα
λιμάνι — κλειστὸ — κόλπος

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ ἀντιστρέψης τοὺς ὅρους, πού συγκρίνονται, καὶ νὰ χρησιμοποιήσης ἐπίθετο μὲ ἀντίθετο νόημα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἽΗ φάλαινα εἶναι πιὸ βαριά ἀπὸ τὸν ἐλέφαντα.
ἽΟ ἐλέφαντας εἶναι πιὸ ἑλαφρὺς ἀπὸ τὴ φάλαινα.

Οἱ ζοῦγκλες τῆς Ἀφρικῆς εἶναι πιὸ πυκνὲς ἀπὸ τὰ δάση τῆς Εὐρώπης.
Τὰ κορίτσια εἶναι πιὸ φρόνιμα ἀπὸ τ’ ἀγόρια.
Τὸ ψητὸ εἶναι πιὸ νόστιμο ἀπὸ τὸ βραστό.
Τὸ βυσσινὶ εἶναι πιὸ σκοῦρο ἀπὸ τὸ κόκκινο.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ βρῆς τὴν κοινὴ ἰδιότητα πού ἔχουν τὰ συγκρινόμενα καὶ νὰ τὴν ἀποδώσῃς μὲ τὸν τρόπο πού ξέρεις σ' αὐτὸ πού τὴν ἔχει σὲ μεγαλύτερο βαθμό :

Οὐρανοξύστης — πολυκατοικία

Ἄ οὐρανοξύστης εἶναι πιὸ ψηλὸς ἀπὸ τὴν πολυκατοικία.

κερί — μολύβι (μέταλλο)

σίδηρο — ξύλο

τσακάλι — σκύλος

ξύλο — φελλὸς

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ ἀντιστρέψῃς τὰ συγκρινόμενα στὶς παρακάτω προτάσεις, ἔτσι πού τὸ πρῶτο νὰ γίνῃ δεύτερο καὶ τὸ δεύτερο πρῶτο. Γιὰ νὰ εἶναι πάλι σωστὸ τὸ νόημα, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἐπίθετο νὰ βάλῃς τὴ λέξη « λιγότερο », ὅπως στὸ παράδειγμα :

Τὸ αὐτοκίνητο εἶναι πιὸ γρήγορο ἀπὸ τὸ πλοῖο.

Τὸ πλοῖο εἶναι λιγότερο γρήγορο ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο.

Τὸ ἀτσάλι εἶναι πιὸ σκληρὸ ἀπὸ τὸ μολύβι.

Ἄ πάνθηρας εἶναι πιὸ ὕπουλος ἀπὸ τὸ λιοντάρι.

Τὸ νερὸ εἶναι πιὸ βαρὺ ἀπὸ τὸ λάδι.

Τὸ μετάξι εἶναι πιὸ ἀκριβὸ ἀπὸ τὸ μαλλί.

Μ Α Θ Η Μ Α 66ο

Ἄ ο ὑπερθετικὸς

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψῃς στὸ συγκριτικὸ καὶ ὑπερθετικὸ βαθμὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα μὲ τὸ μονολεκτικὸ τύπο :

Θετικὸς

Συγκριτικὸς

Ἄ υπερθετικὸς

ζωηρὸς

φτωχὸς

νέος

σοφὸς

τέλειος

ἄξιος

Θετικός	Συγκριτικός	Ἵπερθετικός
ἐργατικός
σοβαρὸς
ἦσυχος
σεμνὸς
βαθὺς
μεγάλος
καλὸς

ἄσκηση 2

Νὰ σχηματίσης τὸν ὑπερθετικὸ τῶν παρακάτω ἐπιθέτων μετὴν ἐπανάληψη δύο φορές τοῦ πολὺ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Θετικός	Συγκριτικός	Ἵπερθετικός
καλὸς	πιο καλὸς	πολὺ πολὺ καλὸς
κακὸς
γλυκὸς
ὠρμος

ἄσκηση 3

Νὰ σχηματίσης τὸν ὑπερθετικὸ μετὴν ἐπανάληψη τοῦ θετικού δύο φορές:

Θετικός	Ἵπερθετικός
*Ἦπιαμε κρὺο νερὸ	κρὺο κρὺο νερὸ
*Φάγαμε φρέσκα σύκα
*Ἦπιαμε ζεστὸ γάλα
*Ἦταν ἓνα ψηλὸ κυπαρίσσι
*Ἀσπρο χιόνι σκέπασε τὰ βουνὰ
*Ἦταν ἓνα μικρὸ δεντράκι

ἄσκηση 4

Νὰ σχηματίσης τὸ ὑπερθετικὸ ἀπὸ τὸ θετικὸ, σύνθετο μετὴ λέξη θεός.

νησιτικός—θεονήσιτικός	παλαβὸς —	κουφὸς —	κουτὸς —
κλειστός —	γυμνὸς —	σκοτεινὸς —	ὄρατὸς —
τρελὸς —	φτωχὸς —		

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ σχηματίσης τὸν ὑπερθετικό, σύνθετο μετὰ τὴ λέξη παν-
ἀλαφρός — παν-ἀλαφρός = πολὺ ἀλαφρός
ἄθλιος — σοφός — ἕτοιμος — ἀγαθός —
ὑψηλός — ἀκριβός — ἅγιος — εὖμορφος —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο μετὰ τὴ λέξη ὄλο-
ὄ γαλανός οὐρανός — ὄ ὄλογάλανος οὐρανός σκοτεινός —
ἢ καθαρὴ ἀτμόσφαιρα — γλυκός —
τὸ δροσερὸ τριαντάφυλλο — φανερός —
τὸ γερὸ αὐγὸ — ἀνοιχτός —
τὰ πράσινα φυλλώματα — μαῦρος —

ἄ σ κ η σ η 7

Ν' ἀντιστοιχίσης τὰ ἐπίθετα πρὸς τὰ οὐσιαστικά :
ἓνας κόκκορας (ὄλοπράσινος)
ἓνα λιβάδι (ὄλοκόκκινος)
ἓνα λεμόνι (ὄλογάλανος)
μιὰ θάλασσα (ὄλοκίτρινος)
μιὰ παπαρούνα (ὄλόασπρος ἢ ὄλάσπρος)

ἄ σ κ η σ η 8

Νὰ σχηματίσης τὸν ὑπερθετικό μετὰ τὸ θετικό, σύνθετο μετὰ τὴν πρόθεση κατὰ.

ὄ μαῦρος γάτος — ὄ κατάμαυρος γάτος τὰ καθαρὰ χέρια —
τὸ ξερὸ δέντρο — ὄ ξανθός ἄγγελος —
τὸ κόκκινο γαρίφαλο — ὄ ἄσπρος κύκνος —

ἄ σ κ η σ η 9

Νὰ σχηματίσης τὸν ὑπερθετικό τῶν μετοχῶν μετὰ τὸ θετικό, σύνθετο μετὰ τὴν πρόθεση κατὰ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

χαρούμενος — καταχαρούμενος λυπημένος — φορτωμένος —
χτυπημένος — τρυπημένος — ἰδρωμένος —
σκοτισμένος — ματωμένος — κουρασμένος —
τρομαγμένος — λερωμένος — ζαλισμένος —

ἄ σ κ η σ η 10

Νὰ συμπληρώσης τὶς παρακάτω προτάσεις μὲ ἓνα ταιρια-
στό ἐπίθετο, σύνθετο μὲ τὴν πρόθεση κατὰ.

Ἔγινε . . . ἀπὸ τὴν ντροπὴ τοῦ.

Ἔγινε . . . ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ.

Οἱ πλαγιές ἔγιναν . . . ἀπὸ τὸ χορτάρι.

Οἱ σκεπές τῶν σπιτιῶν ἔγιναν . . . ἀπὸ τὸ χιόνι.

Ὁ οὐρανὸς σκεπάστηκε ἀπὸ . . . σύννεφα.

ἄ σ κ η σ η 11

Ν' ἀντικαταστήσης τὶς λέξεις, ποὺ βρίσκονται σὲ παρέν-
θεση, μὲ ἓνα σύνθετο μὲ τὸ ὅλο ἢ τὸ κατὰ.

Οἱ μυδαλιές, τὸ Γενάρη, εἶναι (ἐντελῶς ἀνθισμένες).

Τὰ σταφύλια, τὸ Σεπτέμβριο, εἶναι (πέρα πολύ γλυκά).

Τὸ δάσος, τὴ νύχτα, γίνεται (πέρα πολύ σκοτεινὸ).

Ἦταν ἓνα σπίτι (ἐντελῶς κλειστὸ) καὶ ἔρημο.

Τὸ πρόσωπό τοῦ φαινόταν (πέρα πολύ λυπημένο).

Ἔμεινε (ἐντελῶς μονάχος).

Μ Α Θ Η Μ Α 67ο

Ἐπίθετα χωρὶς παραθετικά

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τί φανερώνουν τὰ παρακάτω ἐπίθετα καὶ νὰ δια-
πιστώσης, ἂνμποροῦν νὰ ἔχουν βαθμούς:

α) ξύλινος	ἀσημένιος	βυσσινῆς
πήλινος	μολυβένιος	ψαρής
γυάλινος	λαστιχένιος	κοκαλῆς
μάλλινος	ἄτσαλένιος	ἀσημῆς

β) Μανιάτικος	προγονικὸς (κληρονομιά)
Χιώτικος	πατρικὸς (κῆπος πατρικὸς)
Μακεδονίτικος	μητρικὸς (γλώσσα μητρικὴ)
Κερκυραϊκός	ἀδελφικὸς (ἀδελφικὸ αἷμα)

γ) στεριανός	τωρινός	φθινοπωρινός
θαλασσινός	σημερινός	καλοκαιρινός
βουνίσιος	χθεσινός	άνοιξιάτικος
καμπίσιος	αύριανός	χειμωνιάτικος
δ) πρωτότοκος	μονάκριβος	μισόξινος
δευτερότοκος	μονοκόμματος	μισόγλυκος
τριτότοκος	μονοκοτυλήδονος	μισάνοιχτος
ύστερότοκος	μονοπέταλος	μισόκλειστος
ε) άκατόρθωτος	ξέστρωτος	παντοδύναμος
άήττητος	ξεσκούφωτος	θεόφτωχος
άτέλειωτος	ξεκάρφωτος	πεντάμορφος
άσήςκωτος	ξυπόλητος	παγκόσμιος

Άσκηση 2

Νά βρής τί βαθμό έκφράζουν τά παρακάτω σύνθετα επίθετα, πού θά σχηματίσης, και νά διαπιστώσης άν μπορούν νά έχου βαθμούς:

Πώς λέγεται εκείνος πού είναι:

- α) τρεις φορές καταραμένος — τρισκατάρατος
 » » ένδοξος —
 » » άθλιος —
 » » άγιος —
 » » χαριτωμένος —
- β) τέσσερεις φορές παχύς — τετράπαχος
 » » ξανθός —
 » » ψηλός —
 » » σοφός —
 » » γνώρισε τά πέρατα (του κόσμου)
- γ) πέντε φορές όμορφη — πεντάμορφη
 » » όρφανός —
 » » καθάρός —
 » » νόστιμος —
 » » καλός —

- δ) μύριες φορές ακριβός — μυριάκριβος
 ἀπὸ μύριες φωνές —
 ἀπὸ μύρια στόματα —
 μὲ μύριους νεκροὺς —
 μὲ μύρια χρώματα —
- ε) χίλιες φορές δοξασμένος — χίλιες φορές τραγουδισμένος
 χίλιες φορές τρυπημένος — χίλιες φορές τσιμπημένος

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

ΜΑΘΗΜΑ 68ο

1. Ἀπόλυτα

ἄ σ κ η σ η 1

Δίπλα στὰ ἑλληνικὰ σημεῖα, πὺ φανερώνουν τοὺς ἀριθμοὺς ἀπὸ τὸ 1 - 10, γράψε τ' ἀντίστοιχα ἀραβικὰ ψηφία καὶ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικά, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἑλλην. σημεῖα	ἀραβικά	ἀπόλυτα ἀριθμητικά
α'	1	ἕνας μία (μιά) ἕνα
β'	—	...
γ'	—	...
δ'	—	...
ε'	—	...
στ'	—	...
ζ'	—	...
η'	—	...
θ'	—	...
ι'	—	...

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κλίνης τὸ ἀπόλυτο ἀριθμητικὸ ἐπίθετο : ἕνας, μία (μιά), ἕνα.

Άσκηση 3

Συμπλήρωσε τὸν παρακάτω πίνακα, ὅπως καὶ στὴν προηγούμενη ἄσκηση :

ἑλλ.ν. σημεῖα	ἄραβικά	ἄπόλυτα ἀριθμητικά
ια'	11	έντεκα
ιβ'
ιγ'
ιδ'
ιε'
ιστ'
ιζ'
ιη'
ιθ'
κ'

Άσκηση 4

Τὸ ἀριθμητικὸ ἕνας, μιά, ἕνα, στὶς σύνθετες λέξεις γίνεται μονο-.

Πῶς λέγεται μὲ μιά λέξη :

ἕνας ἄνθρωπος πού ἔχει ἕναν ὀφθαλμὸ (μάτι) — μονόφθαλμος

ἕνα ὕφασμα πού ἔχει ἕνα χρώμα —

μιά λέξη μὲ μιά συλλαβὴ —

ἕνα σπέρμα μὲ μιά κοτυληδὼνα —

ἕνα ἔργο μὲ μιά πράξη —

ἕνα λουλούδι μὲ ἕνα σέπαλο —

ἕνας πού φορεῖ ἕνα σανδάλι —

ἕνα ξύλο πού χρησιμοποιοῦμε γιὰ βάρκα —

μιά πόρτα πού ἔχει ἕνα φύλλο —

ἕνα τραγούδι πού τραγουδιέται μὲ μιά φωνή —

Άσκηση 5

Τί θὰ πῆ :

μονοκόμματος	μόνιππο (ἀμάξι)	μονόξυλο
μονόδρομος	μονόχλωτος	μονόζυγο
μονόγραμμας	μονώροφος	μονόστηλο
μονοκόκαλος	μονόπετρο	μονόκιλο

α) Ἀριθμητικά ἀπόλυτα (συνέχεια)

Τὸ γένος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα ἀπὸ τὸ 21 ὠς τὸ 29, ὅπως στὸ παράδειγμα :

21	εἰκοσιένα	24	27
22	25	28
23	26	29

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὰ ἀριθμητικά ἀπὸ τὸ 20 - 100, ἀνεβαίνοντας δέκα δέκα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

20	εἴκοσι	50	80
30	60	90
40	70	100

Ὁρθογραφία

Γράψε τὰ ἀριθμητικά μὲ λέξεις (ὀλογράφως) :

α) 1 6 7 β) 9 900 γ) 90 9ος

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης σὰν ἀριθμητικά ἐπίθετα στὴ γενική τοῦ ἀρσενικοῦ γένους τοὺς παρακάτω ἀριθμούς :

21 41 61 81

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο, ἀντικαθιστώντας τοὺς ἀριθμούς μὲ ἐπίθετα θηλυκοῦ γένους στὴ γενική :

31 51 71 91

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης μὲ ἀριθμητικὸ ἐπίθετο τὸν ἀριθμὸ 1 στὸ γένος καὶ πτώση πού ἀπαιτεῖ ἡ φράση (ὅπου ἐπιτρέπεται βάλε ἓνα εὐφωνικὸ ν).

Πῆρε 1 ἄδικη τιμωρία.

1 ἀφορμὴ ἀπ' ὅλες, ἦταν καὶ ἡ ζωηρότητά του.

Δὲν περνοῦσε οὔτε 1 αὐτοκίνητο στὸ δρόμο.

Συνάντησε 1 ἄνθρωπο, ἦταν 1 ἄγνωστος.

Ἀκούμπησε σ' 1 τοῖχο.

1 ἄγνωστη γυναίκα τὸν ρώτησε.

ἄ σ κ η σ η 6

Τὸ ἀριθμητικὸ δύο στίς σύνθετες λέξεις γίνεται δι-.

Πῶς λέγεται :

ἓνας ἀέτος μὲ δυὸ κεφάλια — δικέφαλος

μιὰ λέξη μὲ δυὸ συλλαβὲς —

ἓνα ὄχημα μὲ δυὸ τροχοὺς —

ἓνας ἄνθρωπος μὲ δυὸ πρόσωπα (ἓνα καλὸ κι ἓνα κακὸ) —

μιὰ μελωδία μὲ δυὸ φωνῆς (πρῶτη καὶ δευτέρα) —

ἓνα μαχαίρι μὲ δυὸ κόψεις —

ἓνα σπέρμα μὲ δυὸ κοτυληδόνες —

μιὰ κωμωδία σὲ δυὸ πράξεις —

ἓνα σπίτι μὲ δυὸ πόρτες (εἰσόδου)

μιὰ ἐκδρομὴ πού βαστάει δυὸ μέρες —

μιὰ πόρτα πού ἔχει δύο φύλλα —

μιὰ σημαία μὲ δύο χρώματα —

ἄ σ κ η σ η 7

Τί θὰ πῆ :

δίκανο τουφέκι

δίλεπτο νόμισμα

δίπατο σπίτι

δίκροκο αὐγὸ

δίμιτο ὕφασμα

δίφραγκο

διώροφος

δίκοχο

δισάκι

δίφορη (λεμονιά)

Μ Α Θ Η Μ Α 70δ

Τὸ γένος τῶν ἀριθμητικῶν (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὰ τρία τους γένη τὰ ἀριθμητικά ἀπὸ τὸ 200 ἕως τὸ 1000, ἀνεβαίνοντας ἑκατὸ ἑκατό, ὅπως στὸ παράδειγμα :

200	διακόσιοι	διακόσιες	διακόσια	500	...	800	...
300	600	900
400	700	1000	...

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ ἀντικαταστήσης τοὺς ἀριθμοὺς μὲ τὰ ἀντίστοιχα ἀριθμητικά ἐπίθετα, στὸ γένος καὶ τὴν πτώση πού πρέπει.

Ὁ Γιώργος εἶναι 1 ἀπὸ τοὺς καλύτερους φίλους μου.

Ὁ παππούς μου εἶναι 81 ἐτῶν.

Ἀγόρασε 1 χάρακα καὶ 1 πένα.

Ἡ ἀπόφασή της ἦταν 1 καὶ ἀλύγιστη.

Πῆρε 1 εἰσιτήριο 1 δραχμῆς.

Ἡ τιμὴ 1 μολυβιοῦ εἶναι 1 δίφραγκο.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ συμπληρώσης τὶς παρακάτω προτάσεις μὲ ἓνα ἀριθμητικό καὶ στὸ γένος καὶ τὴν πτώση πού χρειάζεται :

..... κοῦκος δὲ φέρνει τὴν ἀνοιξη.

Τοῦ εἶχε κολλήσει παράξενη ἰδέα.

Εἶπαν ... τραγούδι, εἶπαν δεύτερο καὶ τρίτο.

Στεκόταν πότε στὸ ... πότε στὸ ἄλλο πόδι.

Δεύτερο λόγο δὲν εἶχε' ... καὶ σωστό.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κλίνης τὸ ἀριθμητικό ἐπίθετο: τρεῖς, στὰ τρία του γένη.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ ἀντικαταστήσης τοὺς ἀριθμοὺς μὲ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα.

3 φίλοι δὲν μονιάζουν ὅπως οἱ 2.

Χτύπησαν 3 λαγούς καὶ 4 πέρδικες.

Ταξίδεψε 4 χρόνια.

Ἔφτασε μὲ τὸ τραῖνο τῶν 4.

Ὁ μικρὸς ἀδελφὸς μου σήμερα γίνεται 3 χρόνων.

Τοῦ ἔλειψαν 3 δραχμές.

Ἔφτασαν ὕστερα ἀπὸ ταξίδι 3 ὥρῶν.

Οἱ ἐποχὲς εἶναι 4.

ἄ σ κ η σ η 6

Τὸ **τρεῖς**, **τρία** στὴ σύνθεση γίνεται **τρι-**.

Πῶς λέγεται :

ἓνα βιβλίον ποὺ χωρίζεται σὲ **τρεῖς** τόμους — τρίτομον

ἓνα ἐπίθετον ποὺ ἔχει **τρεῖς** καταλήξεις —

τὸ γεωμετρικὸ σχῆμα ποὺ ἔχει **τρεῖς** γωνίες —

ἓνα χόρτον μὲ **τρία** φύλλα —

ἓνα καράβι μὲ **τρία** κατάρτια —

μιά σημαία μὲ **τρία** χρώματα —

ἓνα σύνολον ἀπὸ **τρεῖς** ὥρες —

ἓνα ἔπιπλον μὲ **τρία** πόδια —

μιά λέξη μὲ **τρεῖς** συλλαβές —

ἄ σ κ η σ η 7

Τί θὰ πῆ :

τρίκλωνος (βασιλικὸς) τρίφωνος τριώροφος

τρίκυκλον (ὄχημα) τρίδιπλος τρίδυμα

τρικέφαλος (τέρας) τρίμηνον τρίχορδος

τριήμερον (πυρετὸς) τρίχρονος Τρίπολη

Μ Α Θ Η Μ Α 71ο

Προσδιορισμὸς ποσοῦ κατὰ προσέγγιση

ἄ σ κ η σ η 1

Ν' ἀλλάξης τὶς παρακάτω προτάσεις, ὥστε νὰ φανερώ-
νουν ποσὸ κατὰ προσέγγιση, χρησιμοποιώντας τὰ ἐπιρρήματα :

περίπου, σχεδόν, πάνω - κάτω, κάπου, κοντά.

Ήταν ή ώρα δέκα.

Τους υπολόγιζε πενήντα.

Μας χώριζε μιὰ απόσταση τριάντα (μέτρων) μέτρα.

"Όλοι όλοι ήμαστε είκοσι άτομα.

Ήταν πενήντα χρονών.

Είμαι έφτά χιλιόμετρα δρόμος.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω, χρησιμοποιώντας δύο γειτονικά ἀριθμητικά, σύμφωνα με τὸ παράδειγμα :

Αὐτὸ ξανάγινε ὀχτῶ φορές — αὐτὸ ξανάγινε ἑπτὰ ὀχτῶ φορές.

Θὰ εἶναι ἐδῶ σὲ τέσσερα λεπτά —

Θὰ φτάση σὲ τρεῖς ὥρες —

Δούλεψε δυὸ βδομάδες —

Θὰ γυρίση σὲ ἑξὶ μῆνες —

"Ἐλειψε ὀχτῶ χρόνια —

Θὰ τελειώση τὴ δουλειά του σὲ πέντε μέρες —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ ἀπαντήσης με ὀλόκληρη πρόταση στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις κατὰ προσέγγιση, χρησιμοποιώντας ὅλους τοὺς τρόπους πὺ ἔμαθες :

Πότε ξυπνᾷς; Πότε κοιμᾷσαι; Πόσο ζυγίζεις;

Πόσο ἀπέχει τὸ σπίτι σου ἀπὸ τὸ σχολεῖο;

Πόσων χρονῶν εἶναι ὁ παππούς σου;

Πόσην ὥρα παίζεις; Πόσες ὥρες διαβάζεις; Πόσες κοιμᾷσαι;

Πόσους κατοίκους ἔχει σήμερα ἡ Ἀθήνα;

Πόσοι θεατῆς ἦταν χθὲς στὸ μάτς;

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ φτιάξης ἀπὸ δυὸ προτάσεις, χρησιμοποιώντας τὸ και ἢ τόσο ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὸ ἀριθμητικό, γιὰ νὰ φανερώση προσέγγιση, ὅπως στὰ παραδείγματα :

1. Ἡ ὥρα ἦταν πέντε καί.

2. Δούλευαν ἐκεῖ ἑξήντα τόσοι ἐργάτες.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ φτιάξεις ἀπὸ δυὸ προτάσεις, χρησιμοποιώντας τὴ λέξη καμιὰ πρὶν ἀπὸ τὸ ἀριθμητικό. (Τὰ ἀριθμητικά πρέπει νὰ λήγουν σὲ -αριὰ ἢ -στή, ὅπως στὸ παράδειγμα):

1. Θὰ ἦταν καμιὰ ἐξηνταριὰ ἐργάτες.
2. Τὸ σπῖτι μου ἀπὸ τὴ στάση ἀπέχει καμιὰ ἑκατοστὴ μέτρα.

ἄ σ κ η σ η 6

Τὸ ἀριθμητικὸ τέσσερις, τέσσερα, γίνεται τετρα-

Πῶς λέγεται :

τὸ σχῆμα πού ἔχει τέσσερις γωνίες — τετράγωνο

τὸ ζῶο πού ἔχει τέσσερα πόδια —

τὸ σχῆμα πού ἔχει τέσσερις πλευρὲς —

μιὰ μελωδία μὲ τέσσερις διαφορετικὲς φωνές —

ἓνα μουσικὸ ὄργανο μὲ τέσσερις χορδές —

ἓνα σύνολο ἀπὸ τέσσερις μῆνες —

ἄ σ κ η σ η 7

Τί θὰ πῆ :

τετραβάγγελο

τετραήμερο

τετραθέσιο

τετράεδρο

τετρασέλιδο

τετραήμερο

Μ Α Θ Η Μ Α 72ο

Ἀπόλυτα ἀριθμητικά (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ ἀπαντήσης μὲ τὴν ἀκριβὴ ὥρα ἢ τὴν ἡμέρα τοῦ μηνὸς ἢ τὸ χρόνο, στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις :

Πότε (ποιὸ χρόνο) γεννήθηκες; ποιὸ μῆνα; ποιά μέρα; ποιά ὥρα;

Ποιά μέρα καὶ ποιὸ μῆνα γιορτάζεις;

Ποιά μέρα καὶ ποιὸ μῆνα, τίνος χρόνου βαφτίστηκες;

*Αν τὸ ἡμερολόγιο γράφει 1 Σεπτεμβρίου, πῶς θὰ τὸ διαβάσουμε;

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ διαβάσης δυνατὰ τὶς παρακάτω ἀριθμητικὲς πράξεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

5 + 3	πέντε καὶ τρία	ἦ
5 - 2		ἦ ἦ
3 × 5		ἦ ἦ
10 : 2		ἦ

ἄ σ κ η σ η 3

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη :

τὴ διάρκεια δύο ἡμερῶν -	ὀκτῶ ἡμερῶν -
τὴ διάρκεια τριῶν ἡμερῶν -	ἐννέα ἡμερῶν -
τὴ διάρκεια τεσσάρων ἡμερῶν -	δέκα ἡμερῶν -
τὴ διάρκεια πέντε ἡμερῶν -	δώδεκα ἡμερῶν -
τὴ διάρκεια ἕξι ἡμερῶν -	δεκαπέντε ἡμερῶν -
τὴ διάρκεια ἑπτὰ ἡμερῶν -	εἴκοσι ἡμερῶν -

ἄ σ κ η σ η 4

Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπὸ τὸ πέντε ὡς τὸ ἐνενήντα γίνονται :

πεντὰ - ἑξά - ἑπτὰ - ὀκτὰ - ἐννιά - δεκά - κλπ.

Πῶς λέγονται :

- οἱ πέντε γραμμὲς ποὺ γράφομε τὴ μουσικὴ - πεντα-
- τὸ σχῆμα ποὺ ἔχει πέντε γωνίες -
- τὸ νόμισμα ποὺ ἔχει πέντε δραχμὲς -
- τὸ αὐτοκίνητο ποὺ ἔχει πέντε θέσεις -

Πῶς λέγεται :

- τὸ σχῆμα μὲ ἕξι πλευρὲς -
- τὸ σχῆμα μὲ ἕξι γωνίες -
- ἡ μηχανὴ (τοῦ αὐτοκινήτου) ποὺ ἔχει ἕξι κυλίνδρους -

Πῶς λέγεται :

- αὐτὸς ποὺ ἔχει ἑπτὰ ψυχὲς -
- τὰ ἑπτὰ νησιὰ μαζί -
- τὸ κάστρο τῆς Θεσσαλονίκης μὲ τοὺς ἑπτὰ πύργους -
- ἡ πόλη ποὺ εἶναι χτισμένη πάνω σὲ ἑπτὰ λόφους -

Ήταν	ὁ	πέμπτος	μήνας	τοῦ	χρόνου.	ὁ	δέκατος	μήνας
»	ὁ	ἕβδομος	»	»	»	ὁ	δωδέκατος	»
»	ὁ	δεύτερος	»	»	»	ὁ	ἕνατος	»
»	ὁ	τέταρτος	»	»	»	ὁ	ἐνδέκατος	»

ἄ σ κ η σ η 2

Τί	μήνας	εἶναι	ὁ	Μάιος	(Μάης) ;
»	»	»	ὁ	Ὀκτώβριος	(Ὀχτώβρης) ;
»	»	»	ὁ	Φεβρουάριος	(Φλεβάρης) ;
»	»	»	ὁ	Ἰανουάριος	(Γενάρης) ;

Τί	μήνας	εἶναι	ὁ	Μάρτιος	(Μάρτης) ;
»	»	»	ὁ	Δεκέμβριος	(Δεκέμβρης) ;
»	»	»	ὁ	Σεπτέμβριος	(Σεπτέμβρης) ;
»	»	»	ὁ	Ἀπρίλιος	(Ἀπρίλης) ;
»	»	»	ὁ	Νοέμβριος	(Νοέμβρης) ;
»	»	»	ὁ	Ἰούνιος	;
»	»	»	ὁ	Αὔγουστος	;
»	»	»	ὁ	Ἰούλιος	;

ἄ σ κ η σ η 3

Ν' ἀντικαταστήσης τὸν ἀριθμὸ μετὰ τῆ λέξεως ποὺ φανερώνει τὴν ἐποχὴ :

Ήταν ἡ 1η ἐποχὴ.

Ήταν ἡ 3η ἐποχὴ.

Ήταν ἡ 2η ἐποχὴ.

Ήταν ἡ 4η ἐποχὴ.

Τὸ ἄρθρο δὲ θὰ μῆ στῆν ἀπάντησις.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ φτιάξης ἓνα σύνθετο μετὰ τὶς λέξεις ποὺ βρῖσκονται σὲ παρένθεσις :

Ήταν (πρῶτη τοῦ μήνα)

Ήταν (πρῶτη τοῦ Ἀπρίλη)

Ήταν (πρῶτη τοῦ Μάη)

Ήταν (πρῶτη τοῦ χρόνου)

Ταχτικά ἀριθμητικά (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Στους σχολικούς ἀγῶνες δρόμου νίκησαν οἱ παρακάτω :
(Νὰ γράψης μὲ σειρά ἐπιτυχίας τὰ ὀνόματα, ἀντικαθιστών-
τας τοὺς ἀριθμοὺς μὲ ἀριθμητικά ἐπίθετα).

Νικηφοράκης	1 —	πρῶτος	Βασιλείου	6 —
Δημητρόπουλος	4		Γεωργίου	9
Γρηγοριάδης	2		Πολίτης	8
Παναγιωτίδης	5		Ἀναγνώστου	10
Χριστακέας	3		Φιλίππου	7

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης μὲ ταχτικό ἀριθμητικό τί ἀριθμὸ ἀντιπροσω-
πεύει τὸ κάθε κεφαλαῖο γράμμα καὶ νὰ τὰ βάλῃς σὲ ἀριθμη-
τική σειρά :

Κεφάλαιο Δ'	Κεφάλαιο ΣΤ'	Κεφάλαιο ΙΕ'
Κεφάλαιο Α'	Κεφάλαιο Η'	Κεφάλαιο ΙΓ'
Κεφάλαιο Ε'	Κεφάλαιο Ι'	Κεφάλαιο ΙΑ'
Κεφάλαιο Γ'	Κεφάλαιο Θ'	Κεφάλαιο ΙΔ'
Κεφάλαιο Β'	Κεφάλαιο Ζ'	Κεφάλαιο ΙΒ'

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ ἀντικαταστήσης τοὺς ἀριθμοὺς μὲ ταχτικά ἐπίθετα καὶ
νὰ βάλῃς στὴ σειρά βαθμολογίας τὶς μαθήτριες :

Ἀγγελική Σταύρου	6	Σιδέρη	1
Γιάννα Ἡλιάδου	8	Σταθάτου	3
Ἑλένη Ἰωάννου	10	Μαυρέα	5
Βάσω Ζάννου	7	Λαζαρίδου	2
Δέσποινα Θεοδώρου	9	Συμεώνογλου	4

ἄ σ κ η σ η 4

Νά ἀντικαταστήσης τὰ κεφαλαῖα γράμματα μὲ ταχτικά ἐπίθετα καὶ νά τὰ τοποθετήσης στὴ σειρά.

Ποιὸ ἀστυνομικὸ τμήμα εἶναι :

τὸ Ζ' τὸ ΣΤ' τὸ Θ' τὸ Η' τὸ Ι'

ἄ σ κ η σ η 5

Νά γράψης μὲ ταχτικά ἀριθμητικά τὴ θέση τοῦ καθενὸς στὴν ἱεραρχία, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν ἀνώτερο βαθμὸ :

Παπάς — Μητροπολίτης — Διάκος — Πατριάρχης — Ἀρχιεπίσκοπος

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Μ Α Θ Η Μ Α 75ο

1. Προσωπικὲς ἀντωνυμίες

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τίς παρακάτω προτάσεις :

Ἐγὼ διατάζω ἐδῶ μέσα.

Ἐσὺ ἔκανες αὐτό;

Αὐτὸς ἔκανε τὴν ἀρχή.

Αὐτὴ χτύπησε ἀσχημα.

Αὐτὸ (τὸ παιδί) φώναξε: ὄχι ἐγώ.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης στὸν ἐνικὸ τίς παρακάτω προτάσεις :

Ἐμεῖς ἔχουμε σειρά· ὄχι ἐσεῖς.

Ἐσεῖς φταίτε γι' αὐτό.

Αὐτοὶ ἔδωσαν τὴν ἀφορμή.

Αὐτὲς πολέμησαν σὰν ἄντρες.

Αὐτὰ (τὰ παιδιά) ξεσήκωσαν τὸν κόσμο.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ τρία πρόσωπα τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας στὴν ὀνομαστικὴ καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν (τὸ γ' πρόσωπο καὶ στὰ τρία τοῦ γένη), ὅπως στὸ παράδειγμα :

α' προσ.

β' προσ.

γ' προσ.

ἄρσ. θηλ. οὐδ.

ἐνικός : ἐγὼ

Δυνατοὶ καὶ ἀδύνατοι τύποι

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω προτάσεις :

Ἐμένα (μοῦ) εἶχε ἀναθέσει νὰ τὸ κάνω.

Ἐσένα (σοῦ) εἶπα νὰ προσέχης.

Αὐτοῦ (τοῦ) ὑποσχέθηκε πολλά.

Αὐτῆς (τῆς) ἔδειξε τὸ σχέδιο.

Αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ (τοῦ) ἔστειλε δῶρο.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης στὸν ἐνικὸ τὶς παρακάτω προτάσεις :

Ἐμᾶς (μᾶς) φέρθηκαν ἄσκημα.

Ἐσᾶς (σᾶς) χρειάζεται τιμωρία.

Αὐτῶν (τοὺς) ἔδωσαν βραβεῖα.

Αὐτῶν τῶν μαθητριῶν (τοὺς) εἶπαν νὰ προσέξουν.

Αὐτῶν τῶν παιδιῶν (τοὺς) ἀπαγόρεψαν τὸ παίχιδι.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης τὰ τρία πρόσωπα τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας στὴ γενικὴ καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν (τὸ γ' πρόσωπο καὶ στὰ τρία τοῦ γένη), ὅπως στὸ παράδειγμα :

α' προσ.

β' προσ.

γ' προσ.

ἄρσ. θηλ. οὐδ.

ἐνικός : ἐμένα (μοῦ)

Προσωπικές άντωνυμίες (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης στὸν πληθυντικὸ τίς παρακάτω προτάσεις :

Ἐμένα (μέ) εἰδοποίησαν ἀργά. Αὐτὴ (τὴν) ἔγραψε σάν ἄτακτη.
Ἐσένα (σέ) πίστεψε. Αὐτὴ γράψε (τῆ) σάν ἄτακτη.
Αὐτὸν (τὸν) κατηγόρησε γιὰ δειλό. Αὐτὸ (τὸ) εἶπε ὁ δάσκαλος.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης στὸν ἐνικὸ τίς παρακάτω προτάσεις :

Ἐμᾶς (μᾶς) ρώτησαν γιὰ τὸ δρόμο. Αὐτές (τίς) μάλωσαν γιὰ τίς ἀταξίες τους.
Ἐσᾶς (σᾶς) κάλεσαν; Αὐτές, μάλωσέ (τες) γιὰ τίς ἀταξίες τους.
Αὐτοὺς (τούς) ἐπαίνεσαν. Αὐτὰ τὰ παιδιά (τὰ) κατάφεραν νὰ ἴσυχάσουν.

ἄ σ κ η σ η 3

Νά γράψης τὰ τρία πρόσωπα τῆς προσωπικῆς άντωνυμίας στὴν αἰτιατικὴ καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν (τὸ γ' πρόσωπο καὶ στὰ τρία του γένη).

ἄ σ κ η σ η 4

Νά κλίνης τὴν προσωπικὴ άντωνυμία καὶ στὰ τρία ῥόσωπα (οἱ ἀδύνατοι τύποι σὲ παρένθεση).

Οἱ ὅμοιοι τύποι γενικῆς καὶ αἰτιατικῆς

ἄ σ κ η σ η 5

Νά συμπληρώσης τοὺς ὅμοιους δυνατοὺς τύπους τῆς προσωπικῆς άντωνυμίας μὲ τοὺς ἀντίστοιχους ἀδύνατους καὶ νὰ προσδιορίσης τὴν πτώση τους, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἐμένα μοῦ εἶπες ὄχι αὐτοῦ.
Ἐμένα ... κάλεσαν ὄχι ἐσένα.
Ἐσένα ... εἶπα ὄχι αὐτοῦ.
Ἐσένα ... εἶδα ὄχι αὐτόν.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ βρῆς τὴν πτώση τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν στίς παρακάτω προτάσεις :

- Ἐμένα ἔδωσαν τὴν ὑπόσχεση.
- Ἐμένα κατηγορήσαν.
- Ἐμένα περίμεναν, γιὰ νὰ ξεκινήσουν.
- Ἐμένα παράγγειλαν.

ἄ σ κ η σ η 7

Νὰ τρέψης τίς παρακάτω προτάσεις στὸν ἐνικό και νὰ βρῆς τὴν πτώση τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Ἐμᾶς μᾶς μίλησαν μ' εὐγένεια — ἔμένα μου ...
- Ἐμᾶς μᾶς ἔδιωξαν ἀπὸ ἐκεῖ —
- Ἐσᾶς σᾶς ἔκαναν περιποιήσεις —
- Ἐσᾶς σᾶς καλωσόρισαν —

ἄ σ κ η σ η 8

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

- Τοὺς εἶπες τί νὰ κάνουν;
- Τοὺς εἶδες τί κάνουν;
- Τοὺς ἔγραψες νὰ ἔρθουν και τώρα τίς διώχνεις;

ἄ σ κ η σ η 9

Νὰ ἀντικαταστήσης τοὺς δυνατοὺς τύπους τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας μὲ τοὺς ἀδύνατους και νὰ βρῆς τὴν πτώση τους, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Ἐμένα νὰ τὸ πῆς — Νὰ μοῦ τὸ πῆς.
- Ἄς ἔρθη νὰ ρωτήση ἔμένα —
- Ἐμένα τὸ πρόσφερε —
- Ἐμένα τὸ ἔδωσε —

Προσωπικές άντωνυμίες (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ ἀντικαταστήσης τοὺς δυνατοὺς τύπους μὲ τοὺς ἀδύνατους στὶς παρακάτω φράσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Εἶπες αὐτοῦ νὰ ἔρθῃ; — Τοῦ εἶπες νὰ ἔρθῃ;

Εἶδες αὐτόν; —

Ἔδωσες αὐτῆς τὸ τετράδιο; —

Εἶδες αὐτὴν ν' ἀνησυχῆ; —

Κατάλαβες αὐτὸ πῶς ἔγινε; —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ ἀντικαταστήσης στὶς παρακάτω προτάσεις τὰ οὐσιαστικά μὲ τοὺς ἀδύνατους τύπους τῆς προσωπικῆς άντωνυμίας, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἔμοιασες τοῦ πατέρα — τοῦ ἔμοιασες.

Ἐκλείσει τὸ διακόπτη —

Ζήτησες τὴν ἄδεια τῆς μητέρας; —

Εἶδες τὴ Μαρία; —

Ἔλυσες τὸ πρόβλημα; —

Ἔφτασε τοὺς ἄλλους; —

Ξεπέρασε τὶς δυσκολίες; —

Μάθατε τὰ νέα; —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

Νά ὁ Γιώργος! — Νά τος!

Νά ἡ Μαρία! —

Νά τὸ δαχτυλίδι! —

Γράψε τοῦ Γιώργου —

Παράγγειλε τῆς Μαρίας —

Λύσε τὸ πρόβλημα —

Πάρε τὸ ποτήρι —

Κόψε τὴν κλωστή —

*Άσε τή συζήτηση — άσ' την (όχι άς την).

*Άσε τους νά κουρεύωνται —

*Άς έλπίσουμε πώς τό καταλάβατε —

Μ Α Θ Η Μ Α 78ο

Προσωπικές άντωνυμίες (συνέχεια)

ά σ κ η σ η 1

Νά βρής τό πρόσωπο και τήν πτώση τών προσωπικών άντωνυμιών στις παρακάτω φράσεις :

*Εγώ ένα ξέρω· πώς αυτές οί δουλειές δέ γίνονται εύκολα.

*Εσύ νά προσέξης, γιατί άπό έσένα ξεκίνησαν όλα!

Νά το τό δαχτυλίδι. Τώρα πιά δέ θά τό βρής.

Νά τής πής πώς δέν μπορώ πιά νά τήν περιμένω.

Τόν βρήκε στις καλές του και του 'κανε τό χατήρι.

Νά τος κι ό άδερφός τους, πού κατέβηκε στό λιμάνι νά τīs ύποδεχτῆ.

ά σ κ η σ η 2

Νά κάνης τό ίδιο, όπως και παραπάνω :

Καλωσόρισέ τες και χαιρέτα τες και άπό έμένα.

Τους τό είπα χίλιες φορές· αυτοί τίποτε.

Νά μου κάνης τή χάρη.

Δέ σās τό έπιτρέπω νά τό ξαναπῆτε.

Μέ συγχωρής πού σέ άφησα μόνο.

Δέ θά σου τό πῶ τώρα· μόνο στην κατάλληλη ώρα.

*Άφησέ με ήσυχο και μή μέ σκοτίζης.

*Άσ' τον νά πάη στό καλό.

*Άς τον κοροϊδεύουν· αυτός δέν πειράζεται.

ά σ κ η σ η 3

Νά γράψης στον πληθυντικό τις παρακάτω προτάσεις :

Τόν είδες εκεί τί μοϋτρα πού μου έκανε; Μέ είδες άλήθεια;

*Ε, έσύ, τί κάνεις εκεί; Μοϋ τό λές σοβαρά;

Τηλεφώνησέ της νά έρθη. Ποιός τό λέει αυτό;

Είδες έμένα εκεί; Τήν πείραξε κανέννας;

2. Κτητικές άντωνυμίες

ἄ σ κ η σ η 1

Νά γράψης στόν πληθυντικό τίς παρακάτω προτάσεις : (Οἱ κτητικές άντωνυμίες νά δείχνουν ἕναν κτήτορα).

‘Ο δικός μου περίπατος εἶναι πάντοτε μακρινός.

‘Η δική μου δουλειά εἶναι πιό εὔκολη.

Τό δικό μου παιχνίδι εἶναι εὐχάριστο.

‘Ο δικός σου κόπος εἶναι μεγάλος.

‘Η δική σου ζωγραφιά εἶναι κάπως πιό καλή.

Καί τό δικό σου λάθος δέν εἶναι μικρό.

‘Ο δικός του ἔλεγχος δέν ἦταν καί τόσο καλός.

‘Η δική του γνώμη εἶναι πολύ πιό φρόνιμη.

Τό δικό του πήδημα ἦταν θαυμάσιο.

‘Ο δικός του τρόπος εἶναι εὐγενικός.

‘Η δική του εὐθύνη εἶναι μεγάλη.

Τό δικό του όνειρο βγήκε ἀληθινό.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά γράψης στόν πληθυντικό τίς παρακάτω προτάσεις :

ὁ δικός μας δάσκαλος —

ὁ δικός σου φόβος —

ἡ δική μας γνώμη —

ἡ δική σας χαρά —

τό δικό μας ἐλάττωμα —

τό δικό σας προτέρημα —

ὁ δικός τους ἀδερφός —

ἡ δική τους ἀδερφή —

τό δικό τους παράπονο —

ἄ σ κ η σ η 3

Νά ἀντικαταστήσης τίς κτητικές άντωνυμίες μέ τοὺς ἀδύνατους τύπους τῆς προσωπικῆς άντωνυμίας, ὅπως στό παράδειγμα :

ὁ δικός μου πατέρας — ὁ πατέρας μου

ὁ δικός σου χάρακας —

ἡ δική μου μητέρα —

ἡ δική σου περιπέτεια —

τὸ δικό μου βιβλίο — τὸ δικό σου τετράδιο —
ὁ δικός του σκοπὸς —
ἡ δική του τροφή —
τὸ δικό του γραπτό —

Μ Α Θ Η Μ Α 80ῶ

Κτητικὲς ἀντωνυμίες (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς στὶς παρακάτω φράσεις ποιὲς ἀπὸ τὶς ἀντωνυμίες φανερώσουν ἓναν κτήτορα καὶ ποιὲς πολλοὺς κτήτορες :

Τὰ παιδιά παρακάλεσαν τοὺς γονεῖς τους νὰ τοὺς ἀφήσουν νὰ πᾶνε στὸ βουνό.

Ὁ πατέρας του, ὁ κύρ Στέφανος, ἦταν ἐργολάβος ξυλείας.

Τέτοια ἦταν ἡ ὄρεξή τους, πού δὲν κατάλαβαν καλὰ πότε στρώθηκε τὸ τραπέζι.

Ἐκατὸ πρόβατά μας ἀποκοιμίζει στὸν ἴσκιο του τὸ μεσημέρι ἓνας πεῦκος ἐκεῖ κάτω.

Ἐτρῶγαν εὐχαριστημένοι κι ὁ πλάτανος ἀπὸ πάνω σάλευε τὰ κλαριά του.

Παίζοντας ἔκαναν ὅλη αὐτὴ τὴ δουλειά καὶ νὰ τί κατάφεραν! Τρῶνε φαγητὸ δικό τους.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ τεχνολογήσῃς ὅλες τὶς ἀντωνυμίες στὶς παρακάτω φράσεις :

Μᾶς τέλειωσαν τὰ ἐφόδιά μας.

Σᾶς κούρασε ἡ προσπάθειά σας.

Τοὺς κάλεσαν σὲ βοήθειά τους.

Πόσες ἐργάτριες εἶναι; Μέτρησέ τες καὶ δῶσε τους τὸ μεροκάματό τους.

Δῶσε τὰ σέβη μου στοὺς δικούς σου.

Στὴ δική μας ἐποχὴ πέταξαν τὰ πρῶτα διαστημόπλοια.

Εἶχε τὶς δικές του ἔγνοιες καὶ τὸν φόρτωναν καὶ μὲ τὶς δικές τους.

Φέρε την μπροστά μου νὰ μᾶς πῆ τὰ παράπονά της.

Τὸν πρόσεχε, γιατί εἶχε μάθει τὶς ἀπειλές του.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κλίνης τὴν κτητικὴ ἀντωνυμία, ποὺ φανερώνει ἓναν κτήτορα, στὰ τρία πρόσωπα καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κλίνης τὴν κτητικὴ ἀντωνυμία, ποὺ φανερώνει πολλοὺς κτήτορες, στὰ τρία πρόσωπα καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν.

Μ Α Θ Η Μ Α 81ο

3. Δειχτικὲς ἀντωνυμιές

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὰ τρία τους γένη τὶς δειχτικὲς ἀντωνυμιές ποὺ ὑπάρχουν στὶς παρακάτω προτάσεις καὶ νὰ ἐξηγήσης γιὰ ποῖο σκοπὸ μεταχειριζόμαστε τὴν κάθε μία :

Αὐτὴ ἡ δουλειὰ μὲ κουράζει —

Ἐκείνη ἡ μηλιά εἶναι γεμάτη μήλα —

Τούτη ἡ πένα γράφει θαυμάσια —

Τέτοια σούπα δὲν ἔχω φάει ποτέ μου —

Τόση ὑποκρισία δὲν τὴν περίμενα —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς τὶς δειχτικὲς ἀντωνυμιές ποὺ ὑπάρχουν στὶς παρακάτω προτάσεις καὶ νὰ τὶς γράψης στὰ τρία γένη καὶ στὴν πτώση καὶ τὸν ἀριθμὸ ποὺ βρίσκονται :

Βλέπεις αὐτὸν ποὺ ἔρχεται;

Αὐτὲς τὶς σκέψεις ἔκανε συχνά.

Τοῦτο εἶναι τετράδιο μαθητῆ; ἔλεγε ἡ μητέρα του καὶ τὸ ἔχωνε κάτω ἀπὸ τὴ μύτη του, νὰ τὸ δῆ καλά.

Ἐκείνη τὴ στιγμή βρέθηκα ἀπροετοίμαστος.

Αὐτὰ δὲν εἶναι παιδιά; εἶναι παιδεμοί, ἔλεγε ἡ μητέρα τους.

Τί εἶναι ἐκεῖνο πάλι ποὺ φορεῖ γιὰ καπέλο!

Μωρὲ τί εἶναι τοῦτο ἐδῶ!

Ἐκεῖνος τὰ φταίει ὅλα.

Σοῦ ἀρέσουν αὐτὲς οἱ ζωγραφιές;

Ἐκείνων νὰ τὰ πῆτε ὄχι σ' ἐμᾶς.

ἄ σ κ η σ η 3

Κάνε τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

Τέτοιες ὥρες, τέτοια λόγια.
Δὲ φανταζόμουν ποτὲ τόση καταστροφή.
Τέτοιου εἴδους τεχνάσματα ἔκανε πάντοτε.
Τόση βοήθεια δὲν τὴν ἀναγνώρισε.
Τέτοιας ποιότητας ὑφάσματα βαστοῦν πολὺ.
Τόσα χρόνια πέρασα κι ἄσπρισα καὶ γέρασα.
Γιὰ τὸ τίποτε ἔγινε τόση φασαρία.

Μ Α Θ Η Μ Α 82ο

4. Ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς τὶς ἐρωτηματικὲς ἀντωνυμίες στὶς παρακάτω φράσεις καὶ νὰ τὶς γράψῃς στὰ τρία τους γένη καὶ στὴν πτώση πὺ βρῖσκονται :

Ποίος σοῦ ἔδωσε αὐτὸ τὸ δικαίωμα;
Ποιὰ μέρα γεννήθηκες;
Ποιό παιχίδι σοῦ ἀρέσει πιὸ πολὺ;
Ποίος νὰ τὸ ἔλεγε, πὼς θὰ καταντοῦσε ἐκεῖ...
Πόσες μέρες λείπει;
Πόσων χρονῶν εἶσαι;
Πόσος κόπος πῆγε χαμένος!...
Πόση τόλμη ἔπρεπε νὰ ἔχη!...
Πόσες τοῦ μηνὸς ἔχουμε;

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψῃς τὶς παρακάτω φράσεις στὸν πληθυντικὸ καὶ νὰ χαρακτηρίσῃς τὴν ἀντωνυμία τί :

Τί ἔπαθες;
Τί εἶδος φαγητὸ ἦταν ἐκεῖνο;
Τί λογῆς ἄνθρωπος εἶναι;
Τί εἶδους ὑφασμα ἀγόρασες;
Τίνος εἶναι τὸ βιβλίο; ποιοῦ;
Τίνων παιδι εἶναι αὐτό; ποιῶν;

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

Άσκηση 3

**Νά αναγνωρίσης τὰ εἶδη τῶν ἀντωνυμιῶν πού βρίσκονται
στis παρακάτω φράσεις :**

Ποῦ νά τόν βρῆς μέσα σέ τόσην ἀναταραχή.
Τέτοιος ἦταν, λοιπόν, κι αὐτός;
Δέν μπορεῖς νά καταλάβης τί εἶδους ἄνθρωπος εἶναι.
Τόσο ἦταν τὸ ἐνδιαφέρον του;
Δέν ξέρω ποιὸς φταίει.
Δέν φταίει αὐτός· ἐγὼ τὸν παρέσυρα.
Πῶς τὰ κατάφερες;
Ἄκριβῶς ἐκείνη τῆ στιγμῆ ἔφτασε καὶ ὁ πατέρας μου.
Τί φουστάνι θά πάρης· πρόχειρο ἢ καλό;
Δέν τῆ γνώρισα· ἦταν πραγματικά αὐτή;
Τί καμώματα εἶν' αὐτά;
Τί εἶπε ἐκεῖνος; τοῦτο θέλω νά μάθω.

Άσκηση 4

Νά κάνης τὸ ἴδιο :

Ὅσο γιὰ τὸ ποιὰ εἶναι, ξεσκεπάστηκε πιά.
Πόσο λυπήθηκα, πού ἔχασες τόσο μεγάλο ποσό.
Τίνος εἶναι αὐτὸ τὸ ὠραῖο σπίτι;
Πόση ὥρα με περίμενες;
Πόσο τοῦ κακοφάνηκε;
Τί δουλειὰ κάνει;
Τέτοιος πού ἦταν, καλὰ νά πάθη.
Τοῦτο τὸ λαχεῖο ποιὸς θά τὸ πάρη;

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Μ Α Θ Η Μ Α 83ο

‘Η άπλή πρόταση — ‘Υποκείμενο και ρήμα

ἄ σ κ η σ η 1

Φτιάξε άπλές προτάσεις με τὰ παρακάτω ρήματα, ὅπως στο παράδειγμα :

Ποιός γυμνάζει; — ‘Ο γυμναστής γυμνάζει.	Ποιός νικά; —
» θερίζει; —	» φορτώνει; —
» άλωνίζει; —	» ζυμώνει; —
» δουλεύει; —	» δικάζει; —
» κλαδεύει; —	» προπονεί; —

ἄ σ κ η σ η 2

Φτιάξε άπλές προτάσεις με τὰ παρακάτω ούσιαστικά, ὅπως στο παράδειγμα :

Τί κάνειι ὁ ράφτης; — ‘Ο ράφτης ράβει. Τί κάνειι ὁ παλαιστής;	
» » ὁ συγγραφέας;	» » ὁ άλεστής;
» » ὁ ψάλτης;	» » ὁ εἰσπράκτορας;
» » ὁ γιατρός;	» » ὁ χτίστης;
» » ὁ πλάστης;	» » ὁ πεταλωτής;

ἄ σ κ η σ η 3

Συμπλήρωσε τις προτάσεις με ένα από τὰ παρακάτω ρήματα :

Τὰ φύλλα	τὸ φθινόπωρο.	(καθρεφτίζεται)
Τὰ σύννεφα	στὸν οὐρανό.	(θὰ σκεπάσῃ)
‘Ενα άστέρι	στὸ ρυάκι.	(τρέχουν)
‘Ο άέρας	τὰ κλαδιά.	(στολίζουν)
Τὸ φεγγάρι	τὸ μικρὸ χωριό.	(ποτίζει)
‘Η βροχούλα	τὴ γῆ καὶ τὰ σπαρτά.	(πέφτουν)
Τὰ φθινοπωρινά λουλούδια	τὸν κῆπο.	(λυγίζει)
Σὲ λίγο τὸ χιόνι	τὰ βουνά.	(φωτίζει)

ἄ σ κ η σ η 4

Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με τὸ ὑποκείμενο ποὺ λείπει :

- τρέχει καλπάζοντας γιὰ τὸ στάβλο του.
- φτερούγισαν τρομαγμένα.
- κελαρύζει.
- βόσκουν στὴν πλαγιά.
- φυλάει τὸ κοπάδι.
- παίζει τὴ φλογέρα του.
- ρίχνει τὸν παχὺ του ἴσκιο.
- ἀκούγεται παραπονεμένο.
- πέρα θερίζουν στὸν ξανθὸ κάμιο.
- στάζει ἀπὸ τὰ μέτωπά τους μὲ χοντρές σταγόνες.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βρῆς καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃς τὸ ρῆμα στὶς παρακάτω προτάσεις :

- "Ἐνα δροσερὸ πρωινὸ ἀνεβήκαμε στὴν κορυφὴ τοῦ βουνοῦ.
"Ὁ Ἀντρέας κυνηγοῦσε πιὸ πολὺ τὰ δύσκολα παρά τὰ εὐκολα.
Σὲ δυὸ μέρες οἱ λοτόμοι ἔστησαν ὄχτῳ καλύβες.
Ἄπὸ τὸ κοπάδι θὰ ἔχουν τὰ παιδιά τὸ κρέας καὶ τὰ γαλακτερά.
Ποῦ θὰ βρῆτε τις καλύβες;

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ βρῆς καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃς τὸ ὑποκείμενο στὶς παρακάτω προτάσεις :

- Οἱ ξυλοκόποι λέγονται καὶ λοτόμοι.
Οἱ νταμαρτζήδες λέγονται καὶ λατόμοι.
Κάθονται κι οἱ τρεῖς αὐτὴ τὴν ὥρα στὸ πεζούλι τῆς ἐκκλησίας.
Τρεῖς χρυσὲς φωτιὲς ἔλαμπαν ἀραδιασμένες στὸ βουνό.
Πρῶτος ὁ Φώτης βλέπει τις ὀμορφιὲς τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ.

Μ Α Θ Η Μ Α 84ο

A. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Μεταβατικά ρήματα

Τὸ ἀντικείμενο

ἄ σ κ η σ η 1

Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με μιὰ λέξη, πού νὰ δείχνη πού πηγαίνει ἢ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου :

Ὁ γεωργὸς ὀργώνει (τί ὀργώνει);	Ὁ ἄνεμος λυγίζει...
Ὁ μύλος ἀλέθει (τί ἀλέθει);	Ἡ βροχὴ χτυπάει...
Ὁ ἄμαξας ὀδηγεῖ (τί ὀδηγεῖ);	Ἐνα παιδί βλέπει...
Ὁ λύκος τρώει (τί τρώει);	Τὰ νερά πλημμυρίζουν...
Τὸ ποτάμι ποτίζει (τί ποτίζει);	Οἱ διαβάτες κρατοῦν...

ἄ σ κ η σ η 2

Συμπλήρωσε τις παρακάτω προτάσεις με τὸ ρῆμα πού λείπει :

- Ὁ παπᾶς τὴν καμπάνα.
- Ὁ ψάλτης τὸν Ἀπόστολο.
- Ὁ καντηλανάφτης τὰ κεριά.
- Τὰ καντήλια τις εἰκόνες.
- Οἱ γυναῖκες μετάνοιες.
- Ὁ παπᾶς ἀντίδωρο.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ συμπληρώσης τις παρακάτω προτάσεις μ' ἓνα οὐσιαστικό, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Ἡ ἄλεπού ρημάζει (τί;) — τις κότες.
- Τὸ γεράκι τρώει (τί;) —
- Τὰ πουλιά γεννοῦν; (τί;) —
- Ὁ θεριστὴς θερίζει (τί;) —
- Ὁ περιβολάρης ποτίζει (τί;) —
- Ὁ ἥλιος φωτίζει (τί;) —
- Οἱ ψαράδες ρίχνουν (τί;) —
- Τὰ πυροφάνια τραβᾶνε (τί;) —

Τὸ ἀντικείμενο (συνέχεια)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ συμπληρώσης τὶς παρακάτω προτάσεις μ' ἓνα ἀπὸ τὰ παρακάτω ῥήματα :

- Ἡ σουπιά (τί κάνει;) τὰ νερά. (χτυπάει)
- Τὸ καμάκι (τί κάνει;) τὸ χταπόδι. (ἀρπάζει)
- Τὸ ψάρι (τί κάνει;) τὸ δόλωμα. (θολώνει)
- Τὸ κύμα (τί κάνει;) τοὺς βράχους. (τραβάει)
- Ὁ γλάρος (τί κάνει;) τὸ ψάρι. (καρφώνει)
- Ὁ βαρκάρης (τί κάνει;) τὰ κουπιά. (τσιμπάει)

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃς τὸ ἀντικείμενο στὶς παρακάτω προτάσεις :

- Ὁ ἥλιος δὲ ζεσταίνει πιά τὴ γῆ.
- Τὰ δέντρα ἔχασαν τὴν ὠραία φυλλωσιά τους.
- Ὁ ἀέρας παγώνει τὰ πρόσωπά μας.
- Στὶς γωνιὲς τῶν δρόμων οἱ καστανάδες πουλοῦν ζεστὰ κάστανα.
- Οἱ γιαγιάδες, κοντὰ στὸ τζάκι, λένε παραμῦθια.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης προτάσεις μὲ τὰ παρακάτω οὐσιαστικά :

(Ὅλες οἱ προτάσεις ἀναφέρονται στὸ σταθμό, ὅταν φεύγῃ τὸ τραῖνο).

- οἱ ἀχθοφόροι (τί κάνουν;) κουβαλοῦν τὶς βαλίτσες — ὁ σταθμάρχης;
- τὸ καμπανακί; τὸ φουγάρο;
- οἱ ἐπιβάτες; ἡ ἀτμομηχανή;
- οἱ συγγενεῖς; τὸ τραῖνο;
- ἕνας καθυστερημένος; ὁ σταθμός;

(α) 'Αμετάβατα ρήματα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης χωριστὰ τις προτάσεις πού ἔχουν ἀμετάβατα ρήματα :

Ἡ φωτιά τρίζει στοῦ τζάκι.

Ὁ πατέρας διαβάζει τήν ἐφημερίδα του.

Τό δάσος ἔξω βουίζει.

Ἡ μητέρα ἐτοιμάζει τὸ φαγητό.

Οἱ φλόγες χοροπηδᾶνε στοῦ τζάκι.

Τό γατάκι παίζει μὲ ἓνα κουβάρι.

Καί ἡ γιαγιά λέει παραμῦθι.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὰ ἀμετάβατα ρήματα στοῦ παρακάτω κείμενο :

Ξημερώνει. Τό δάσος ξυπνάει. Εἶναι Ἄνοιξη. Τὰ πουλιά κελαηδοῦνε.

Κελαρύζει τὸ ρυάκι. Ἐνα ἀεράκι φύσηξε. Τὰ χόρτα λυγίζουν.

Ἄκουσθηκαν βήματα. Κάποιος περπατάει. Ἦταν ἓνα παιδί. Μιά

σαύρα γλίστρησε. Τό πουλάκι τρομάζει. Ἐνα δάχτυλο δείχνει.

Τί ώραίο πουλάκι!

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ φτιάξῃς μὲ τὰ παρακάτω οὐσιαστικά προτάσεις, πού νὰ περιέχουν ἀμετάβατα ρήματα, ὅπως στοῦ παραδείγμα :

Τό παράθυρο (τί κάνει;) ἀνοίγει. Ὁ φοῦρνος

Τό αὐτοκίνητο Τό κύμα

Ὁ μήνας Ἡ φύση τήν Ἄνοιξη

Τό καλοκαίρι Τό τριαντάφυλλο

Τὰ χελιδόνια τὸ φθινόπωρο..... Ὁ καιρὸς τὸ καλοκαίρι

Μ Α Θ Η Μ Α 87ο

Β. ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Παθητικά ρήματα

ἄ σ κ η σ η 1

Ἄπάντησε στις παρακάτω ἐρωτήσεις με ὀλόκληρη πρόταση, ὅπως στο παράδειγμα:

Τί παθαίνει;

τὸ ἀμπέλι ἀπὸ τὸν κλαδευτὴ; Τὸ ἀμπέλι κλαδεύεται ἀπὸ τὸν κλαδευτή.

τὸ πρόβατο ἀπὸ τὸν τσοπάνη; - ἡ ἀρκούδα ἀπὸ τὸν κυνηγὸ;
τὸ ἄλογο ἀπὸ τὸν πεταλωτὴ; - τὸ σπίτι ἀπὸ τὴ φωτιά;
ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸ σύννεφο; - τὰ βόδια ἀπὸ τὸ ζευγολάτη;
τὸ κυπαρίσσι ἀπὸ τὸν κεραυνὸ; - τὰ χωράφια ἀπὸ τὴ βροχή;
ὁ στρατιώτης ἀπὸ τὴ σφαίρα; - ἡ γῆ ἀπὸ τὸν ἥλιο;

ἄ σ κ η σ η 2

Συμπλήρωσε τὶς παρακάτω προτάσεις, ὅπως στο παράδειγμα:

Ὁ μαθητὴς ἐπαινεῖται (ἀπὸ ποιόν;) ἀπὸ τὸ δάσκαλο.
Τὰ δέντρα ξεριζώνονται (ἀπὸ τί;)
Τὰ πρόβατα ἀρμέγονται (ἀπὸ ποιόν;)
Τὰ κλαδιά λυγίζουν (ἀπὸ τί;)
Τὰ βόδια ζεύονται (ἀπὸ ποιόν;)
Ὁ κάμπος ποτίζεται (ἀπὸ τί;)
Τὸ ἄλογο ξυστριζέται (ἀπὸ ποιόν;)
Τὸ σπίτι χτίζεται (ἀπὸ ποιόν;)

ἄ σ κ η σ η 3

Συμπλήρωσε τὶς παρακάτω προτάσεις με τὸ ρῆμα πού παραλείπεται:

Ὁ μαθητὴς ἀπὸ τὸ δάσκαλο.
Ἡ πληγὴ ἀπὸ τὰ μικρόβια.

Ἡ θάλασσα	ἀπὸ τὰ πετρέλαια.
Οἱ βράχοι	ἀπὸ τὸ κύμα.
Οἱ πεδιάδες	ἀπὸ τὰ ποτάμια.
Τὰ βουνὰ	ἀπὸ τὰ δάση.

Μ Α Θ Η Μ Α 88ο

Τροπή τοῦ παθητικοῦ ρήματος σὲ ἐνεργητικὸ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ ἀλλάξης τὸ παθητικὸ ρῆμα μὲ ἐνεργητικὸ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Τ' ἄρμενα σκίζονται ἀπὸ τὸ βοριά.— Ὁ βοριάς σκίζει τ' ἄρμενα.
 Τὰ πάντα σαρώνονται ἀπὸ τὴ θύελλα.
 Τὰ σύννεφα κυνηγιοῦνται ἀπὸ τὸ ἄνεμο.
 Τὰ πλεούμενα προστατεύονται ἀπὸ τὸ φάρο.
 Τὰ βράχια δέρονται ἀπὸ τὸ κύμα.
 Τὸ πλήρωμα βασανιζόταν ἀπὸ τὴν πείνα.
 Τὸ κατάστρωμα σκεπάστηκε ἀπὸ τὸ χιόνι.
 Τὸ καράβι βυθίζεται ἀπὸ τὴν τρικυμία.
 Οἱ ναυαγοὶ σώζονται ἀπὸ τὰ ναυαγισσυστικά.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ συμπληρώσης μὲ ἓνα παθητικὸ ρῆμα τίς παρακάτω προτάσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

- Τὸ φαγητὸ ἀπὸ τὴ μητέρα.— Τὸ φαγητὸ ἐτοιμάστηκε ἀπὸ τὴ μητέρα.
 Τὸ τραπέζι ἀπὸ τὴν ἀδερφή.
 Ὁ μικρὸς Νίκος ἀπὸ τὴ σούπα.
 Τὸ τραπεζομάντιλο ἀπὸ τὴ σάλτσα.
 Ἡ μητέρα ἀπὸ τὴν ἀταξία.
 Τὰ μάγουλα τῆς Μαρίας ἀπὸ τὴν ντροπή.

Έτοιμάζεται για τὸ σχολεῖο. — Κρύβομαι, ὅταν μὲ κυνηγοῦν. —
Ντύνομαι γρήγορα. — Πλένομαι μὲ κρύο νερό. —
Ρίχνεται στὴ μάχη. — Φορτώνομαι τὴ σάκα μου. —
Γυμνάζεται κάθε πρωί. — Κλείνομαι στὸ δωμάτιό μου. —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ τρέψης τὶς φράσεις, πού φανερώνουν κάποια κατάσταση, σὲ οὐδέτερα ρήματα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Τὰ νερά τῆς λίμνης (ἦταν ἤρεμα) — ἤρεμοῦσαν.

(Κάνει ὕπνο) ἤσυχο σὰν ἀγγελοῦδι.

Τὴ νύχτα ὄλα (εἶναι ἤσυχα).

(Εἶμαι γεμάτος λύπη) γιὰ τὸ ἀτύχημά σου.

(Εἶναι εὐτυχής) καὶ (αἰσθάνεται χαρὰ).

(Ἡ ζωὴ του βάσταξε) ὀγδόντα χρόνια.

(Εἶναι γεμάτος θυμὸ), ὅταν τὸν ἐνοχοῦν.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ ἀναγνωρίσης τὴ διάθεση τῶν ρημάτων στὶς παρακάτω προτάσεις :

Τὸ ζευγάρι τραβάει τὸ ἀλέτρι.

Τὰ χωράφια ὀργώνονται ἀπὸ τοὺς ζευγολάτες.

Οἱ γεωργοὶ ἐτοιμάζονται γιὰ τὴ σπορά.

Τὰ βόδια διψοῦν.

Ὁ ἥλιος κρύβεται ἀπὸ τὰ σύννεφα.

Τὰ δέντρα κοιμοῦνται τὸ χειμῶνα.

Οἱ ἀγρότες σηκώνονται πρωί.

Ἐνας σκύλος γαυγίζει.

ἄ σ κ η σ η 4

Ἡ ἴδια :

Ἡ γῆ σκεπάζεται ἀπὸ τὸ χιόνι.

Οἱ γυναῖκες στολίζονται γιὰ τὴ γιορτὴ.

Ἡ φύση ἤσυχάζει.

Τὸ κοπάδι βόσκει στὸ λιβάδι.

Ἡ ὑφή στολίζεται ἀπὸ τὶς φίλες τῆς γιὰ τὴν ἐκκλησία.

Τὸ τραπέζι ἐτοιμάζεται.

Μ Α Θ Η Μ Α 90δ

ΦΩΝΕΣ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ χωρίσης σὲ δυὸ στῆλες τὰ παρακάτω ρήματα, σύμφωνα με τὴ φωνὴ τους: (ἐνεργητικὴ - μέση).

τρέχω — κρύβομαι — κρυώνω — σκεπάζομαι — ζεσταίνομαι — δροσίζω — φεύγω — ἔρχομαι — χτυπιέμαι — προσκαλῶ — θυμάμαι — τρυπῶ.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὴ μέση φωνὴ τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

βάφω —	βάφ-ομαι	τρυπῶ —	τρυπ-ιέμαι	εἰδοποιῶ —	εἰδοποι-οῦμαι
διατάζω —	νικῶ —			τιμωρῶ —	
σκουπίζω —	χτυπῶ —			προπονῶ —	
φανερώνω —	κρατῶ —			περιφρονῶ —	
ὕφαινω —	τραβῶ —			πληροφορῶ —	
φυτεύω —	τρυγῶ —			λυπῶ —	καὶ -ᾶμαι
δένω —	χαιρετῶ —			συγκινῶ —	

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὴν ἐνεργητικὴ φωνὴ τῶν παρακάτω ρημάτων:

ράβομαι —	ἀναπτύσσομαι —	ζυγίζομαι —	διδάσκομαι —
μαγεύομαι —	σκαλίζομαι —	ἐμποδίζομαι —	γυμνάζομαι —
δικάζομαι —	τινάζομαι —	καταδιώκομαι —	τρέφομαι —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ σχηματίσης τὴ μέση φωνὴ τῶν παρακάτω ρημάτων:

σώζω — ἀγαπῶ — σκίζω — συγκινῶ — βρέχω — κυνηγῶ — φανερώνω — ἀποτελῶ — κόβω — ξεχνῶ — ὕφαινω — προσκαλῶ.

Ρήματα που έχουν μόνο μιὰ φωνή

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψῃς ποιὰ ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα δὲ σχηματίζουν μέση φωνή :

τρέχω — ὀνομάζω — ὑπάρχω — γράφω — ἀφρίζω
σηκώνω — τρομάζω — ξυπνῶ — σκαλίζω — κρυώνω

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ βρῆς ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα ποιὰ ἔχουν μόνο μέση φωνή :

εὔχομαι	μοιράζομαι	χρηρίζομαι	νικιέμαι
τρέφομαι	σέβομαι	χτενίζομαι	σκέπτομαι
ἀγωνίζομαι	ντύνομαι	μάχομαι	χτυπιέμαι

Μ Α Θ Η Μ Α 91ο

ΕΓΚΛΙΣΣΕΙΣ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς σὲ ποιὰ ἔγκλιση βρίσκονται τὰ ρήματα στὶς παρακάτω προτάσεις :

Φεύγω τώρα, γιατί μὲ περιμένουν.

*Ἐτρεχα μὲ ὄλη μου τὴ δύναμη.

Θὰ σοῦ ἀπαντήσω αὐριο.

*Ἐφυγα βιαστικός.

*Ἐχῶ λύσει τὶς ἀσκήσεις μου.

Εἶχα διαβάσει τὰ μαθήματά μου.

Θὰ ἔχω γυρίσει πρὶν ἀπὸ ἐσένα.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς σὲ ποιὰ ἔγκλιση βρίσκονται τὰ ρήματα στὶς παρακάτω προτάσεις :

Θέλει νὰ διαβάζῃ καλὰ βιβλία.

*Ἦθελε νὰ γράφῃ ἄμορφα.

Σὲ περιμένα νὰ ἔρθῃς.

Σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ κάνῃς αὐτὴ τὴ χάρη.

Περιμένω νὰ τελειώσῃς, γιὰ νὰ φύγουμε.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο, ὅπως παραπάνω :

Εὐχομαι πάντοτε νὰ ἀριστεύης.

Νὰ ζήσης καὶ νὰ τὰ χιλιάσης.

Μακάρι νὰ πετύχη στὶς ἐξετάσεις.

Εἶθε νὰ εἶσαι πάντοτε καλὸς καὶ νὰ ἔχης τὴν εὐλογία τῶν γονέων σου.

Μακάρι νὰ ἔχετε πετύχει τοὺς σκοποὺς σας.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

Γράφε προσεχτικά.

Μὴν ξαναμιλήσης! Θὰ τιμωρηθῆς.

Νὰ φύγης ἀμέσως ἀπὸ ἐδῶ.

Πρόσεχε· σὲ προειδοποιῶ, θὰ μετανιώσης.

Ἔχε τὸ νοῦ σου.

Μ Α Θ Η Μ Α 92ο

Ὁρθογραφία τῶν ἐγκλίσεων

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς ἂν πρὶν ἀπὸ τὸ ρῆμα μπορούμε νὰ ἐννοήσουμε ἓνα νὰ ἢ θὰ στὶς παρακάτω προτάσεις καὶ νὰ τὸ βάλῃς, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἔχῃς γράφῃς, νὰ προσέχῃς.— Ὄταν θὰ γράφῃς, νὰ προσέχῃς.

Φοβᾶμαι μὴν κρυώσης —

Πρὶν ἔρθῃς, νὰ μοῦ τηλεφωνήσης —

Εἶτε ἔρθῃς, εἶτε δὲν ἔρθῃς, ἐμεῖς θὰ πᾶμε —

Ἄν προσέξῃς, θὰ καταλάβῃς τί ζητῶ —

Μὴν ἀργήσης, γιατί δὲ θὰ προλάβουμε —

Ἄφου τελειώσης τὴ δουλειά σου, μπορεῖς νὰ παίξῃς —

Προτοῦ γράψῃς, νὰ σκεφτῆς —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις τῶν ρημάτων στὶς παρακάτω προτάσεις :

Μὴν τρέχ— γιατί θὰ ιδρώσ—	(β' ἐν. πρ.)
Τρέχ— νὰ προλάβ— τὸ τραῖνο.	(γ' ἐν. πρ.)
Ἔπρεπε νὰ ἔχ— ἔρθ— τώρα.	(γ' ἐν. πρ.)
Περίμενα νὰ ἔχ— γράψ—	(β' ἐν. πρ.)
Πρὶν μιλήσ— νὰ σκεφθῆς.	(β' ἐν. πρ.)
Ἦσῃν ὥρα γραφ—, μὴ χαζεύ—	(β' ἐν. πρ.)

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ βρῆς σὲ ποιά ἔγκλιση βρίσκονται ὅλα τὰ ρήματα στὶς παρακάτω προτάσεις :

Χθὲς σὲ εἶδα στὸ θέατρο.

Ἔχομε μάθει τὰ εὐχάριστα νέα σας.

Σὲ παρακάλεσα νὰ μὴ μὲ ἐνοχλήσης.

Ἔχετε γειά, ψηλά βουνὰ καὶ σεῖς βουνοκορφοῦλες.

Ὅταν φτάσης, θὰ περιμένω νὰ μοῦ γράψης.

Μὴν τρομάξης, ὅταν τὸ ἀκούσης.

Μ Α Θ Η Μ Α 93ο

Τὸ ἀπαρέμφατο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὸν πληθυντικὸ τὶς παρακάτω φράσεις καὶ νὰ ὑπογραμμίσῃς τὴ λέξη ποὺ μένει ἄκλιτη :

ἔχω λύσει τὸ πρόβλημα

ἔχω ντυθῆ

εἶχα γράψει

εἶχα πλυθῆ

θὰ ἔχω ἐτοιμάσει τὴ δουλειά μου

θὰ ἔχω κοιμηθῆ

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὰ ἀπαρέμφατα τῶν παρακάτω ρημάτων :

δένω —	—	σώζω —	δένομαι —	σώζομαι —
ντύνω —	—	λημονῶ —	ντύνομαι —	λημονιέμαι —
χάνω —	—	καλλιεργῶ —	χάνομαι —	καλλιεργοῦμαι —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν παρακείμενο τὰ παρακάτω ρήματα, ὅπως στὸ παράδειγμα:

βγαίνω — ἔχω βγῆ	κατεβαίνω —	βρίσκω — ἔχω βρεῖ
μπαίνω —	διαβαίνω —	λέγω —
ἀνεβαίνω —	παραβαίνω —	βλέπω —
		ἔρχομαι — ... ἦ

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν ἐνεστώτα τὰ παρακάτω ρήματα:

ἔχω στρώσει	ἔχω γιορτάσει	ἔχω κουράσει
ἔχω φροντίσει	ἔχω κοιταχτῆ	ἔχω μπλεχτῆ
ἔχω δοξαστῆ	ἔχω λάμψει	ἔχω τρίψει
ἔχω κρυφτῆ	ἔχω ζυγιστῆ	ἔχω κλειστῆ

Μ Α Θ Η Μ Α 94ο

Ἡ μετοχή

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τις μετοχές τῶν παρακάτω ρημάτων:

τρέχω	πηδῶ	λύνομαι
βλέπω	τραγουδῶ	δένομαι
κρύβω	παρακαλῶ	ψήνομαι
δείχνω	ξυπνῶ	ντύνομαι
λάμπω	φυσῶ	χάνομαι

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης σὲ μιὰ στήλη τις μετοχές τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ σὲ ἄλλη τις μετοχές τῆς μέσης φωνῆς, χωρίζοντας τὴν κατάληξη ἀπὸ τὸ θέμα:

δένοντας — λυμένος — τρώγοντας — θυμωμένος — χαμένος — χαιρώντας — πηδώντας — τρυπημένος — λυγώντας — βαδίζοντας.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ τρέψης τὴ δευτέρα πρόταση σὲ μετοχή, ὅπως στὸ πα-
ράδειγμα:

Φώναζε ἐνῶ ἔτρεχε — φώναζε τρέχοντας

Τραγουδοῦσε ἐνῶ ἔπαιζε —

Διάβαζε ἐνῶ περπατοῦσε —

Περνοῦσε καὶ χαιρετοῦσε — χαιρετώντας

Συνέχισε καὶ ἔλεγε —

Ἔλεγε καὶ γελοῦσε —

ἄ σ κ η σ η 4

Ὅρθογραφία

Νὰ συμπληρώσης τὸ φωνῆεν ποὺ λείπει στὶς παρακάτω
μετοχὲς καὶ νὰ τίς τονίσης:

α) στριβ-ντας, χτυπ-ντας, λεγ-ντας, βαδιζ-ντας, μιλ-ντας, προ-
σπαθ-ντας, μαδ-ντας, ριχν-ντας, ρωτ-ντας

β) γερν-ντας, κερν-ντας, φερν-ντας, γερν-ντας, δερν-ντας, σερ-
ν-ντας, περν-ντας, παιρν-ντας, γδερν-ντας

Μ Α Θ Η Μ Α 95ο

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὸ α' πρόσωπο τῆς ὀριστικῆς ὄλων τῶν χρό-
νων τὰ ρήματα:

λύνω, γράφω, παίζω

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης σὲ ποῖο χρόνο βρίσκεται τὸ ρῆμα
στὶς παρακάτω προτάσεις :

Εἶχαμε πάει γιὰ διακοπὲς στὴν πατρίδα τοῦ πατέρα μου.

Τώρα κουρασμένοι ἔχουμε πέσει ὅλοι γιὰ ὕπνο.

Ξαφνικὰ ἀκούω ἓνα παράξενο θόρυβο καὶ πετάγομαι ἐπάνω.

Μιά φωνὴ μὲς στὴ νύχτα μοῦ ἔκοψε τὸ αἷμα.

« Θὰ τὸν σκοτώσω τὸν ἀφιλότιμο ». Ἴσως θὰ ἔχω δεῖ κανένα κακὸ ὄνειρο, σκέφτηκα.

Καὶ ὁμως ὄχι! Ἀκόμα θυμᾶμαι αὐτὴ τὴν εἰκόνα.

Ἔορθο καὶ ἀγριεμένο τὸν πατέρα μου καὶ τὴ φωνή του ποὺ ἀπειλοῦσε :

« Αὐτὸ θὰ κάνω πάντοτε γιὰ τοὺς ἀδιάκριτους καὶ ἐνοχλητικούς ἐπισκέπτες».

Μιλοῦσε σὲ ἓναν ψύλλο!...

ἄ σ κ η σ η 3

Παροντικοὶ — Μελλοντικοὶ — Περασμένοι χρόνοι

Νὰ χωρίσης τὶς παρακάτω προτάσεις σὲ τρεῖς ομάδες :

(Σὲ ὅσες ἔχουν ρήματα σὲ χρόνο παροντικό, περασμένο καὶ μελλοντικό).

Αὔριο θὰ ἔχουν τελειώσει τὰ βᾶσανά μου.

Ὁ καπετάν - Μαλάμος βαφτίζει σήμερα τὸ καΐκι του.

Θὰ φύγω καὶ δὲ θὰ γυρίσω ποτέ μου.

Ἔχει νυχτώσει γιὰ καλά.

Κάθε πρωὶ θὰ παίρνω ἓνα βιβλίο, θὰ κάθωμαι κάτω ἀπὸ ἓνα πεῦκο καὶ θὰ διαβάζω.

Αὐτὸ πάντοτε ὀνειρευόμουν γιὰ τὴν ἐξοχή.

Καὶ νὰ ποὺ πραγματοποιήσα ὅ,τι εἶχα ὀνειρευτῆ.

Μέλλοντας ἐξακολουθητικός — Στιγμιαῖος — Συντελεσμένοι

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης χωριστὰ τὶς προτάσεις ποὺ ἔχουν μέλλοντα ἐξακολουθητικό, στιγμιαῖο ἢ συντελεσμένο :

Θὰ σοῦ γράψω, μόλις φτάσω.

Θὰ τρέχη καὶ δὲ θὰ προφταίνη νὰ τὰ προλάβη ὅλα.

Ὅταν φτάσουμε στὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ, θὰ ἔχη βγῆ ὁ ἥλιος.

Μοῦ ὑποσχέθηκε πὼς θὰ γράφῃ, ὅταν φύγῃ.

Θὰ πετάξῃ ἀπὸ τὴ χαρά του, μόλις τὸ ἀκούσῃ.

Ὅταν γυρίσῃ ἀπὸ τὴν ἐξοχή, δὲ θὰ ἔχουν ἀνοίξει ἀκόμη τὰ σχολεῖα.

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Μονολεκτικοί και περιφραστικοί

Διπλοί τύποι τῶν περιφραστικῶν χρόνων

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στοὺς μονολεκτικούς χρόνους τὰ παρακάτω
ρήματα:

λύνω — χάνω — ψήνω — ἀφήνω — χύνω

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στοὺς περιφραστικούς χρόνους τὰ παρακάτω
ρήματα:

ζύνω, ντύνω

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὸ δεύτερο τύπο τῶν παρακάτω περιφρασι-
κῶν χρόνων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

ἔχω ντύσει — ἔχω ντυμένο

ἔχω στήσει —

εἶχα ξύσει —

εἶχα ψήσει —

θὰ ἔχω λύσει —

θὰ ἔχω στρώσει —

ΤΡΟΠΟΙ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ χωρίσης τίς παρακάτω φράσεις σ' αὐτὲς ποὺ ἔχουν ἐξα-
κολουθητικὸ χρόνο, σ' αὐτὲς ποὺ ἔχουν στιγμιαῖο καὶ σ' αὐτὲς
ποὺ ἔχουν συντελεσμένο:

Τί κάνεις γέρο; κουκιά σπέρνω.

Αὔριο θὰ φύγω γιὰ τὴν ἐξοχή.

Σήμερα ὅλο τὸ βράδυ θὰ ἐτοιμάζω τὰ πράγματά μου.

Αὔριο θὰ ἔχω τελειώσει.

Άπο τὸ πρῶι ἔτρεχα γιὰ τὶς δουλειές μου.
Τώρα πού ἔχω τελειώσει, νιώθω εὐτυχιμένος.
Κάθισα καὶ τοῦ ἔγραψα.
Τοῦ τὸ εἶχα ὑποσχεθῆ.

ἄ σ κ η σ η 2

**Νὰ χωρίσης τὶς φράσεις, ὅπου ἡ ἐνέργεια γίνεται μὲ ἐπα-
νάληψη, ἀπὸ ἐκεῖνες, ὅπου ἡ ἐνέργεια εἶναι συνεχῆς :**

Κάθε ἐβδομάδα γράφω στὴ μητέρα μου.

Άπο τὸ πρῶι γράφει καὶ τελειωμὸ δὲν ἔχει.

Τὸ πρῶι σηκώνομουν, πῆγαινα περίπατο, διάβαζα λίγο καὶ ὕστερα
κολυμποῦσα ἢ ψάρευα.

Τρεῖς ὥρες ἔβραζα τὸ κρέας στὴ φωτιά καὶ ἄβραστο ἔμεινε.

Στὴν ἐξοχὴ θὰ ξυπνάω πρῶι, θὰ παίζω στὴ θάλασσα, θὰ κολυμπᾶω
καὶ θὰ ψαρεύω.

Αὔριο θὰ γράφω, ὥσπου νὰ τελειώσω.

ἄ σ κ η σ η 3

**Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στοὺς ἔξακολουθητικούς
χρόνους :**

ἔχω τελειώσει

ἔχω διαβάσει

ἔχω φροντίσει

ἔχω γράψει

ἄ σ κ η σ η 4

**Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στοὺς στιγμιαίους χρό-
νους :**

δένω — κλείνω — πιάνω — φτάνω

ἄ σ κ η σ η 5

**Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στοὺς συντελεσμένους
χρόνους :**

σφραγίζω — ἡσυχάζω

Μ Α Θ Η Μ Α 98ο

Ἀριθμοὶ — πρόσωπα

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὸν ἀντίστοιχο ἀριθμὸ καὶ πρόσωπο τὰ παρακάτω ρήματα :

ἔμεις σκαλίζουμε
ἔσεῖς ποτίζετε
αὐτοὶ κλαδεύουν

ἐγὼ γράφω
ἐσύ διαβάζεις
αὐτὸς παίζει

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο καὶ ἀριθμὸ :

τρέμετε — θὰ κρυσώση — πάγωνες — νὰ ἔχουμε βρεῖ — πολέμησα — ἔχουν λυγίσει — πηδήσατε — εἴχαμε χάσει.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὸ ρῆμα τῶν παρακάτω προτάσεων στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ :

Τί ἔχεις;

Ἔχω πονοκέφαλο.

Θὰ ἔχῃς κρυσώσει.

Εἴχα ἰδρώσει στὸ διάλειμμα.

Εἴχες πυρετό;

Ἔχω ὑποφέρει πολύ.

Ἔχε ὑπομονή.

Τώρα θὰ ἔχουν περάσει τὸν κίνδυνο.

Ἔχουν λείψει ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

Μακάρι νὰ ἔχουν γίνει καλά.

Θὰ ἔχετε παρέα στὸ παιχνίδι.

Ἄς ἔχουν φροντίδα γιὰ τὴν ὑγεία.

Θέλω νὰ ἔχετε δουλέψει, γιατί τότε

μόνο θὰ ἔχετε εὐχαριστηθῆ.

Μ Α Θ Η Μ Α 99ο

Τὰ στοιχεῖα τοῦ σχηματισμοῦ (κατάληξη - θέμα - χαρακτήρας)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης τὸ θέμα, τὸ χαρακτήρα καὶ τὴν κατάληξη στὰ παρακάτω ρήματα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

τὰ ρήματα
διαλύω

θέμα
διαλυ-

χαρακτήρας
-υ-

κατάληξη
-ω

τὰ ρήματα

καταδιώκω	λείπω	θέτω	διανέμω	θέλω
λέγω	τριβώ	σπεύδω	κρίνω	μεταφέρω
τρέχω	βάφω	ἀλέθω	ὕγραίνω	ὀφείλω

ἄσκησις 2

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ρήματα σὲ φωνηεντόληκτα καὶ συμφωνόληκτα:

φέγγω	συνδέω	σκύβω	ἀποκλείω	τρέφω
ἀνιχνεύω	πήζω	διαλύω	φωτίζω	ἀναπνέω

ἄσκησις 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο:

κλίνω — διανύω — λάμπω — ἐνισχύω — ὑφαίνω — δύω — ἐνθαρρύνω — ἀνατέλλω — διαφέρω — ἀναπνέω

ἄσκησις 4

Νὰ χωρίσης τὰ ἀφωνόληκτα ἀπὸ τὰ ἡμιφωνόληκτα:

στύβω — σημαίνω — βήχω — χαίρω — μπλέκω — πείθω — γλείφω — μπηγώ — τρέπω — θέλω — τρέμω

ἄσκησις 5

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ρήματα στὶς τρεῖς κατηγορίες τῶν ἀφωνολήκτων:

βάφω — λήγω — σπεύδω — κόβω — πλέκω —
θέτω — βρέχω — δρέπω — πλάθω

ἄσκησις 6

Νὰ χωρίσης τὰ παρακάτω ρήματα στὶς δύο κατηγορίες τῶν ἡμιφωνολήκτων:

μαραίνω — χαίρω — διανέμω — ἀνατέλλω — τρέμω —
ἀποστέλλω — κλίνω — ἀναγγέλλω — παρασύρω

Αύξηση

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης στὸ ἀ' ἐνικὸ πρόσωπο τοῦ παρατατικοῦ τὰ παρακάτω ρήματα, ὅπως στὸ παράδειγμα:

βλέπω—	ἔβλεπα	θάβω—	μένω—	ρίχνω—	φέρνω—	ξύνω—
γέρνω—		κόβω—	ντύνω—	σέρνω—	χάνω—	ψήνω—
δένω—		λέγω—	παίρνω—	τρέχω—	ζεύω—	σβήνω—

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης τὰ τρία ἐνικά πρόσωπα τοῦ παρατατικοῦ τῶν παρακάτω ρημάτων:

γράφω	σέρνω	κρύβω	στέλνω
-------	-------	-------	--------

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ τρία πληθυντικά πρόσωπα τοῦ παρατατικοῦ τῶν παρακάτω ρημάτων:

βλέπω	παίζω	λάμπω	τρέφω
-------	-------	-------	-------

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸ ἀ' ἐνικὸ πρόσωπο τοῦ παρατατικοῦ τὰ παρακάτω ρήματα:

νομίζω—	λυγίζω—	κρυνώνω—	ἀρχίζω—
πιστεύω—	ζεσταίνω—	προστάζω—	ἀφήνω—
θυμώνω—	παιδεύω—	παθαίνω—	ἰδρύω—

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο:

κεντῶ—	κεντοῦσα	κυνηγῶ—	νικῶ—	ἀγρυπνῶ—
πηδῶ—		χαιρετῶ—	λυγῶ—	ἀπορῶ—
ρωτῶ—		ἄρρωστῶ—	πονῶ—	ἀνησυχῶ—

Τὸ βοηθητικὸ ρῆμα ἔχω

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὸ ρῆμα τῶν προτάσεων στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ:

*Έχομε παράπονα.	Θέλω νὰ ἔχωμε (-οιμε) ἐμπιστοσύνη.
*Έχετε δίκιο.	Θέλω νὰ ἔχετε ἀρετὴ.
*Έχουν φταίξει.	Θέλω νὰ ἔχουν ἀξία.
*Έχω ἐξετάσει.	Θέλω νὰ ἔχω δύναμη.
*Έχεις ἀποδείξεις.	Θέλω νὰ ἔχης θάρρος.
*Έχει βρεῖ.	Θέλω νὰ ἔχη ἀγάπη.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο:

Μακάρι νὰ ἔχωμε ὑγεία.	(Νὰ) ἔχετε τὸ νοῦ σας.
» νὰ ἔχετε »	*Ἄς ἔχουν τόλμη.
» νὰ ἔχουν »	—
» νὰ ἔχω »	Νὰ ἔχης (ἔχε) ὑπομονή.
» νὰ ἔχης »	*Ἄς ἔχη τὸ θάρρος νὰ τὸ ὁμολογήσῃ.
» νὰ ἔχη »	

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο σὲ ὁλόκληρη τὴν πρόταση:

Εἶχαμε,	ἔχοιμε	καὶ	θὰ	ἔχωμε	πίστη	στὴ	δουλειά	μας.
Εἶχατε,	ἔχετε	καὶ	θὰ	ἔχετε	»	»	»	σας.
Εἶχαν,	ἔχουν	καὶ	θὰ	ἔχουν	»	»	»	τους.
Εἶχα,	ἔχω	καὶ	θὰ	ἔχω	»	»	»	μου.
Εἶχες,	ἔχεις	καὶ	θὰ	ἔχης	»	»	»	σου.
Εἶχε,	ἔχει	καὶ	θὰ	ἔχη	»	»	»	του.

Μ Α Θ Η Μ Α 102ο

Τὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶμαι

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ γράψης τὰ ρήματα τῶν παρακάτω προτάσεων σὲ ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ ἐνικού καὶ πληθυντικοῦ (καθὼς καὶ τὴν κτητική ἀντωνυμία).

Εἶμαι, ἦμουν καὶ θὰ εἶμαι προσεχτικός στή δουλειά μου.

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο μὲ τὴ φράση:

Θέλω νὰ εἶμαι καὶ θὰ εἶμαι πάντοτε καλὸς (καλή).

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ γράψης στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ τὶς παρακάτω προτάσεις:

Εἶμαστε εὐχαριστημένοι.

Πρέπει νὰ εἶμαι ἐπιμελής,

Ἡμουν τυχερός.

γὰ νὰ γίνω ἄριστος.

Εἶσαι προσεχτικός.

Ἄς εἶναι ἐπιμελεῖς

Ἡσουν ἀπρόσεχτος.

καὶ θὰ γίνουν εὐτυχισμένοι.

Μ Α Θ Η Μ Α 103ο

Σχηματισμὸς καὶ κλίση τῶν ρημάτων

(ἐνεργητική φωνή — ὀριστική — ἐνεστώτας)

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ συμπληρώσης μὲ τὶς προσωπικὲς ἀντωνυμίες καὶ τὶς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτα:

ἐνικός ἀριθμὸς		πληθυντικός ἀριθμὸς	
α') πρόσωπο λύν—	α') πρόσωπο λύν—
β') » λύν—	β') » λύν—
γ') » λύν—	γ') » λύν—

Άσκηση 2

Νά κλίνης στην όριστική του ένεστώτα τὸ ρῆμα παίζω, ὅπως παραπάνω.

Άσκηση 3

Νά γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στὸ αντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ:

Τρέχουμε γρήγορα.

Πλέκεις στεφάνι.

Σφίγγουν πολύ.

Λήγει ἡ προθεσμία.

Αὔριο γιορτάζω.

Βήχετε δυνατά.

Ρήματα πὸν παράγονται ἀπὸ ὀνόματα

Ρήματα σὲ -άζω

Άσκηση 4

Νά σχηματίσης ρήματα ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

γιορτὴ — γιορτάζω

δοκιμὴ —

δίκη —

σκεπτή —

ἀκμὴ —

ἀνάγκη —

φωλιά — φωλιάζω

ἀγκαλιὰ —

σκουριά —

κόμπος —

σωρὸς —

σύννεφο —

μέτριος — μετριάζω

θυσία —

σχέδιο —

νεῦρα —

δηλητήριο —

στάση —

ΜΑΘΗΜΑ 104ο

Παρατατικός

Άσκηση 1

Νά συμπληρώσης τίς προσωπικές ἀντωνυμίες, τὴν αὔξησιν καὶ τίς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ:

ἐνικός ἀριθμὸς

πληθυντικός ἀριθμὸς

α') πρόσωπο ... —λυν—

β') πρόσωπο ... —λυν—

γ') πρόσωπο ... —λυν—

α') πρόσωπο ... (—) λυν—

β') πρόσωπο ... (—) λυν—

γ') πρόσωπο ... —λυν—

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κλίνης στὸν παρατατικό τὸ ρῆμα κλείνω, ὅπως παραπάνω.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ:

ἔγραφαν —	ἔβλεπες —
ράβατε —	κόβαμε —
ἔλαμπα —	ἔβαφε —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸν παρατατικό τὰ παρακάτω ρήματα:

τρέχω — ἔτρεχα	γιορτάζω —	ἀχνίζω —
τρέμω —	μυρίζω —	ισκιώνω —
βήχω —	μαντεύω —	ὠριμάζω —
μένω —	κρυώνω —	ὀπλίζω —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης τὰ ἀντίστοιχα πρόσωπα τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ:

ἔκοβα —	σκάβαμε —
ἔκρυσες —	χτίζατε —
ἔντυνα —	κλείναμε —
ἔστρωνες —	παίζατε —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης στὸν παρατατικό τὰ παρακάτω ρήματα:

πλέκω —	δειλιάζω —	εἰρηνεύω —	ἐξημερώνω —
προστατεύω —	βάφω —	τραυματίζω —	βλέπω —
ὀρίζω —	αὐθαδιάζω —	κλίνω —	ἀγοράζω —

Ὁ ρ θ ο γ ρ α φ ί α

ἄ σ κ η σ η 7

Νὰ συμπληρώσης μὲ ἓνα (ι) τὰ παρακάτω ρήματα:

- α) τρεμουλ—άζω — ἀδ—άζω — κρυσταλλ—άζω
μ—άζω — θρον—άζω — μον—άζω — ν—άζομαι — δειλ—άζω

- β) χρ—άζομαι — άπουσ—άζω — έκθ—άζω — πλησ—άζω
 συνδ—άζω — σχολ—άζω — ρ—άζομαι — ούρλ—άζω

Μ Α Θ Η Μ Α 105ο

Έξακολουθητικός μέλλοντας

Ά σ κ η σ η 1

Νά συμπληρώσης τίσ άντωνυμίες, τó μελλοντικό μόριο και τίσ καταλήξεις τού έξακολουθητικού μέλλοντα:

ένικός άριθμός			πληθυντικός άριθμός		
α') λύν—	α') λύν—
β') λύν—	β') λύν—
γ') λύν—	γ') λύν—

Ά σ κ η σ η 2

Νά κλίνης στόν έξακολουθητικό μέλλοντα τó ρήμα σκάβω.

Ά σ κ η σ η 3

Νά γράψης τά ρήματα τών παρακάτω φράσεων στο αντίστοιχο πρόσωπο τού άλλου άριθμού:

- “Άλλοτε θά έξετάξης καλύτερα— Θά άπουσιάζουν αύριο —
 Θά βαδίζουμε προσεχτικά — Θά φροντίζω για τήν καθαριότητα—
 Θά σπουδάξη με άνεση— Θά διαβάσετε ήσυχα —

Ά σ κ η σ η 4

Νά γράψης στους έξακολουθητικούς χρόνους και μόνο στο α' πρόσωπο τής όριστικής, τά παρακάτω ρήματα:

διώχνω —	τριβώ —	νιώθω —
κηρύσσω —	βλάπτω —	ήσυχάζω —
κοιτάζω —	μαντεύω —	πλησιάζω —

Ρήματα σε -ίζω

ἄσκηση 6

Νὰ σχηματίσης ρήματα ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα καὶ ἐπιφωνήματα :

ἐλπίδα — ἐλπίζω	φόβος —	τσάκ! — τσακίζω
φροντίδα —	καρπὸς —	γάβ! —
φλόγα —	ψῆφος —	νιάουρ! —
δροσιά —	γκρεμὸς —	γκάρ! —
σπίθα —	καπνὸς —	τσίρ! —
σφραγίδα —	σκόνη —	κά - κά! —
ἄφρὸς —	φήμη —	τίβ - τίβ! —
ἄχνὸς —	συλλαβή —	μουου! —

Μ Α Θ Η Μ Α 106ο

Στιγμιαῖος μέλλοντας

ἄσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης μὲ τις ἀντωνυμίες, τὸ μελλοντικὸ μόριο καὶ τὶς καταλήξεις τοῦ στιγμιαίου μέλλοντα.

ἐνικός ἀριθμὸς

πληθυντικός ἀριθμὸς

α') λυ—	α') λυ—
β') λυ—	β') λυ—
γ') λυ—	γ') λυ—

ἄσκηση 2

Νὰ γράψης στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ τὶς παρακάτω φράσεις :

Θὰ κλείσουν τὰ σχολεῖα —	Θὰ φτάση αὔριο —
Θὰ ντύσω τὰ βιβλία μου —	Θὰ τὸ κατορθώσης εὐκολα —
Θὰ χάσετε τὸ λεωφορεῖο —	Θ' ἀκούσωμε μουσική —

ἄσκηση 3

Νὰ κλίνης στὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τὸ ρῆμα ἰδρῦω.

Ὄρθογραφία

ἄσκηση 4

Νὰ συμπληρώσης μὲ ἓνα (ι) τὰ ρήματα :

- α) ζαλ-ζω, χτ-ζω, π-ζω, βρ-ζω, πρ-ζω, τρ-ζω, χρ-ζω
β) κελαρ-ζω, προικ-ζω, δακρ-ζω, κυματ-ζω, συγχ-ζω,
βασαν-ζω, σφ-ζω, ταν-ζω (τεντώνω), ἀναβλ-ζω, κερδ-ζω,
κατακλ-ζω
γ) ποτ-ζω, δαν-ζω, ἀνθ-ζω, ἀθρ-ζω

Μ Α Θ Η Μ Α 107ο

Ἄοριστος

ἄσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης τὶς ἀντωνυμίες, τὴν αὐξηση καὶ τὶς καταλήξεις τοῦ ἄοριστου.

ἐνικός ἀριθμὸς	πληθυντικός ἀριθμὸς
α') -λυ-	α') -λυ-
β') -λυ-	β') -λυ-
γ') -λυ-	γ') -λυ-

ἄσκηση 2

Νὰ κλίνης στὸν ἄοριστο τὸ ρῆμα ντύνω.

ἄσκηση 3

Νὰ γράψης τὰ ρήματα τῶν παρακάτω φράσεων στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ :

Φτάσαμε ἀργά.

*Ἐχασα τὸ αὐτοκίνητο.

*Ἐκλεισα τὴν πόρτα.

Στήσατε τὴ σκηνή.

*Ἐδесе τὰ σκοινιά.

*Ἐψησαν κάστανα.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ γράψης στὸ ἀ' ἐνικό πρόσωπο τοῦ ἀορίστου τὰ παρακάτω ρήματα :

νικῶ — νίκησα	χτυπῶ —	διαβάζω —	φροντίζω —
κεντῶ —	λυγῶ —	θαυμάζω —	μυρίζω —
πηδῶ —	κρατῶ —	διασκεδάζω —	φωτίζω —
ρωτῶ —	ἀμελῶ —	ώριμάζω —	βαδίζω —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ γράψης στὸ ἀ' πρόσωπο τῆς ὀριστικῆς τοὺς στιγμιαίους χρόνους τῶν παρακάτω ρημάτων :

σβήνω	ξύνω	ἀφήνω	ἐνισχύω
στρώνω	δύω	δηλώνω	διανύω

Ρήματα σὲ -εύω

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ σχηματίσης ρήματα ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

βασιλιάς — βασιλεύω	γαλήνη —	ζωηρός —
μάντης —	ἀποθήκη —	στενός —
προστάτης —	εἰρήνη —	χρήσιμος —
δραπέτης —	μάζα —	νόστιμος —
προφήτης —	παγίδα —	φρόνιμος —
μάγειρας —	λιγούρα —	παράξενος —
κουρέας —	σημάδι —	σύντομος —
ρήτορας —	ταξίδι —	κύριος —

Μ Α Θ Η Μ Α 108ο

Παρακείμενος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ συμπληρώσης μὲ τις προσωπικὲς ἀντωνυμίες, τὸ βοηθητικὸ ρῆμα καὶ τις καταλήξεις τοῦ παρακειμένου :

ἐνικός ἀριθμός		πληθυντικός ἀριθμός	
α')	λύ—	α')	λύ—
β')	λύ—	β')	λύ—
γ')	λύ—	γ')	λύ—

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κλίνης στόν παρακείμενο τὸ ρῆμα στρώνω.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στὸ ἀντίστοιχο πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἀριθμοῦ :

ἔχετε νικήσει	ἔχω χτυπήσει
ἔχει θριαμβεύσει	ἔχεις ἀριστεύσει
ἔχουμε κατορθώσει	ἔχουν φυτρώσει

Ἐπερσυντέλικος

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ συμπληρώσης τὶς προσωπικὲς ἀντωνυμίες, τὸ βοηθητικό ρῆμα καὶ τὶς καταλήξεις τοῦ ὑπερσυντέλικου :

ἐνικός ἀριθμός	πληθυντικός ἀριθμός
α') λύ—	α') λυ—
β') λύ—	β') λυ—
γ') λύ—	γ') λυ—

Συντελεσμένοι μέλλοντας

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ συμπληρώσης τὶς προσωπικὲς ἀντωνυμίες, τὸ μελλοντικό μόριο, τὸ βοηθητικό ρῆμα καὶ τὶς καταλήξεις τοῦ συντελεσμένου μέλλοντα :

ἐνικός ἀριθμός	πληθυντικός ἀριθμός
α') λύ—	α') λύ—
β') λύ—	β') λύ—
γ') λύ—	γ') λύ—

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης στὸ α' πρόσωπο τῆς ὀριστικῆς τοῦς συντελεσμένους χρόνους τῶν παρακάτω ρημάτων :

στήνω κλείνω

Μέση φωνή - Όριστική

Ένεστώτας

ἄ σ κ η σ η 1

Νά συμπληρώσης τις καταλήξεις τοῦ ένεστώτα :

ένικός ἀριθμός

πληθυντικός ἀριθμός

έγώ λυν—

έμεις λυν—

έσύ λυν—

έσεεις λυν—

αὐτός λυν—

αὐτοί λυν—

ἄ σ κ η σ η 2

Νά κλίνης στόν ένεστώτα τὸ ρήμα ντύνομαι.

ἄ σ κ η σ η 3

Νά ἀντικαταστήσης τὸ περιφραστικό ρήμα μέ μονολεκτικό, ὅπως στό παράδειγμα :

Έγώ λύνω τὸν έαυτό μου — Έγώ λύνομαι (μόνος μου).

Έμεις λούζομε τὸν έαυτό μας —

Αὐτός γυμνάζει τὸν έαυτό του —

Έσεεις διορθώνετε τὸν έαυτό σας —

Αὐτοί θυσιάζουν τὸν έαυτό τους —

Έσύ πλένεις τὸν έαυτό σου —

ἄ σ κ η σ η 4

Νά τρέψης τὸ ένεργητικό ρήμα σέ παθητικό, ὅπως στό παράδειγμα :

Τά λόγια σου μέ πληγώνουν—(Έγώ) πληγώνομαι ἀπό τὰ λόγια σου.

Ό γιατρός σέ θεραπεύει —

Όι κάμπιες ξεραίνουν τὸ πεῦκο —

Όι ἀρρώστιες μᾶς βασανίζουν —

Όι γυμναστές σᾶς γυμνάζουν —

Όι δικαστές δικάζουν τούς έγκληματίες —

Ὁρθογραφία

ἄσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης με ἓνα (β) ἢ (υ):

κατασκοπε-ω, κλε-ω, ἀναδε-ω, φυτε-ω, πορε-ομαι,
σε-ομαι, γυρε-ω, προεδρε-ω
πα-ω, θά-ω, σκα-ω, θρά-ω, ἀνα-ω, ἀναπα-ω,
ρά-ω, χά-ω.

Μ Α Θ Η Μ Α 110ο

Παρατατικός

ἄσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης τίς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ:

ἐνικός ἀριθμὸς

πληθυντικός ἀριθμὸς

ἐγὼ λυν-

ἐμεῖς λυν-

ἐσὺ λυν-

ἐσεῖς λυν-

αὐτὸς λυν-

αὐτοὶ λυν-

ἄσκηση 2

Νὰ κλίνης στὸν παρατατικὸ τὸ ρῆμα σηκώνομαι.

ἄσκηση 3

Νὰ ἀντικαταστήσης τὸ περιφραστικὸ ρῆμα με μονολεκτικό, ὅπως στὸ παράδειγμα:

Ἔντυνα τὸν ἑαυτὸ μου - ντυνόμουν

Ἔγραφε τὸν ἑαυτὸ σου στὸ σχολεῖο -

Φόρτωνε τὸν ἑαυτὸ του -

Βλέπαμε τὸν ἑαυτὸ μας στὸν καθρέφτη -

Ζεσταίνατε τὸν ἑαυτὸ σας στὴ φωτιά -

Ἔκρυβαν τὸν ἑαυτὸ τους στὰ δέντρα -

ἄσκηση 4

Νὰ τρέψης τὸ ἐνεργητικὸ ρῆμα σὲ παθητικό:

Ἡ μητέρα με ἔντυνε - Ντυνόμουν ἀπὸ τὴν μητέρα.

‘Ο πατέρας σέ ἔγραφε στό σχολεῖο —
Μεγάλες φροντίδες τόν φόρτωναν —
‘Ο κόσμος μάς ἔβλεπε —
‘Η φωτιά σᾶς ζέσταινε —
Τά δέντρα τοὺς ἔκρυβαν —

ἄ σ κ η σ η 5

Νά τρέψεις τὰ παθητικά ρήματα σέ ἐνεργητικά, ὅπως στό παράδειγμα :

Ψηνόμουν ἀπό τόν πυρετό — ‘Ο πυρετός μέ ἔψηνε.
Καιγόσουν ἀπό τήν ἐπιθυμία —
Κατατρωγόταν ἀπό τή λύπη —
Σκεπαζόμαστε ἀπό τήν ὀμίχλη —
Πνιγόσαστε ἀπό τίς ὑποχρεώσεις —
Παρασύρονταν ἀπό τὰ κύματα —

Ρήματα σέ -ώνω

ἄ σ κ η σ η 6

Νά σχηματίσης ρήματα ἀπό τὰ παρακάτω ὀνόματα, ὅπως στό παράδειγμα :

ἡμερος—ἡμερώνω	χρυσός —	παλιός—παλιώνω	τύπος —
φανερὸς —	πληγὴ —	κακὸς —	κλειδί —
ταπεινὸς —	ζύμη —	ἴσιος —	φαρμάκι —
ἄπλος —	πυκνός —	φίλος —	κουμπι —
διπλός —	ἔρημος —	θεμέλιο —	αὐλάκι —

Μ Α Θ Η Μ Α 111ο

Ἐξακολουθητικὸς μέλλοντας

ἄ σ κ η σ η 1

Νά συμπληρώσης τίς καταλήξεις τοῦ ἔξακολουθητικοῦ μέλλοντα :

ἐνικός ἀριθμὸς	πληθυντικός ἀριθμὸς
ἐγὼ θά λυν—	ἐμεῖς θά λυν—
ἐσύ θά λυν—	ἐσεῖς θά λυν—
αὐτὸς θά λυν—	αὐτοὶ θά λυν—

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κλίνης στὸν ἑξακολουθητικὸ μέλλοντα τὸ ρῆμα μορ-
φώνομαι.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ συμπληρώσης τὸ φωνῆεν ποὺ λείπει στὶς καταλήξεις :

ἐγὼ φανερών—μαι

αὐτοὶ κρύβ—νται

ἐγὼ θὰ στολιζ—μαι

ἐμεῖς στολιζ—μαστε

ἐγὼ θὰ φανερών—μαι

αὐτοὶ θὰ κρύβ—νται

ἐγὼ στολιζ—μαι

ἐμεῖς θὰ στολιζ—μαστε

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις :

ἐμεῖς δέν—μ—

αὐτὸς γράφ—τ—

ἐμεῖς τρέφ—μ—

ἐσεῖς γυμνάζ—τ—

ἐγὼ δέν—μ—

σεῖς γράφ—τ—

ἐγὼ τρέφ—μ—

αὐτὸς γυμνάζ—τ—

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις :

(ἐγὼ) ἀπελπίζ—μ— (αὐτὸς) ντρέπετ— (σεῖς) χτίζετ— (αὐτὸς)
ἐργάζ— (σεῖς) μένετ— (αὐτοὶ) θὰ σκλαβών—ντ— (ἐμεῖς) δοκι-
μαζ—μαστ— (αὐτοὶ) δικάζ—ντ— (σεῖς) θαυμάζ—τ— (ἐγὼ) θὰ
ἀναγκάζ—μ— (ἐμεῖς) θὰ ἀναγκάζ—μ— (ἐμεῖς) θὰ στηριζ—μαστ—
(ἐγὼ) βασανίζ—μ—.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης στὸν ἑξακολουθητικὸν χρόνον τὰ παρακάτω
ρήματα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

σκεπάζομαι — σκεπαζόμενον — θὰ σκεπάζωμαι

σφραγίζομαι —

κουρεύομαι —

θερμαίνομαι —

Ὁρθογραφία

ἄσκηση 7

Νὰ συμπληρώσης με ἓνα (ο).

τυλ—νω, σκλαβ—νω, παγ—νω, καρφ—νω
θυμ—νω, ὄμ—νω, κρυ—νω, λαδ—νω.

ΜΑΘΗΜΑ 112ο

Στιγμιαῖος μέλλοντα

ἄσκηση 1

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις τοῦ στιγμιαίου μέλλοντα :

ἐγὼ	θὰ λυ—	ἐμεῖς	θὰ λυ—
ἐσύ	θὰ λυ—	ἐσεῖς	θὰ λυ—
αὐτός	θὰ λυ—	αὐτοὶ	θὰ λυ—

ἄσκηση 2

Νὰ κλίνης στὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τὸ ρῆμα ἐνισχύομαι.

ἄσκηση 3

Νὰ γράψης στὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τὰ ρήματα :

πληγώνομαι —	θὰ πληγω—θῶ	ντύνομαι —
κλειδώνομαι —		δένομαι —
καρφώνομαι —		ψήνομαι —
χάνομαι —		στήνομαι —

Ρήματα σὲ -αίνω

ἄσκηση 4

Νὰ σχηματίσης ρήματα ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ζεστός	—	ζεσταίνω	φαρδύς	—	φαρδαίνω
μικρός	—		πλατύς	—	
κοντός	—		παχύς	—	

ύγρὸς	—	βαρὺς	—
γλυκὸς	—	βαθὺς	—
χοντρὸς	—	λίπος	—
ξηρὸς	—	πλήθος	—
ψυχρὸς	—	σιωπὴ	—

Μ Α Θ Η Μ Α 113ο

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ συμπληρώσης τὶς καταλήξεις τοῦ ἄοριστου:

ἐνικὸς ἀριθμὸς		πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
ἐγὼ	λυ—	ἐμεῖς	λυ—
ἐσύ	λυ—	ἐσεῖς	λυ—
αὐτὸς	λυ—	αὐτοὶ	λυ—

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κλίνης στὸν ἄοριστο τὸ ρῆμα ψήνομαι.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν ἄοριστο τὰ παρακάτω ρήματα, ὅπως στὸ παράδειγμα:

φανερώνομαι — φανερώ-θηκα	γδύνομαι —
λευτερώνομαι —	χύνομαι —
λερώνομαι —	ντύνομαι —
φορτώνομαι —	ξύνομαι —

Ὄρθογραφία

ἄ σ κ η σ η 4

Συμπλήρωσε μὲ ἓνα (ε):

ἀκριβ—νω, ὑφ—νω, ἀνασ—νω, δ—νω, λευκ—νω, μ—νω, πηγ—νω,
μπ—νω, διαβ—νω, πλ—νω, βγ—νω, μαρ—νω

Παρακείμενος — Ὑπερσυντέλικος — Συντελεσμένος
μέλλοντας

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ συμπληρώσεις τὶς καταλήξεις τοῦ παρακειμένου :

ἐνικὸς ἀριθμὸς

ἐγὼ	ἔχω	χα—	εἶχα	χα—	θὰ ἔχω	χα—
ἐσύ	ἔχεις	χα—	εἶχες	χα—	θὰ ἔχης	χα—
αὐτός	ἔχει	χα—	εἶχε	χα—	θὰ ἔχη	χα—

πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ἐμεῖς	ἔχουμε	χα—	εἶχαμε	χα—	θὰ ἔχουμε	χα—
ἐσεῖς	ἔχετε	χα—	εἶχατε	χα—	θὰ ἔχετε	χα—
αὐτοὶ	ἔχουν	χα—	εἶχαν	χα—	θὰ ἔχουν	χα—

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κλίνης μαζί τὴ φράση :

ἔχω, εἶχα καὶ θὰ ἔχω ἀξιωθῆ.

Σχηματισμὸς τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων
Οὐρανικόληκτα

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν ἄοριστο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως
στὸ παράδειγμα :

πλέκω — ἔπλεκ-σα — ἔπλεξα	ἀνοίγω —	τρέχω —
μπλέκω —	τυλίγω —	βρέχω —
καταδιώκω —	πνίγω —	βήχω —

ἄ σ κ η σ η 2

Ἡ ἴδια :

φτιάχνω — ἐφτιαξα	στάζω —	κηρύσσω —
ρίχνω —	παίζω —	ἀναπτύσσω —
δείχνω —	ἀλλάζω —	συντάσσω —
διώχνω —	ἀράζω —	ἀπαλλάσσω —
σπρώχνω —	στενάζω —	ὑποτάσσω —
ψάχνω —	κοιτάζω —	ἐξορύσσω —

Στιγμιαῖος μέλλοντας και ἀπαρέμφατο

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα και τὸ ἐνεργητικὸ ἀπαρέμφατο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

πλέκω — θὰ πλέκ-σω — πλέξω	(ἔχω)	πλέκ-σει — πλέξει
διαλέγω —	(ἔχω)	
ἐλέγχω —	(ἔχω)	
σπρώχνω —	(ἔχω)	
φράζω —	(ἔχω)	
πράττω —	(ἔχω)	
καταπλήσσω —	(ἔχω)	

Μ Α Θ Η Μ Α 116ο

Χειλικόληκτα

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν ἀόριστο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα :

τρέπω — ἔτρεπ-σα — ἔτρεψα	βλάπτω —
λάμπω —	καλύπτω —
σκάβω —	ἀπορρίπτω —
κρύβω —	ψαρεύω —
γλείφω —	ζηλεύω —
γράφω —	δουλεύω —

Στιγμιαῖος μέλλοντας

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

α) δρέπω—θὰ δρέπ-σω—δρέ-ψω	κόβω —	βάφω —
περιθάλλω —	ἀνάβω —	θρέφω —
ἐκπέμπω —	ράβω —	καταστρέφω —
ἐπιβλέπω —	κλέβω —	ἀλείφω —
β) καταρρίπτω —	μαντεύω —	χορεύω —
ἀνασκάπτω —	στερεύω —	φιλεύω —
ἐκκολάπτω —	στενεύω —	μουσκεύω —
παρακάμπτω —	γυρεύω —	σημαδεύω —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸν παρακείμενο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

νίβω — ἔχω νίψει	σαλεύω —
τρίβω —	θεριεύω —
σκύβω —	ἀγριεύω —
στρίβω —	βασιλεύω —

Μ Α Θ Η Μ Α 117ο

Ὀδοντικόληκτα

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν ἄοριστο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

θέτω — ἔθελ-σα — ἔθεσα	πλάθω —	κλώθω —
πέφτω —	ἄλέθω —	νιώθω —
διαψεύδω —	πείθω —	γνέθω —
σκίζω —	πλαγιάζω —	πλησιάζω —
χτίζω —	σκουριάζω —	θυσιάζω —
σπάζω —	λεκιάζω —	παραβιάζω —
βράζω —	νοικιάζω —	ἀπουσιάζω —

Στιγμιαίος μέλλοντας

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

πλάθω — θά πλαθ-σω — πλά-σω	μυρίζω —
ἀλέθω —	ἀσπρίζω —
πείθω —	ἐλπίζω —
γνέθω —	λυγίζω —
νιώθω —	φωτίζω —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης στὸν παρακείμενο τὰ παρακάτω ρήματα:

α) πέφτω	διαφεύδω	γνέθω	σκεπάζω
θέτω	σπεύδω	πείθω	φωλιάζω
β) σπουδάζω	ὠριμάζω	ὀνομάζω	
διασκεδάζω	ἀκμάζω	ἡσυχάζω	

Μ Α Θ Η Μ Α 118ο

ΜΕΣΗ ΦΩΝΗ

Οὐρανικόληκτα

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν ἄοριστο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

πλέκομαι — πλέχ-τηκα	ἀνοίγομαι —	βρέχομαι —
μπλέκομαι —	τυλίγομαι —	καταβρέχομαι —
καταδιώκομαι	πνίγομαι —	ρίχομαι —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο:

φτιάχνομαι — φτιάχ-τηκα	κοιτάζομαι —	κηρύσσομαι —
δείχνομαι —	ἀλλάζομαι —	ἀναπτύσσομαι —
διώχνομαι —	ἄρπάζομαι —	συντάσσομαι —
σπρώχνομαι —	ταράζομαι —	ἀπαλλάσσομαι —
ψάχνομαι —	πειράζομαι —	ὑποτάσσομαι —

Στιγμιαῖος μέλλοντας καὶ ἀπαρέμφατο

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα καὶ τὸν παρακείμενο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

μπλέκομαι —	θὰ μπλεχ-τῶ —	ἔχω μπλεχ-τῆ	σπαράζομαι —
διαλέγομαι —			χαράζομαι —
σπρώχνομαι —			διατάζομαι —
φράζομαι —			πειράζομαι —

Μ Α Θ Η Μ Α 119ο

Χειλικόληκτα

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν ἄοριστο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

σκάβομαι —	σκάφ-τηκα	βλάπτομαι —
κρύβομαι —		καλύπτομαι —
γλείφομαι —		ἀπορρίπτομαι —
γράφομαι —		ἀνασκάπτομαι —
βάφομαι —		σκέπτομαι —

Στιγμιαῖος μέλλοντας καὶ ἀπαρέμφατο

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

ἀλείβομαι—	θὰ ἀλειφ-τῶ	ἀνάβομαι—	τρέφομαι—	θὰ τραφῶ
βάφομαι —		ράβομαι —		ντρέπομαι —
γράφομαι —		σκέπτομαι —		καταστρέφομαι—
βλάπτομαι —		κρύβομαι —		τρέπομαι —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸν παρακείμενο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

νίβομαι —	ἔχω νιφ-τῆ	γράφομαι —
τρίβομαι —		βάφομαι —
στρίβομαι —		γλείφομαι —
θάβομαι —		σκέπτομαι —

Μ Α Θ Η Μ Α 120δ

Ὁδοντικόληκτα

Ἄοριστος

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν ἄοριστο τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα :

πλάθομαι —	πλάσ-τηκα	σκίζομαι —	ἀγοράζομαι —
ἄλέθομαι —		χτίζομαι —	δοκιμάζομαι —
κλώθομαι —		χτενίζομαι —	θαυμάζομαι —
πείθομαι —		ἔρεθίζομαι —	αἰφνιδιάζομαι —
γνέθομαι —		ἀσφαλίζομαι —	προβιβάζομαι —

Στιγμιαῖος μέλλοντας καὶ ἀπαρέμφατο

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὸ στιγμιαῖο μέλλοντα τῶν παρακάτω ρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα :

πλάθ-ομαι—	θὰ πλασ-τῶ	δηλητηριάζομαι —	λεκιάζομαι —
ἄλέθομαι —		ἐφοδιάζομαι —	νοικιάζομαι —
πείθομαι —		θυσιάζομαι —	ἐξασφαλίζομαι —
κλώθομαι —		ἐγκαινιάζομαι —	ἐξαφανίζομαι —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ γράψης τὰ παρακάτω ρήματα στὸν παρακείμενο, ὅπως στὸ παράδειγμα :

πλάθ-ομαι—	ἔχω πλασ-τῆ	νοιάζομαι —	βυθίζομαι —
ἄλέθομαι —		ὀνομάζομαι —	ἔρεθίζομαι —
διαφεύδομαι —		σκεπάζομαι —	σκορπίζομαι —
πείθομαι —		κουράζομαι —	χτενίζομαι —

Μ Α Θ Η Μ Α 121ο

Ρήματα σέ -βολῶ

α) Ἡ κατάληξη -βολῶ σημαίνει ρίχνω.

ἄσκηση 1

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

ρίχνω ἄγκυρα — ἀγκυροβολῶ	ρίχνω ἀστραπές —
ρίχνω πέτρες —	ρίχνω ρίζες —
ρίχνω λίθους (=πέτρες)	ρίχνω τὰ φύλλα (γιὰ τὰ δέντρα)

β) -βολῶ = σκορπίζω.

ἄσκηση 2

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

σκορπίζω ἀχτίνες — ἀχτινοβολῶ	σκορπίζω μόσχο —
σκορπίζω μύρα (=μυρωδιὰ)	σκορπίζω σπίθες —

γ) -βολῶ = πολὺ

ἄσκηση 3

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

φέγγω πολὺ — φεγγοβολῶ —	γεννῶ πολὺ —
ἀνθίζω πολὺ —	τρίζω πολὺ —

δ) -βολῶ = χτυπάω

ἄσκηση 4

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

χτυπάω μὲ τὰ πόδια—ποδοβολῶ	χτυπάω μὲ πῦρ (=φωτιά)—
χτυπάω μὲ κανόνι —	χτυπάω μὲ κεραυνὸ —

Ρήματα σέ -λογῶ

α) -λογῶ = μαζεύω

ἄσκηση 1

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

μαζεύω κορφές (βλαστάρια)—κορφολογῶ
μαζεύω βλαστοὺς—
μαζεύω ἄνθη—

μαζεύω στάχια—
μαζεύω στρατὸ—
μαζεύω ναῦτες—

β) -λογῶ = ἀδιάκοπα, πολὺ

ἄσκηση 2

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

θρηνῶ ἀδιάκοπα—θρηνολογῶ
δοξάζω ἀδιάκοπα—
τραβῶ ἀδιάκοπα—

χαζεύω ἀδιάκοπα—
βροντῶ ἀδιάκοπα—
βήχω ἀδιάκοπα—

γ) -λογῶ = βάζω

ἄσκηση 3

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

βάζω βαθμὸ—βαθμολογῶ
βάζω φόρο—
βάζω ἄρμους—

βάζω χρόνο (χρονολογία)—
βάζω (ὑπογράφω) συνθήκη—

δ) -λογῶ = λέω

ἄσκηση 4

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

λέω κακὰ (πράγματα) γιὰ κάποιον—κακολογῶ κάποιον
λέω σοβαρὰ (πράγματα)—
λέω πολλὰ λόγια—
λέω περιττὰ (πράγματα)—
λέω τὴν αἰτία (γιὰ κάτι ποὺ ἔγινε)—
λέω πιθανὰ νὰ γίνουν πράγματα—

Ρήματα σέ -κοπῶ

α) -κοπῶ = ἀδιάκοπα, πολὺ

ἄσκηση 1

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

λάμπω ἀδιάκοπα — λαμποκοπῶ	γυαλίζω πολὺ —
τρίζω ἀδιάκοπα —	ἀφρίζω πολὺ —
μεθῶ ἀδιάκοπα —	βρωμῶ πολὺ —
βροντῶ ἀδιάκοπα —	ζεσταίνομαι πολὺ (-ιέμαι)
γλεντῶ ἀδιάκοπα —	κάνω τὸ σταυρὸ μου ἀδιάκοπα —
ἀστράφτω πολὺ	χαίρομαι πολὺ

β) -κοπῶ = χτυπάω

ἄσκηση 2

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

χτυπάω μὲ τὸ σφυρὶ—σφυροκοπῶ	χτυπάω τὰ φτερά (γιὰ τὰ πουλιά)—
χτυπάω μὲ τὸ ξύλο —	χτυπάω τὸ στήθος μου (καταλ.
χτυπάω μὲ γροθιές —	-ιέμαι) —

Ρήματα σέ -μανῶ = πολὺ δυνατὰ

ἄσκηση 3

Πῶς θὰ ποῦμε μὲ μιὰ λέξη:

φυσῶ πολὺ δυνατὰ — φυσομανῶ	τρίζω πολὺ —
λυσσῶ πολὺ —	βλασταίνω πολὺ —
ἀφρίζω πολὺ —	θρασεύω (κάνω κάτι μὲ θράσος, ἀνεμπόδιστα) —

Μ Α Θ Η Μ Α 124ο

Παθητική μετοχή

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μετὸ βοθητικὸ ρῆμα εἶμαι, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἔχει γεννηθῆ — εἶναι γεννημένος	ἔχει κεντηθῆ —
ἔχει τρυγηθῆ —	ἔχει εὐλογηθῆ —
ἔχει τιμηθῆ —	ἔχει λυπηθῆ —
ἔχει νικηθῆ —	ἔχει ἱκανοποιηθῆ —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἔχει χτυπήσει — εἶναι χτυπημένος	ἔχει κολλήσει —
ἔχει μαθήσει —	ἔχει κρουολογήσει —
ἔχει μελετήσει —	ἔχει προχωρήσει —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ ὑπερσυντέλικου μετὸ βοθητικὸ ρῆμα ἔχω, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἦταν ἱκανοποιημένοι — εἶχαν ἱκανοποιηθῆ	ἦταν φορολογημένοι —
ἦταν ἀσκημένοι —	ἦταν πουλημένοι —
ἦταν κυνηγημένοι —	ἦταν συγκινημένοι —
ἦταν βαθμολογημένοι —	ἦταν ἀδικημένοι —

Μ Α Θ Η Μ Α 125ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μετὸ βοθητικὸ ρῆμα εἶμαι, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἔχω πληγωθῆ — εἶμαι πληγωμένος	ἔχω στεφανωθῆ —
ἔχω σκλαβωθῆ —	ἔχω κλειδωθῆ —
ἔχω λαβωθῆ —	ἔχω ὄργανωθῆ —
ἔχω φορτωθῆ —	ἔχω ἀρματωθῆ —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἔχω στεγνώσει — εἶμαι στεγνωμένος	ἔχω τελειώσει —
ἔχω ματώσει —	ἔχω δυναμώσει —
ἔχω θυμώσει —	ἔχω μουτρώσει —
ἔχω μετανιώσει —	ἔχω ριζώσει —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα ἔχω, ὅπως στὸ παράδειγμα :

εἶσαι βεβαιωμένος — ἔχεις βεβαιωθῆ	εἶναι κληρωμένος —
εἶσαι θαμπωμένος —	εἶναι πληρωμένος —
εἶσαι κλειδωμένος —	εἶσαι λερωμένος —
εἶσαι διπλωμένος —	εἶναι τυπωμένος —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

εἶσαι μετανιωμένος — ἔχεις μετανιώσει	εἶσαι ξαστερωμένος —
εἶσαι μεγαλωμένος —	εἶσαι ἀλαφρωμένος —
εἶσαι σκλαβωμένος —	εἶσαι γλιτωμένος —
εἶσαι θολωμένος —	εἶσαι νυχτωμένος —

Μ Α Θ Η Μ Α 126ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸν παρακείμενο μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶμαι, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἔχει σκαλιστῆ — εἶναι σκαλισμένος	ἔχει σκορπιστῆ —
ἔχει ποτιστῆ —	ἔχει σφραγιστῆ —
ἔχει στολιστῆ —	ἔχει φυλακιστῆ —
ἔχει χτενιστῆ —	ἔχει ἀσφαλιστῆ —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἔχει γεμίσει — εἶναι γεμισμένος	ἔχει κερδίσει —
ἔχει συνηθίσει —	ἔχει πρασινίσει —
ἔχει τσακίσει —	ἔχει ξινίσει —
ἔχει λυγίσει —	ἔχει ἀφρίσει —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ ὑπερσυντέλικου μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα ἔχω.

ἦμουν σκονισμένος — εἶχα σκονιστῆ	ἦταν βαφτισμένος —
ἦμουν ὀπλισμένος —	ἦταν χτισμένος —
ἦμουν χτενισμένος —	ἦταν τραυματισμένος —
ἦμουν ξαφνιασμένος —	ἦταν σκοτισμένος —
ἦμουν ζεματισμένος —	ἦταν ἀλατισμένος —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἦμουν καθισμένος — εἶχα καθίσει	ἦταν πλημμυρισμένος —
ἦμουν ξενυχτισμένος —	ἦταν ἀκουμπισμένος —
ἦμουν χωρισμένος —	ἦταν ξεχειλισμένος —
ἦμουν μαυρισμένος —	ἦταν γυρισμένος —

Μ Α Θ Η Μ Α 127ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶμαι, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἔχει παντρευτῆ — εἶναι παντρεμένος	ἔχει χαϊδευτῆ —
ἔχει μαγειρευτῆ —	ἔχει κουρευτῆ —
ἔχει κλαδευτῆ —	ἔχει μαζευτῆ —
ἔχει μαγευτῆ —	ἔχει νοικοκυρευτῆ —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

ἔχεις παγιδευτῆ — εἶσαι παγιδευμένος	ἔχεις εἰδικευτῆ —
ἔχεις βραβευτῆ —	ἔχεις ἐκπαιδευτῆ —
ἔχεις κυριευτῆ —	ἔχεις δεσμευτῆ —
ἔχεις θεραπευτῆ —	ἔχεις ὑπονομευτῆ —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ σχηματίσης τὸν παρακείμενο μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα ἔχω, ὅπως στὰ παραδείγματα :

εἶμαι δασκαλεμένος — ἔχω δασκαλευτῆ	εἶναι ἐκτοξευμένος —
εἶμαι ξενιτεμένος —	εἶναι ἀπογοητευμένος —

είμαι μαγεμένος —	είναι άλιευμένος —
είμαι παντρεμένος —	είναι μνημονευμένος —
είμαι σακατεμένος —	είναι στρατευμένος —

Ά σ κ η σ η 4

Νά κάνης τὸ ἴδιο :

είναι άγριεμένος — έχει άγριέψει	είμαι σταθμευμένος — έχω σταθμέσει
είναι ξεθαρρεμένος —	είμαι προοδευμένος —
είναι βασιλεμένος —	είμαι στρατοπεδευμένος —
είναι ζωντανεμένος —	είμαι είρηνευμένος —
είναι μουσκεμένος —	είμαι πτωχευμένος —

Μ Α Θ Η Μ Α 128ο

Ά σ κ η σ η 1

Νά σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μετὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶμαι, ὅπως στὸ παράδειγμα :

έχει μπλεχτῆ — εἶναι μπλεγμένος	έχει φτιαχτῆ —
έχει πλεχτῆ —	έχει ψαχτῆ —
έχει μπηχτῆ —	έχει ταχθῆ —
έχει σφιχτῆ —	έχει φραχτῆ —
έχει φρυγῆ —	έχει διωχτῆ —
έχει βραχῆ —	έχει άποδειχτῆ
έχει πνίγῆ —	έχει σπρωχτῆ —

Ά σ κ η σ η 2

Νά σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μετὸ βοηθητικὸ ρῆμα έχω, ὅπως στὸ παράδειγμα :

είμαι ταγμένος — έχω ταχθῆ	είναι χαραγμένος —
είμαι κοιταγμένος —	είναι πειραγμένος —
είμαι σπαραγμένος —	είναι σφιγμένος —
είμαι ταραγμένος —	είναι άρπαγμένος —

Ά σ κ η σ η 3

Νά κάνης τὸ ἴδιο :

είμαι άραγμένος — έχω άράξει	είμαι σπαραγμένος —
είμαι ρημαγμένος —	είμαι πλανταγμένος —
είμαι πηγμένος —	είμαι μπλεγμένος —
είμαι άλλαγμένος —	είμαι νυσταγμένος —

Μ Α Θ Η Μ Α 129ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα εἶμαι, ὅπως στὸ παράδειγμα:

ἔχει ραφτῆ — εἶναι ραμμένος	ἔχει θρυφτῆ —
ἔχει σκαφτῆ —	ἔχει στυφτῆ —
ἔχει κλεφτῆ —	ἔχει κοπῆ —
ἔχει νιφτῆ —	ἔχει τραφῆ (θρεφτῆ) —
ἔχει κρυφτῆ —	ἔχει γλειφτῆ —
ἔχει στριφτῆ —	ἔχει γραφτῆ —
ἔχει τριφτῆ —	ἔχει στεφθῆ —
ἔχει θαφτῆ —	ἔχει βαφτῆ —

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ σχηματίσης τὸ ἴδιο πρόσωπο τοῦ παρακειμένου μὲ τὸ βοηθητικὸ ρῆμα ἔχω, ὅπως στὸ παράδειγμα:

εἶναι στυμμένος — ἔχει στυφτῆ	εἶναι καλυμμένος —
εἶναι ἀλειμμένος —	εἶναι βλαμμένος —
εἶναι θαμμένος —	εἶναι ἐγκαταλειμμένος —
εἶναι ἀναμμένος —	εἶναι συντριμμένος —
εἶναι σκαμμένος —	εἶναι κρυμμένος —
εἶναι κομμένος —	εἶναι νιμμένος —

Μ Α Θ Η Μ Α 130ο

ἄ σ κ η σ η 1

Ν' ἀντικαταστήσης στὸ παρακάτω κείμενο τοὺς παρατατικούς μὲ ἐνεστώτες, ὅπου αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη:

Ἔβρεχε. Ἡ δεντροστοιχία πλενόταν. Τὰ κλαδιὰ μουσκεμένα ἔσταζαν. Ἡ ὀμίχλη πύκνωνε καὶ τ' αὐτοκίνητα προχωροῦσαν ἀργά. Ξάφνου ἀναψαν τὰ φῶτα καὶ ἡ ἀσφαλτος γυάλισε. Οἱ διαβάτες βιάζονταν, ἀραιώναν, χάνονταν. Ἡ νύχτα σιγὰ σιγὰ ἔπεφτε καὶ ὄλα ἐρημώνονταν.

ἄ σ κ η σ η 2

Ν' αντικαταστήσης στὸ παρακάτω κείμενο τοὺς ἀορίστους με παρατατικούς, ὅπου αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη:

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ μελτέμι φύσηξε δυνατὸ. Ὁ ἥλιος λαμποκόπησε μακριά, πάνω στὰ νερά. Σὰ νὰ φτερούγισαν ξαφνικά, ἀπὸ κύμα σὲ κύμα, μεγάλα πουλιὰ μὲ ἀσημένιες φτεροῦγες. Τὸ Αἰγαῖο ξεδιπλώθηκε μαβὶ καὶ ἄνθισε ἄσπρους ἀφρούς καὶ κρόσσια. Τὸ μελτέμι σκόρπισε σ' ὅλη τὴν ἄπλα τοῦ νεροῦ ἄσπρα μεταξωτὰ μαντιλάκια.

ἄ σ κ η σ η 3

Ν' αντικαταστήσης τοὺς ἐνεστῶτες με παρατατικούς, ὅπου μπορεῖ νὰ γίνη:

Περπατᾶνε γιαλὸ γιαλὸ κι ὁ Ἄντρεας χαίρεται νὰ βλέπῃ τὰ κύματα νὰ πηδᾶνε, γεμάτα δύναμη, πάνω ἀπὸ τοὺς ἄγριους βράχους τῆς ἀκρογιαλιᾶς, τινάζοντας μεσοῦρανα τοὺς ἀφρούς των, σὰν ἄγρια ἄσπρα ἄλογα, ποὺ ἀνεμίζουνε τὴ χαίτη τους ξεφρενιασμένα. Ἡ χειμωνιάτικη θάλασσα βογγαεὶ σὰ λαβωμένο θεριό. Αὐτὸ τὸ βογγητὸ τῶν κυμάτων, ποὺ ἀκούγεται τὴ νύχτα ὡς τὸ σπίτι τους, συγκινεῖ τὴ μητέρα του. Πολλὲς φορές τῆς φαίνεται πὼς ἀκούει ἀνάμεσα στὴ βοή τους τὶς φωνὲς τῶν πνιγμένων της. Τὴ βλέπει τότες νὰ σηκώνεται. Βάζει κάρβουνο καὶ λιβάνι στὸ θυμιατὸ καὶ θυμιάζει τὰ εἰκονίσματα.

Τὰ παιδιὰ προχωροῦν ὀλοένα καὶ ὥρες ὥρες κάνει τόσο θόρυβο ἢ θάλασσα, ποὺ πρέπει νὰ φωνάζουν μὲ ὅλη τους τὴ δύναμη γιὰ νὰ συναγκροικηθοῦνε.

ἄ σ κ η σ η 4

Ν' αντικαταστήσης στὸ παρακάτω κείμενο τοὺς παρατατικούς καὶ ὑπερσυντέλικους με ἐνεστῶτες καὶ παρακειμένους:

Ἄληθινὸ θαλασσινὸ μουσεῖο ἦταν τὸ κατῶι τοῦ Μπαρμπαγιάννη τοῦ ψαρᾶ. Καὶ τί δὲν ἔβλεπε τὸ μάτι σου ἐκεῖ μέσα. Ὁμορφα βότσαλα κάθε λογῆς, κλαριά ἀπὸ κοράλλια, ὄστρακα ἀπὸ ἀχιβάδες, ἄδεια κοχύλια, καβούκια ἀπὸ μεγάλες καβουρομάνες, ἀγκάθια καὶ δόντια ἀπὸ ἀγριόψαρα, ρίζες ἀπὸ θαλασσινὰ φυτὰ κι ἄλλα πολλὰ,

ὄ,τι εἶχε ἡ θάλασσα, ὄ,τι κρατοῦσε ὁ βυθός, ὄ,τι πετοῦσε τὸ κύμα ἔξω στ' ἄκρογιάλι, μέσα στὸ κατώι τοῦ Μπαρμπαγιάννη τὸ 'βρισκες. Κι ἦταν σὰ νὰ σεργιανοῦσες κάτω στὸ βυθό, ὅταν ἔμπαινες ἐκεῖ μέσα. Κι ἦταν σὰ 'νὰ 'μπαινες σὲ καμιὰ θαλασσοσπηλιά, ὅπου τὸ κύμα εἶχε στρώσει φύκια καὶ λογιῆς λογιῆς θαλασσινά, πού τὰ ξεθώριασε ὁ καιρὸς ἢ τὰ ξέρανε ὁ ἥλιος. Καὶ μιὰ μυρουδιά θαλασσινὴ ἔρχόταν στὴ μύτη σου, σὰ νὰ καθόσουν ἀπάνου στὰ φύκια, πού τὰ εἶχε στρώσει ἡ θάλασσα στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ.

ἄ σ κ η σ η 5

Ν' ἀντικαταστήσης στὸ παρακάτω κείμενο τοὺς ἐνεστῶτες μὲ παρατατικούς ἢ ἀορίστους, ὅπου αὐτὸ μπορεῖ νὰ γίνη:

Καθὼς ἀνοιγόμαστε γιὰ τὸ νησί, μᾶς χτυπάει ἕνας ἀλλοιώτικος ἀέρας καὶ μᾶς ἀγκαλιάζει μιὰ ἀλλοιώτικη θάλασσα. Δὲν ἔχει κύμα, μὰ ἡ θάλασσα ἀνεβοκατεβαίνει ἀργά, σὰν ἕνα στῆθος πού ἀνασαίνει. Νιώθεις τὸν ἀνασασμὸ τῆς μεγάλης, τῆς πλατιᾶς, τῆς ἀτέλειωτης θάλασσας μὲ τὴν ἀπέραντη ἐπιφάνεια καὶ τὰ σκοτεινὰ βάθη. Σὰ ζυγώνουμε στὸ ἐρημονήσι, ἀκοῦμε τὸν κρότο πού κάνει τὸ κυματάκι, ὅταν σπάζη στὰ βράχια μὰ κι ὁ κρότος αὐτὸς εἶναι ἀλλοιώτικος ἀπὸ κείνον πού κάνει τὸ κύμα στὸ λιμάνι καὶ στὶς γύρω ἀκρογιαλιές. 'Αράζουμε τὴ βάρκα σὲ μιὰ ἤσυχη μεριά καὶ βγαίνουμε ἔξω.

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ γράψης τὸ παρακάτω κείμενο σὲ ἀ' πρόσωπο, ὅπου μπορεῖ νὰ γίνη:

Πῆγε κι ἔμαθε τὴ θάλασσα. Ναυτόπουλο ἔγινε, ἔπειτα ναύτης. Εἶδε φουρτοῦνες, χιονιές, ἀγριοκαίρια. Πῆγε καὶ μὲ σφουγγαράδικα στὴν Μπαρμπαριά. Μὰ καὶ ναυτόπουλο καὶ ναύτης καὶ σφουγγαράς δὲν ξέχασε τὸ στοιχειωμένο γιούσουρι καὶ τὸ λόγο πού ἔδωσε στὸν πατέρα του. Μαζὶ μὲ τὸ κορμί μεγάλωνε κι ὁ πόθος μέσα του, σὰ νὰ τὸν εἶχε στὸ αἷμα του.

Ἦθελε νὰ κόψη τὸ γιούσουρι, στὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ξεριζώσῃ καὶ νὰ τὸ σύρῃ πίσω ἀπὸ τὸ καίκι στὸ νησί τους. Θὰ τὸ ξάπλωνε στὴν ἀμμουδιά θρασίμι καὶ θὰ ἔβανε διαλαλητὴ νὰ διαλαλήσῃ σ'

ὄλη τῆ χώρα: «Ἐβγάτε, χωριανοί, νὰ ἰδῆτε τὸ μέγα θάμα! Τὸ στοιχειὸ τῆς θάλασσας νικῆθηκε ἀπὸ τοῦ νησιοῦ μας τὸ στοιχειό. Τὸ Γιάννο Γκάμαρο. Ἐβγάτε, χωριανοί, νὰ ἰδῆτε καὶ νὰ εἰπῆτε!»

ἄ σ κ η σ η 7

Νὰ γράψης τὸ παρακάτω κείμενο σὲ γ' πρόσωπο:

Κατεβαίναμε κι οἱ τρεῖς μας. Ἦταν διακοπές. Τῆ δύναμή μας τῆ γνωρίζαμε. Ἦμαστε τρία παιδιὰ τοῦ σχολείου. Ἀλλοίμονο σ' ὄ,τι βρισκόταν μπροστά μας. Ὁ διαβάτης, ἂν γύριζε ἄξαφνα, θὰ μᾶς ἔπιανε νὰ βαδίζωμε πίσω του τσακισμένοι σὲ σχήματα ξύλινων φασουλῆδων. Τὸ σύρμα τοῦ τηλεγράφου θὰ τὸ πετροβολούσαμε. Τὸ δεντράκι τῆς Δημαρχίας, ποῦ τὸ πότιζαν τρεῖς δημαρχίες χωρὶς νὰ μεγαλώνη, θὰ τὸ κουνούσαμε περιέργοι νὰ ἰδοῦμε πῶς τάχα θὰ γίνη, ἂν πάψη ν' ἀντιστέκεται τὸ παιδικὸ του κορμί, καὶ κάμη κράκ! Ἔ, πῶς θὰ εἶναι; Στὸν πάγκο, θὰ χαράζαμε μιὰ τριώτα καὶ στῆ μαρμάρινη προτομῆ τοῦ εὐεργέτη τοῦ Δήμου τ' ἀρχικά μας ψηφία. Τῆ βρύση θὰ τὴν ἀνοίγαμε νὰ χυθῆ τὸ νερό. Κυνηγοῦσαμε ὄ,τι ἦταν χρήσιμο. Τὸ ἄχρηστο μᾶς γλίτωνε.

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΚΛΙΤΑ

ΜΑΘΗΜΑ 131ο

α) Ἐπιρρήματα

ἄ σ κ η σ η 1

Τοποθέτησε τὰ παρακάτω ζευγάρια τῶν ἐπιρρημάτων στῆ σωστῆ τους θέση, ἀνάλογα μὲ τῆ σημασία τους:

Τὰ ἐπιρρήματα μᾶς μιλοῦν:

γιά τὸν τόπο	—	πῶς; καλὰ
γιά ποσὸ	—	πότε; χθές, ἀργὰ
γιά τὸ χρόνο	—	ποῦ; ἐκεῖ
γιά τὸν τρόπο	—	πόσο; πολὺ

Άσκηση 2

Ἀπάντησε μ' ἓνα ἐπίρρημα στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις:

Ποῦ πῆγε;	Πῶς πέρασες στὴν ἐξοχή;
Ποῦ θὰ συναντηθοῦμε;	Πῶς κοιμήθηκες;
Ποῦ πέταξε τὸ πουλί;	Πῶς περπατοῦσε;
Ποῦ ἔπεσε;	Πῶς πετάχτηκε;

Άσκηση 3

Πότε ἦρθε;	Πόσο ἔλειψες;
Πότε ξεκίνησε;	Πόσο δούλεψες;
Πότε θὰ φύγει;	Πόσο κοιμᾶσαι;
Πότε ξύπνησε;	Πόσο ψήλωσε; (δείξε μὲ τὸ ἐπίρρ.)

Άσκηση 4

Νὰ συμπληρώσης μὲ ἓνα ἐπίρρημα τὰ ἐπίθετα στὶς παρακάτω προτάσεις:

Ὁ πατέρας μου εἶναι καλός.	(πόσο καλός;)
Τὸ φαγητὸ ἦταν ἀλμυρό.	()
Φάνηκε διστακτικός.	()
Οἱ βαθμοὶ μου εἶναι ἀριστοί.	()
Τὸ πρόβλημα ἦταν δύσκολο.	()

Άσκηση 5

Νὰ συμπληρώσης μὲ ἓνα ἐπίρρημα τὰ ἐπίρρηματα στὶς παρακάτω προτάσεις:

Ἀγωνίστηκα σκληρά.	(πόσο σκληρά;)
Ἐφυγε ἀμέσως.	()
Κοιμήθηκε ἀνήσυχα.	()
Θὰ ἔρθη γρήγορα.	()
Εἶναι πιθανό.	()
Δὲν πέρασε καλά.	()

Μ Α Θ Η Μ Α 132ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νά συμπληρώσης τις παρακάτω προτάσεις με τὸ κατάλληλο τοπικὸ ἐπίρρημα :

Κάθισε στὸ τζάκι, γιὰ νὰ ζεσταθῆ.

Εἶδε μιὰ φωτιά.

Ἔνα πουλάκι πέταξε

..... στὸ σπίτι ζεστασιὰ κι βοριάς καὶ χιόνι.

ἄ σ κ η σ η 2

Νά συμπληρώσης τις παρακάτω προτάσεις με τὸ κατάλληλο χρονικὸ ἐπίρρημα :

Ἔφυγε γιὰ τὴ δουλειὰ του.

Μαζεύονται στὸ σπίτι τους.

Τοὺς περιμέναμε, ἀλλὰ τηλεφώνησαν πὼς δὲν θὰ ἔρθουν
..... νὰ σκέπτεσαι καὶ ν' ἀπαντᾷς.

ἄ σ κ η σ η 3

Ν' ἀλλάξης τις παρακάτω προτάσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Μαθαίνει τὴ γραμματικὴ του μ' εὐκολία — μαθαίνει εὐκολα

Περνάει τις διακοπές του μ' εὐχαρίστηση —

Ἄ δάσκαλος τοῦ μίλησε με ἀυστηρότητα —

Ἔκανε πάντοτε τὴ δουλειὰ του με βιασύνη —

Παίζει με ἡσυχία —

ἄ σ κ η σ η 4

Νά συμπληρώσης τις παρακάτω προτάσεις με ἓνα ἀπὸ τὰ ποσοτικὰ ἐπίρρηματα :

(ἀρκετὰ — καθόλου — πολὺ — λίγο — ὅσο — τόσο — λιγάκι)

Ἔπαιξε καὶ κουράστηκε.

Δὲ νοιάστηκε γιὰ τοὺς ἄλλους.

..... με παιδεύεσ' φτάνει πιά.

Κάθισε νὰ ξανασάνη.

Ήταν τοῦ χρειαζόταν.
..... ἀκόμη καὶ θὰ βρίσκονταν στὸ βάραθρο.
Κουράστηκε ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ κουνήσει τὰ πόδια του.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βρῆς τ' ἀντίθετα τῶν παρακάτω ἐπιρρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἐδῶ — ἐκεῖ	ἀριστερὰ —
κοντὰ —	ἐμπρὸς —
μέσα —	ἀνατολικά —
κάτω —	βόρεια —
χαμηλὰ —	παντοῦ —

Μ Α Θ Η Μ Α 133ο

ἄ σ κ η σ η 1

Ν' ἀλλάξης ὅ,τι βρίσκεται σὲ παρένθεση μὲ τὴν κατάλληλη λέξη :

- Τὸν εἶδα (μιά μέρα πρὶν ἀπὸ σήμερα)
Ἔφυγε (δυὸ μέρες πρὶν ἀπὸ σήμερα)
Θὰ ἔρθη (μιά μέρα ὕστερα ἀπὸ σήμερα)
Θὰ φύγη (δυὸ μέρες ὕστερα ἀπὸ σήμερα)
Θὰ ἔρθη (στά μέσα τῆς ἐβδομάδας — σύνθετη λέξη).

ἄ σ κ η σ η 2

Ν' ἀλλάξετε τὶς λέξεις ποὺ βρίσκονται σὲ παρένθεση μὲ μιὰ μόνο λέξη, ποὺ θὰ λήη τὸ ἴδιο :

- (Στὸ χρόνο ποὺ περναῖμε) εἶμαι στὴν Πέμπτη Τάξη.
(Στὸ χρόνο ποὺ πέρασε) ἤμουν στὴ Τετάρτη Τάξη.
(Στὸ χρόνο ποὺ θὰ ῥθῃ) θὰ εἶμαι στὴν Ἑκτη Τάξη.
(Στὸν προηγούμενο χρόνο ἀπ' αὐτὸν ποὺ πέρασε) ἤμουν στὴν Τρίτη Τάξη.

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ βρῆς τὰ ἐπιρρήματα στὶς παρακάτω προτάσεις καὶ νὰ γράψῃς τὸ εἶδος τους :

- Ἔκανε τάχα πῶς δὲν τὸ ἤξερε. Σὲ περιμένω ὀρισμένως.
Δὲ μὲ λογαριάζεις καθόλου. Βεβαίως θὰ ἔρθω.

Μήπως ήρθε και δέν τόν είδαμε;	Μήπως σοῦ τύχη τίποτε;
Ἄλθθεια, τὸ λές;	Ναί, μὴν ἀμφιβάλῃς.
Ἔκανε δῆθεν πῶς δέν πεινάει.	Ἄραγε λές τὴν ἀλήθεια;
Σοῦ ἀρέσει; Καὶ ναὶ καὶ ὄχι.	Ἴσως νὰ κρατήσῃ τὸ λόγο του.
Πῶς περνᾷς; Ἔτσι κι ἔτσι.	Ὅχι, τὸ λέω μὲ βεβαιότητα.

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ σχηματίσῃς προτάσεις μὲ τὰ παρακάτω ἐπιρρήματα:

- α) γύρω — μεταξύ — ἀντίκρυ — πλάι
 β) ξαφνικά — ὅπως — σταυροπόδι — ἀκριβῶς
 γ) ὅσοδήποτε — κάμποσο — τόσο — λίγο

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν παρακάτω ἐπιρρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα:

πρῶτα — ὕστερα	συχνὰ —
νωρὶς —	ποτέ —
αὔριο —	τότε —
προχθὲς —	σπάνια —
πέρσι —	ἐξαρχῆς —

Μ Α Θ Η Μ Α 134ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ σχηματίσῃς ἐπιρρήματα σὲ -α καὶ -ως ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα, ὅπως στὸ παράδειγμα:

ἀποκλειστικός —	-στικά —	στικῶς	ἄσκοπος —	ἄσκοπα —	ἄσκόπως
χοντρικός —			σπάνιος —		
τελικός —			ἄγριος —		
γενικός —			κύριος —		
πραγματικός —			εὐχάριστος —		

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ ἀντικαταστήσῃς μὲ ἐπιρρήματα τὰ ἐπίθετα ποὺ βρίσκονται σὲ παρένθεση, ὅπως στὸ παράδειγμα:

Τοῦ μιλοῦσε (μὲ τρυφερὸ τρόπο) — Τοῦ μιλοῦσε τρυφερά.
 Φώναζε (μὲ ἄγριο τρόπο) —

Ἀπάντησε (με ἀπότομο τρόπο) —
Περνάει (μ' εὐχάριστο τρόπο) τὶς διακοπές του —
Ζῆ (με ἥσυχο τρόπο) —
Κάνει (βιαστικός) τὴ δουλειά του —

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

Φέρθηκε με (εὐγενικό τρόπο) — Φέρθηκε εὐγενικά.
Ἔτρεχε (με ὅλη τὴν ταχύτητα) —
Στεκόταν (με εὐλάβεια) —
Ἀπάντησε (με εὐκρίνεια) —
Τὸν παρακολουθοῦσε (με διάρκεια) —

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ σχηματίσης ἓνα σύνθετο ἐπίρρημα με τὶς λέξεις ποὺ βρίσκονται σὲ παρένθεση :

Μπήκε (ἐπὶ κεφαλῆς) τῆς παρελάσεως — Μπήκε ἐπικεφαλῆς.
Διάβασε τὸ γράμμα (ἀπὸ τὴν ἀρχή) —
Τὸ ἄφησε (ἐντελῶς στὴ μέση) —
Τὸ ἔριξε (κάτω στὴ γῆ) —
Τὸ ξανάφτιαξε (ἐκ τῆς ἀρχῆς) —
Τὸ τέλειωσε (σὲ μιὰ μόνο στιγμή) —
Τὸ ἀγόρασε (με μισὴ τιμὴ) —

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ κάνης τὸ ἴδιο :

Δούλευε (ὅλο τὸ χρόνο) — Δούλευε ὀλοχρονίς.
Δούλευε (ὅλη τὴ νύχτα) —
Ἐτοιμάστηκε (ἀπὸ τὸ βράδυ) —
Δούλευε (ὅλη μέρα) —

ἄ σ κ η σ η 6

Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν παρακάτω ἐπιρρημάτων, ὅπως στὸ παράδειγμα :

ἔτσι — ἀλλιῶς	καλὰ —
ἴσια —	ἄμορφα —
ἀργὰ —	μαλακὰ —
μαζί —	εὐχάριστα —
μπρούμπα —	εὐτυχῶς —

β) Προθέσεις

ἄ σ κ η σ η 1

Προφορικά

Μάθε τις προθέσεις που χρησιμοποιούμε στην όμιλία μας:

μέ, σέ, γιά	ἀπό, πρὸς
μετά, κατὰ	ἴσαμε, ὡς
ἀντί, παρὰ	χωρὶς (καί) δίχως

ἄ σ κ η σ η 2

Μάθε τις προθέσεις που χρησιμοποιούμε, γιά νά φτιάχνουμε σύνθετες λέξεις:

εἰς, ἐν, ἐκ	ἀνά, διὰ	παρά, περὶ	ἐπί, ἀπό
σύν, πρὸς, πρὸ	μετά, κατὰ	ἀντί, ἀμφί	ὑπό, ὑπέρ

ἄ σ κ η σ η 3

Νά βρῆς καί νά ὑπογραμμίσῃς τίς κύριες προθέσεις στίς παρακάτω φράσεις:

* Ἀντί γιά νερό, πίνει πορτοκαλάδα.

Θά λείψῃ γιά καιρό.

Νά κοιτᾶτε κατὰ τὸ βουνό.

Μᾶς ὑποδέχτηκαν μέ χαρὲς καί καλωσορίσματα.

Μᾶς ἀκολούθησε παρὰ τὴ θέλησή του.

Πηγαίναμε πρὸς τὴ θάλασσα.

Εἶχε ξεχαστῆ σέ μιάν ἄκρη.

Μετά τὴ βροχή, βγῆκε τὸ οὐράνιο τόξο.

ἄ σ κ η σ η 4

Νά βρῆς καί νά ὑπογραμμίσῃς τίς προθέσεις στίς παρακάτω φράσεις:

* Ἀπὸ τὸ σπίτι μου ὡς τὸ σχολεῖο εἶναι δυὸ βήματα δρόμος.

* Ἐφυγε κρυφὰ χωρὶς νά τὸν καταλάβῃ κανεὶς.

* Ἐμεινε μόνος δίχως καμιὰ ἐλπίδα.

Κάποιος εἶπε νά πᾶμε ἴσαμε τὴ βρῦση νά δοῦμε κι ἐκεῖ.

Οι προθέσεις: αντί, αντί για, για

ἄ σ κ η σ η 1

Νά συμπληρώσεις τις παρακάτω φράσεις, χρησιμοποιώντας την πρόθεση αντί, όπως στο παράδειγμα:

Πολλές φορές συμβαίνει:

νά τις φᾶμε ἑμεῖς ἀ ν τ ῖ γ ι α κάποιον ἄλλο.

νά χρησιμοποιήσουμε, ὅταν βρέχη, μιὰ ἑφημερίδα

νά ἔχουμε ζημιὰ

νά γίνουν μερικοὶ κλητῆρες

ἄ σ κ η σ η 2

Ἀπάντησε στις παρακάτω ἐρωτήσεις:

Γιὰ πόσο θὰ λείψη; Γιὰ λίγες μέρες.

Γιὰ πόσον καιρὸ θὰ ἐργάζεται;

Γιὰ πόσον καιρὸ θὰ μείνη στὸ ἐξωτερικό;

Γιὰ πόσον καιρὸ θ' ἀπουσιάση;

ἄ σ κ η σ η 3

Γιὰ ποιὸ πράγμα μιλούσατε; Γιὰ τὰ μαθηματὰ μας.

Γιὰ ποιὸ πράγμα ἐνδιαφερόταν;

Γιὰ ποιὸ πράγμα ρωτοῦσε;

Γιὰ ποιὸ πράγμα ψάχνατε;

ἄ σ κ η σ η 4

Γιὰ ποιὸ σκοπὸ πήγατε στὴν ἐξοχή; Γιὰ παραθερισμό

Γιὰ ποιὸ σκοπὸ πάει στὸ ἐξωτερικό;

Γιὰ ποιὸ σκοπὸ τρέφει ποντικούς;

Γιὰ ποιὸ σκοπὸ πηγαίνει στὴ θάλασσα;

Γιὰ ποιὸ σκοπὸ πηγαίνει στὸ δάσος;

ἄσκηση 5

Σὰν τί χρησιμοποιεῖ;

ὁ ψεύτης τὸ ψέμα; Γιά φωμοτύρι ἢ σὰν φωμοτύρι ἢ ἀντί γιά φω-
μοτύρι.

ὁ μαθητῆς τὸ μανίκι του;

ὁ γέρος τὴν ὀμπρέλα του;

ὁ βοσκὸς τὴν πέτρα, ὅταν θέλῃ νὰ ξαπλώσῃ;

ἄσκηση 6

Ἐπὶ ποιά αἰτία λυπήθηκες; Γιά τὴν τιμωρία τοῦ φίλου μου.

Ἐπὶ ποιά αἰτία χάρηκες;

Ἐπὶ ποιά αἰτία στενοχωρήθηκες;

Ἐπὶ ποιά αἰτία θύμωσες;

Μ Α Θ Η Μ Α 137ο

Ἡ πρόθεση ἀπὸ

ἄσκηση 1

Ἀπάντησε στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις, χρησιμοποιώντας τὴν πρόθεση ἀπὸ, ὅπως στὸ παράδειγμα:

Ἐπὶ ποῦ ξεκινᾷς, γιά νὰ ἔρθῃς στὸ σχολεῖο; Ἐπὶ τὴν Κυψέλη, ἀπὸ τὸ σπίτι μου.

Ἐπὶ ποῦ ἀρχίζει ἡ ὁδὸς Σταδίου;

Ἐπὶ ποῦ κατεβαίνει αὐτὸ τὸ νερό; —

ἄσκηση 2

Ἐπὶ πότε κάνουν σοδειὲς γιά τὸ χειμῶνα; — ἀπὸ τὸ φθινόπωρο.

Ἐπὶ πότε λείπει;

Ἐπὶ πότε ἀρχίζουν τὰ κρύα;

Ἐπὶ πότε σκοτεινιάζει;

Ἐπὶ πότε ἔχει νὰ ἔρθῃ;

ἄσκηση 3

Ἐπὶ ποῦ προμηθευόμαστε τὰ τρόφιμα; — Ἐπὶ τὸν μπακάλη.

Ἐπὶ ποῦ προμηθευόμαστε τὰ ψάρια; —

Ἐπὶ ποῦ προμηθευόμαστε τὸ κρέας; —

Ἐπὶ ποῦ προμηθευόμαστε τὰ φρούτα; —

Άσκηση 5

Ή από τί ύλίκό μπόρεϊ νά εϊναι ένας σωρός;

σωρός άπό άμμο άπό άπό
άπό άπό άπό

Άσκηση 6

- Ή από τί άποτελεϊται μιá άγέλη;
- Ή από τί άποτελεϊται μιá ποδοσφαιρική όμάδα;
- Ή από τί άποτελεϊται ένας όμιλος;
- Ή από τί άποτελεϊται ένας σύλλογος;

Μ Α Θ Η Μ Α 139ο

Άσκηση 1

Στή έξοχή πού ήμαστε δέ βρίςκαμε σχεδόν τίποτε· άκόμα μās έλειψε και τó νερό.

Έσεϊς πώς τά καταφέρατε άπό νερό;

άπό άπό άπό άπό

Άσκηση 2

- Ή από ποιά αίτία τά έπαθε όλα αύτά; Ή από τó κακό του τó κεφάλι.
- Ή από τί (ποιά αίτία) ύποφέρει;
- Ή από τί είχαν γίνεϊ οϊ δρόμοι ποτάμια;
- Ή από τί τρώμαξες;
- Ή από τί κλείνονται τó χειμώνα οϊ δρόμοι;

Άσκηση 3

- Ή από ποιόν χτίζεται ένα σπίτι;
- Ή από ποιούς κατασπαράζονται τά κοπάδια;
- Ή από ποιούς καταστρέφονται τά δάση;
- Ή από ποιούς γυμναζόμαστε στο σχολείο;

Άσκηση 4

Ποιός, (ποιά, ποιό), εϊναι :

Ένας άπό τούς καλύτερους φίλους μου.

Ένας άπό μιá άπό μιá άπό ένα άπό

Μ Α Θ Η Μ Α 140δ

Ἡ πρόθεση σέ

ἄ σ κ η σ η 1

Ἀπάντησε στις ἐρωτήσεις, ὅπως στὰ παραδείγματα:

Ποῦ πηγαίνει;	ἐπάνω ποῦ;
Πηγαίνω στό σχολεῖο.	ξαπλώνεις; στό χορτάρι
στό	κάθισαι;
στή	κοιμᾶσαι;
στή	γράφεις;

ἄ σ κ η σ η 2

Πότε ἔγινε αὐτό;	Μέ ποιόν τρόπο λές κάτι;
Ἔγινε στίς 25 τοῦ Μάρτη.	Τό λέω στά σοβαρά.
στόν καιρό τοῦ Βουλγαροκτόνου	στά
στίς	στά
στόν	στά

ἄ σ κ η σ η 3

Ἀλλάξε τίς ἀπαντήσεις, ὅπως στό παράδειγμα:

Γιά ποιόν σκοπό τόν κάλεσε;	
Γιά νά τοῦ κάνη τραπέζι—Τόν κάλεσε σέ τραπέζι—γιά ν' ἀπολογηθῆ—	
γιά νά μονομαχήσουν —	γιά νά τόν δεξιωθῆ—

ἄ σ κ η σ η 4

Σέ τί εἶναι πρῶτος;	Ἄπό ποῦ ξεκινάει καί ὡς ποῦ φτάνει;
εἶναι πρῶτος: στά πάντα	ἀπό τήν μιάν ἄκρη στήν ἄλλη
στήν ...	ἀπό στόν ...
στά ...	ἀπό στήν ...
στό ...	ἀπό στό ...

Μ Α Θ Η Μ Α 141ο

Ἡ πρόθεση μέ

ἄ σ κ η σ η 1

Ἀπάντησε στίς ἐρωτήσεις, ὅπως στό παράδειγμα :

Μέ τί μεταφορικό μέσο ταξίδεψες;	Μέ ποιόν μαζί;
μέ βαπόρι	μέ μέ μέ τόν πατέρα μου μέ
μέ	μέ μέ μέ μέ

ἄσκηση 2

Μὲ τί ὄργανο κόβουμε : Μὲ ποιὸν τρόπο :
τὸ ψωμί — μὲ τὸ μαχαίρι πολέμησε — μὲ γενναιότητα
τὰ ξύλα — μὲ παίζει —
τὶς σανίδες — μὲ παρακολουθεῖ τὸ μάθημα —
τὰ στάχυα — μὲ τρέχει —
τὰ ὑφάσματα — μὲ ἀντιμετωπίζει τὶς δυσκολίες —

ἄσκηση 3

Πότε ξυπνᾷς; Μὲ τὰ κοκόρια. Μὲ τί ἀσχολεῖται :
Πότε κοιμᾷσαι; ὁ κηπουρὸς — μὲ τὴν κηπουρικὴ
Πότε ξεκίνησε; ὁ ξυλουργὸς —
Πότε γύρισε; ὁ μάγειρας —
Πότε κάνετε διάλειμμα; ὁ ψαράς —

ἄσκηση 4

Μὲ τί ἀσχολεῖσαι ἐσύ;
μὲ τὸ διάβασμα. μὲ μὲ
μὲ μὲ

Μ Α Θ Η Μ Α 142ο

Ἡ πρόθεση κατὰ

ἄσκηση 1

Νὰ ἀπαντήσεις στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Κατὰ ποῦ πήγαινε περίπου;
Πήγαινε κατὰ τὸ Φάληρο. κατὰ κατὰ
κατὰ κατὰ κατὰ

ἄσκηση 2

Νὰ βάλῃς, πρὶν ἀπὸ τὴ λέξη ποὺ φανερώνεις τὸ χρόνο, τὴ λέξη κατὰ, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἔσεῖς οἱ δύο, τὸ βράδυ, νὰ κοιτάζετε στὸ βουνό.

Ἔσεῖς οἱ δύο, κατὰ τὸ βράδυ, νὰ κοιτάζετε στὸ βουνό.

Ὁ πατέρας γυρίζει στὸ σπίτι στὶς ἑννέα.

Συνήθιζε νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸ σπίτι μας τὸ μεσημέρι.

Ξυπνοῦσε τὸ πρωὶ στὶς ἑπτὰ.

Τρῶμε στὶς ὀκτώμισι καὶ κοιμόμαστε στὶς δέκα.

Άσκηση 3

Πώς έγινε αυτό;

Έγινε κατά λάθος κατά ... Ανάλογα ή σύμφωνα με τί;
κατά ... κατά ... κατά τη γνώμη μου ή σύμφωνα με
κατά ... κατά ... κατά ... σύμφωνα ...

Άσκηση 4

Πώς τους παρέταξε; κατά τετράδες ή σε τετράδες.

Πώς τους μοίρασε; Πώς τους οργάνωσε; Πώς έπετέθησαν;

ΜΑΘΗΜΑ 143ο

ΈΗ πρόθεση παρά

Άσκηση 1

Κάθε πότε	Παρά πόσο;
έρχεται το πλοίο; Μέρα παρά μέρα.	νά πέση; παρά λίγο
σπέρνουν τα ίδια σ' ένα χωράφι;	νά πετύχης; —
κάνει γενική καθαριότητα;	νά φάη σαράντα ξυλιές;

Άσκηση 2

Πώς τὸ ἔκανε;	Τί ὥρα εἶναι;
ἀντίθετα πρὸς τὸ νόμο—παρὰ τὸ νόμο	7 ὥρες ἔξω 5 λεπτά—7 παρὰ 5'
» πρὸς παρὰ	6 ὥρες ἔξω 15 λεπτά —
» πρὸς παρὰ	3 ὥρες παρὰ 20 λεπτά —
» πρὸς παρὰ	

ΈΗ πρόθεση πρὸς

Άσκηση 3

Ἀπάντησε στις ἐρωτήσεις καὶ μὲ δύο τρόπους, ὅπως στὸ παράδειγμα:

Πρὸς τί νομίζεις ὅτι τὸ κάνει;	ἢ γιὰ ποῖο σκοπὸ;
πρὸς τὸ συμφέρον σου—πρὸς ...	γιὰ τὸ συμφέρον σου—γιὰ ...
πρὸς ...	πρὸς ... γιὰ ... γιὰ ...
Κατὰ τί ὥρα περίπου πήγαινε;	κατὰ ποῦ περίπου πήγαινε;
πρὸς τὸ βράδυ ... πρὸς ...	πρὸς τὴ θάλασσα— πρὸς ...
πρὸς ...	πρὸς ... πρὸς ... πρὸς ...

ἄ σ κ η σ η 4

Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς προθέσεις ποὺ ὑπάρχουν στὶς παρακάτω φράσεις :

Σὲ μερικές μέρες φεύγουμε γιὰ τὴν ἐξοχή. Ἐφυγε μετὰ τὸ μεσημέρι.
Ἡ ὥρα ἦταν μία παρὰ δέκα. Μάλωσαν στὴ μοιρασιά.
Ἄντὶ γιὰ ζάχαρη, ἔριξε ἀλάτι στὸ γλυκό. Πῆραν ἀπὸ ἓνα μεζέ.
Ἐρχόταν τρέχοντας κατὰ τὸ μέρος μας. Ζῆ ἀπὸ τὰ χέρια του.
Πηγαίναμε πρὸς τὸ Σούνιο. Μιλοῦσαν γιὰ τὶς δου-
Δὲν τὸν εἶδαμε ἀπὸ προχθές. λειές τους.
Ἐφυγε μὲ τὸ τραῖνο τῶν 6.

ἄ σ κ η σ η 5

Νὰ φτιάξῃς προτάσεις, χρησιμοποιώντας τὰ ἐπιρρήματα μαζί μὲ πρόθεση :

γύρω ἀπὸ — πρὶν ἀπὸ — πάνω ἀπὸ — κάτω ἀπὸ — ἐκτὸς ἀπὸ —
μαζί μὲ — μέσα σὲ —

Παράδειγμα : καθίσαμε ὅλοι γύρω ἀπὸ τὴ σόμπα καὶ λέγαμε ἱστορίες.

Μ Α Θ Η Μ Α 144ο

γ) Σύνδεσμοὶ

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ μάθῃς τὰ εἶδη τῶν συνδέσμων μὲ τὴ σειρά ποὺ γράφονται :

1. Συμπλεκτικοί: καί, οὔτε, μήτε
2. Διαχωριστικοί: ἢ, εἴτε
3. Ἀντιθετικοί: ἀλλά, ὅμως, ἂν καί, μὰ, ἐνῶ κ.ἄ.
4. Ὑποθετικοί: ἂν
5. Δισταχτικοί: μή(ν), μήπως
6. Τελικοί: γιὰ νὰ
7. Συμπερασματικοί: ὥστε, ποὺ κ.ἄ.
8. Ἐπεξηγηματικοί: δηλαδή
9. Εἰδικοί: ὅτι, πῶς
10. Χρονικοί: ὅταν, πρὶν, μόλις, ἐνῶ κ.ἄ.
11. Αἰτιολογικοί: ἐπειδὴ, γιὰτί, κ.ἄ.

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ υπογραμμίσῃς τοὺς συνδέσμους στὶς παρακάτω προτάσεις καὶ νὰ γράψῃς τὸ ὄνομά τους στὸ τέλος σὲ παρένθεση, ὅπως στὸ παράδειγμα :

Ἐγὼ καὶ ὁ Κώστας θὰ πᾶμε βαρκάδα καὶ θὰ κολυμπήσουμε (συμπλεκτικός).

Ἡ θὰ μιλᾷς ἢ θὰ διαβάζῃς.

Τοὺς περιμέναμε, ἀλλὰ δὲν ἦρθαν.

Θὰ γυρίσουμε, ἂν θέλῃ ὁ Θεός.

Φοβᾶμαι μήπως δὲν ἔρθῃ.

Ἐτοιμαζόμαστε ἀπὸ τώρα, γιὰ νὰ μὴ καθυστερήσουμε.

Γέλασε τόσο, ὥστε τοῦ ἦρθαν κλάματα.

Θὰ ἔρθῃ καὶ ὁ φίλος μου, δηλαδή ὁ Κώστας.

Ἔμαθα μὲ λύπη μου ὅτι φεύγει ἀπὸ τὴν Ἀθήνα.

Ἐγὼ τὸ ἔμαθα, ὅταν πιά εἶχε φύγει.

Διάβασα πολύ, ἐπειδὴ εἶναι σειρά μου νὰ μὲ σηκώσω.

Μ Α Θ Η Μ Α 145ο

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ μάθῃς σὰν ποίημα, τί δουλειὰ κάνουν οἱ σύνδεσμοι :

Ἡ δουλειὰ πού κάνουν εἶναι :

Δένουν λέξεις καὶ προτάσεις (καί).

Ἀποκλείουν πάντα μία (ἢ).

Γιὰ τὸ ἀντίθετο δουλεύουν (ἀλλὰ).

Ἐπιπέσεις ἀνιχνεύουν (ἂν).

Δείχνουν φόβο καὶ ἀγωνία (μήπως).

Τὸ σκοπὸ πάντοτε βάζουν (γιὰ νὰ).

Συμπεράσματα αὐτοὶ βγάζουν (ὥστε).

Πιο πολὺ μᾶς ἐξηγοῦν (δηλαδή).

Κάποιο εἶδος καθορίζουν (ὅτι).

Πότε ἔγινε ὀρίζουν (ὅταν).

Τὸ γιατί μᾶς ἐξηγοῦν (ἐπειδὴ).

ἄ σ κ η σ η 2

Νὰ μάθης σὰν ποίημα τοὺς παρακάτω συνδέσμους, ποὺ εἶναι ἕνας ἀπὸ κάθε εἶδος:

καί, ἤ, ἀλλά	ὥστε, δηλαδή,
ἄν, μήπως, γιὰ νὰ	ὅτι, ὅταν, ἐπειδὴ

ἄ σ κ η σ η 3

Νὰ ἀντιστοιχίσῃς τοὺς συνδέσμους τῆς δεύτερης στήλης πρὸς τὸ νόημά τους καὶ νὰ γράψῃς τὸ εἶδος τοῦ καθενός:

Δένει λέξεις καὶ προτάσεις.	—	μήπως
Ἀποκλείει πάντα μίαν.	—	ἀλλὰ
Γιὰ τὸ ἀντίθετο δουλεύει.	—	ἄν
Ὑποθέσεις ἀνιχνεύει.	—	ἤ
Δείχνει φόβο κι ἀγωνία.	—	καὶ

ἄ σ κ η σ η 4

Ἡ ἴδια μὲ τὴν παραπάνω:

Τὸ σκοπὸ πάντοτε βάζει	—	ὅτι
Συμπεράσματα αὐτὸς βγάζει	—	ἐπειδὴ
Πιὸ πολὺ μᾶς ἐξηγεῖ	—	ὅταν
Κάποιο εἶδος καθορίζει	—	γιὰ νὰ
Πότε γίνεται ὀρίζει	—	δηλαδή
Τὸ γιατί μᾶς ἐξηγεῖ	—	ἄρα, ὥστε

Μ Α Θ Η Μ Α 146ο

1. Συμπλεκτικοί

ἄ σ κ η σ η 1

Νὰ ἐνώσῃς δύο δύο τίς παρακάτω προτάσεις, ὥστε νὰ γίνουν σύνθετες:

Ἐγὼ εἶμαι πρῶτος στὴν τάξη.	}	Ἐγὼ καὶ ὁ Γιώργος εἶμαστε πρῶτοι στὴν τάξη.
Ὁ Γιώργος εἶναι πρῶτος στὴν τάξη.		
Ἡ Μαρία εἶναι προσεχτική.		
Ἡ Ντίνα εἶναι προσεχτική.		
Τὸ ἀηδόνι εἶναι μελωδικὸ πουλί.		
Ἡ καρδερίνα εἶναι μελωδικὸ πουλί.		
Ὁ Νίκος εἶναι φρόνιμος.		
Ἡ Μαρία εἶναι φρόνιμη.		

Άσκηση 2

Να ένωσης δύο δύο τις προτάσεις, ώστε να φαίνεται:

1) ότι και τὰ δύο γίνονται:

'Εμείς πήγαμε βαρκάδα	}	'Εμείς πήγαμε βαρκάδα και κολυμπήσαμε.
'Εμείς κολυμπήσαμε.		
'Εσείς παίξατε.	}	
'Εσείς χαρήκατε.		
Αὐτοὶ μάλωσαν.	}	
Αὐτοὶ ὕστερα ἀγάπησαν.		

Άσκηση 3

Να ένωσης τις δύο προτάσεις με ἓνα σύνδεσμο, ώστε να φαίνεται:

2) ὅτι οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο γίνονται:

θὰ χαροῦμε	θὰ διασκεδάσουμε — οὔτε θὰ χαροῦμε
παίξαμε	εὐχαριστηθήκαμε — οὔτε θὰ διασκε-
ἔγραψα	διάβασα — δάσουμε.

2. Διαχωριστικοὶ

3) ὅτι και τὰ δύο μαζί δὲ γίνονται:

αὔριο θὰ πᾶμε περίπατο	θὰ μείνουμε στὸ σπίτι
θὰ μιλάμε	θὰ προσέχουμε
θὰ παίζουμε	θὰ διαβάζουμε

3. Ἀντιθετικοὶ

4) ὅτι γίνεται τὸ ἀντίθετο ἀπὸ αὐτὸ ποὺ περιμέναμε:

- Πήγαμε στὸ σπίτι τους δὲν τοὺς βρήκαμε.
Τὸ ποθοῦσε πολὺ δὲν τὸ κατόρθωσε.
Προσπαθοῦσε νὰ τὸ θυμηθῆ δὲν τὸ θυμήθηκε.

Μ Α Θ Η Μ Α 147ο

4. Ὑποθετικοὶ

Άσκηση 1

Να συμπληρώσης τις παρακάτω ὑποθέσεις με μιὰ πρόταση, ώστε νὰ ὀλοκληρωθῆ τὸ νόημα:

- "Αν δὲ διάβασες, θὰ
"Αν πρόσεχες, δὲν θὰ
"Αν τὸ ἀποφάσιζες, θὰ
"Αν ξεκινούσες λίγο πιὸ νωρίς, θὰ
"Αν κουραστή ἀπὸ τὸ διάβασμα,

Άσκηση 2

Νά συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις με μιὰ δλόκληρη πρόταση, ὅπως στὸ παράδειγμα:

Θά πᾶμε ἐκδρομή, ἂν ὁ καιρὸς εἶναι καλός.

Θά ἦσουν ὁ πρῶτος στὴν τάξη, ἂν

Δέν θά ὑπῆρχαν φυλακές, ἂν

Θά χαθοῦμε (ἢ χαθήκαμε), ἂν

Κοιμᾶμαι, ἂν

5. Τελικοί

Άσκηση 3

Νά συμπληρώσεις τις παρακάτω προτάσεις με μιὰ πρόταση, ὥστε ἡ δεύτερη νά δείχνη τὸ σκοπὸ τῆς πρώτης, ὅπως στὸ παράδειγμα:

Πηγαίνει σχολεῖο, γιὰ νά μάθη γράμματα.

*Ἐφυγε, γιὰ νά

*Ἦταν ἀνάγκη νά

Βιαζόταν νά

Σκεπτόταν νά

*Ἐβαζε τοὺς ἄλλους νά

*Ἦταν ἄξιος νά

Μ Α Θ Η Μ Α 148ο

6. Συμπερασματικοί

Άσκηση 1

Νά ἐνώσης τις δύο προτάσεις με ἓνα σύνδεσμο, ὥστε νά δείχνη ἡ δεύτερη τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης:

*Ἐτρεξε πάρα πολὺ . . . πιάστηκε ἡ ἀνάσα του.

*Ἐπесе τόση ὀμίχλη . . . δέν ἔβλεπε τὴ μύτη του.

Τοῦ φέρθηκε ἔτσι . . . στὸ τέλος κέρδισε τὴ φίλια του.

*Ἐκανε τόσο κρῦο . . . δέν τολμούσαμε νά ξεμυτίσουμε.

*Ἦταν τόσο ζαλισμένος . . . δέν καταλάβαινε ποῦ βρισκόταν.

*Ἦταν τόσο συγκινημένος . . . τοῦ ἦρθε νά κλάψη.

*Ἐβρεξε πολὺ . . . πλημμύρισαν ὅλοι οἱ δρόμοι.

Νύσταζε τόσο . . . κοιμήθηκε ὄρθιος.

7. Είδικοί

ἄ σ κ η σ η 2

Νά ένώσης τις δύο προτάσεις μέ έναν είδικό σύνδεσμο :

- Πιστεύω ... θά ἔρθη.
Ἐγώ νομίζω ... δέν ἔπρεπε νά τὸ κάνης.
Θεωρῶ ... σύ είσαι ὑπεύθυνος.
Φαντάζομαι ... δέν εἶχε κακὸ σκοπό.
Ἄκούω ... θά λείψη γιά καιρό.
Βλέπω ... προοδεύεις.
Μόλις χτές ἔμαθα ... ἦσουν ἄρρωστος.
Τώρα καταλαβαίνω ... εἶχες δίκιο.

Μ Α Θ Η Μ Α 149ο

8. Χρονικοί

ἄ σ κ η σ η 1

Νά ένώσης τις δύο προτάσεις μέ ένα σύνδεσμο, ὥστε ἡ δεύτερη νά φανερώνη τὸ χρόνο πού ἔγινε ἡ πρώτη :

- Τὸν συνάντησα ἔβγαине ἀπὸ τὸ σπίτι του.
Τὸ ὑπέγραψε πρῶτα τὸ διάβασε.
Τὸ κατάλαβε ἦταν ἀργά.
Τὸν ζητοῦσε εἶχε πιά φύγει.
Ἐγινε σιωπὴ μπῆκε ἡ δασκάλα στὴν τάξη.
Πηγαίνομε στὴν ἐξοχή ὁ καιρὸς εἶναι καλός.

9. Αἰτιολογικοί

ἄ σ κ η σ η 2

Νά ένώσης τις δύο προτάσεις μέ ένα σύνδεσμο, ὥστε νά φαίνεται γιατί γίνεται κάτι, (ἀπὸ ποιά αἰτία) :

- Ἐφυγε βιαστικά ἤθελε νά τὸν προλάβῃ.
Δέν πήγαμε ἐκδρομὴ ἔβρεχε.
Ἦταν χαρούμενος θά ἔρχόταν ὁ πατέρας του.
Πῆγα γιά ὕπνο ἔφτασε ἡ ὥρα.
Θά πᾶμε στὸ σταθμὸ ἔρχεται ἡ θεία μου.
Κοιμήθηκα νωρίς τὴν ἄλλη μέρα θά πήγαινα ἐκδρομὴ.

δ) 'Επιφωνήματα

'Επιφωνήματα λέγονται οί άκλιτες λέξεις πού φανερώνουν τά συναισθήματά μας, δηλαδή: τή χαρά μας, τή λύπη, τό θαυμασμό μας κ.ά.

ά σ κ η σ η 1

Τί λές γιά νά έκφράσης:

τή χαρά σου;

τόν πόνο σου, όταν χτυπήσης;

τή λύπη σου;

τή στενοχώρια σου;

τό θαυμασμό σου;

τήν εύχή σου νά γίνη κάτι;

ά σ κ η σ η 2

Μέ τί έπιφώνημα:

Παρακινείς κάποιον νά προχωρήσει; Φανερώνεις τήν άρνησή σου; νά σταματήσει; 'Εκφράζεις τόν έπαινό σου;

Τόν καλείς (τόν φωνάζεις);

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Μέρη τοῦ λόγου	σελ.	5
Πτώσεις – γένη – ἀριθμοὶ	»	8
Ἄρθρα	»	10

ΔΕΥΤΕΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Οὐσιαστικά	»	15
Γένη τῶν οὐσιαστικῶν	»	19
Ἀριθμοὶ οὐσιαστικῶν	»	25

Κλίση οὐσιαστικῶν

Πρώτη κλίση – Ἄρσενικά – Πρώτη τάξη	»	31
» » » – Δεύτερη τάξη	»	46
Δεύτερη κλίση – Θηλυκά	»	52
Τρίτη κλίση – Οὐδέτερα – Πρώτη τάξη	»	63
» » » – Δεύτερη τάξη	»	68
Ἄνωμαλα οὐσιαστικά	»	74

ΤΡΙΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἐπίθετα	»	76
Ἐλλειπτικά ἐπίθετα	»	94
Ἐποκοριστικά ἐπίθετα	»	97
Παραθετικά ἐπιθέτων	»	101

ΤΕΤΑΡΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἀριθμητικά

Ἀπόλυτα ἀριθμητικά	»	107
Ταχτικά ἀριθμητικά	»	116

203

ΠΕΜΠΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἄντωνυμίες

Προσωπικές ἀντωνυμίες	Σελ.	119
Κτητικές ἀντωνυμίες	»	125
Δειχτικές ἀντωνυμίες	»	127
Ἐρωτηματικές ἀντωνυμίες	»	128

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ρήματα

Ἄπλη πρόταση — ὑποκείμενο καὶ ρῆμα	»	130
Ἐνεργητική διάθεση	»	132
Παθητική διάθεση	»	135
Μέση καὶ οὐδέτερη διάθεση	»	137
Φωνές τοῦ ρήματος	»	139
Ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος	»	140
Τὸ Ἄπαρέμφατο	»	142
Μετοχή	»	143
Χρόνοι τοῦ ρήματος	»	144
Κλίση τῶν ρημάτων — Ἐνεργητική φωνή	»	152
» » » — Μέση φωνή	»	160

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Ἄκλιτα

Ἐπιρρήματα	»	182
Προθέσεις	»	188
Σύνδεσμοι	»	196
Ἐπιφωνήματα	»	202

ΕΚΔΟΣΗ 1971 - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 422.000
ΠΑΡΑΤΥΠΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ
ΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΗΣ
Φ. 300.42.100/760192-9-71

*Επιμελητής έκδόσεως: **ΝΙΚ. Α. ΣΚΟΠΑΣ**

ΠΕΡΙΤΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΓΓΛΙΚΕΣ

Προσωπικές άδελφότητες	Σελ.	119
Εθνητικές άδελφότητες	»	121
Διχτυκίες άδελφότητες	»	127
Ερωτηματικές άδελφότητες	»	129

ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΡΗΜΑΤΑ

Απλή πρόταση — υποκείμενο και ρήμα	»	130
Ενεργητική διάθεση	»	132
Παθητική διάθεση	»	135
Μία και καλύτερη διάθεση	»	137
Φωνη τονισμού	»	139
Εγκλίση του ρήματος	»	140
Τό 'Απορρέοντα	»	142
Μετοχή	»	143
Χρόνοι του ρήματος	»	144
Κλίση των ρημάτων — Ενεργητική φωνή	»	152
» » » — Μία φωνή	»	160

ΕΒΔΟΜΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΧΑΙΤΑ

Επιρρήματα	»	182
Πρόθεσις	»	188
Συνδέσμοι	»	196
Επιφωνήματα	»	202

ΕΚΔΟΣΗ 1974 — ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ 435.000

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΥΠΟΥΡΓ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΑΠΟΦ. ΥΠ. ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚ. - Φ. 309.22/166/76919/2-9-74

Ἡ παρούσα έκδοση γιά τὸ σχολ. ἔτος 1974-75 ἔγινε ἀπὸ τὸν Ἐκδοτικὸ Οἶκο
« Μ. Πεχλιβανίδης καὶ Σία » Α.Ε. — Ἀθήναι.

ΕΚΔΟΣΗ 1975 - ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ 435.000
ΠΑΡΑΤΥΠΑΙΑ ΥΠΟΥΡΓ. ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΟΧ. ΤΥΠ. ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚ. - Φ. 303.22/156/26349/7-9-74

Η παρούσα έκδοση προήλθε από τον Έκδοτικό Όμιλο
Μ. Πεζιδωνίου

Ψηφιοποίηση και έκδοση στο πλαίσιο της Εθνικής Εκπαιδευτικής Πολιτικής

